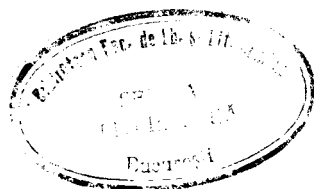

8590
C 79

ARON COTRUȘ

VERSURI

Antologie de
OVIDIU COTRUȘ
Prefață de
ION DODU BĂLAN

EDITURA MINERVA

București, 1978

ARON COTRUȘ

„Aici e dîrzia-mi toată !
Cu inimă neînfricăată
ca Horia
crunt
vreau să-nfrunt
a nedreptăților roată”...

Lirica activistă, atît de românească și de originală a lui Aron Cotruș, lăsînd impresia de rocă monolitică, de structură monocordă și monocoloră se constituie, totuși, dintr-un mozaic de atitudini ideologice și de formule poetice, de la cele tradiționale și sămănătoriste, pînă la cele simboliste, moderniste ori expresioniste, atît în ceea ce privește substanța ei, viziunea poetului asupra lumii, cît și modalitățile sale de expresie. De aceea, creația cotrușiană ni se pare un exemplu rar de structurare a diversității într-o unitate desăvîrșită a universului poetic, în stare să sugereze o puternică impresie de organicitate.

Atitudini contrare, uneori profund contradictorii, brăzdează, însă, acest univers artistic unitar, circumscris, în esența lui, istoriei noastre naționale, coordonatelor etice fundamentale ce definesc profilul moral al poporului român, problemelor grave de ordin social, aprigilor ciocniri de clasă, luptelor pentru salvagardarea ființei naționale, pentru o lume a dreptății și omeniei, pentru demnitatea ființei umane, grav amenințată și alienată în strîmba „rinduială” capitalistă. Asemenea atitudini înaintate și progresiste, care definesc un autentic poet patriot și social, sînt umbrite de unele viziuni sămănătoriste, retrograde, proclamînd o luptă între medii sociale pure, sănătoase, *la sat*, viciate, bolna-

ve, *la oraș*. Bucureștiul, de pildă, îi apare poetului ca un oraș tentacular „halucinant / tumultuos / înfrigurat / haotic / oraș flămînd, oraș sătul, destrăbălat, clocotitor, despotic“ (*București*). Pe coordonatele unei asemenea viziuni se cultivă uneori idei confuze, prejudecăți ațînd în unele versuri resentimente xenofobe, îmbrățișate — la un moment dat, cu sau fără voia poetului — de cele mai reacționare forțe politice. Dominantă rămîne, însă, în lirica lui Cotruș, atitudinea civică progresistă, patriotică, umanitară, exprimată de o voce poetică originală și novatoare. Sentimentul cel mai viu transmis de lectura integrală a volumelor sale, în ordinea cronologică a apariției lor: *Poezii* (1911), *Sărbătoarea morții* (1915), *Neguri albe* (1920), *România* (1920), *Versuri* (1925), *În robia lor* (1926), *Minie* (1928), *Printre oameni în mers* (1933), *Horia* (1935), *Țară* (1937), *Minerii* (1937), *Eminescu* (1939), *Rapsodie valahă* (1940), *Rapsodie dacă* (1942), este acela de originalitate deplină în formele de exprimare a universului cîntat de poet. Un univers istorico-social dramatic și autentic, scăldat, parcă, în singele bătăliilor noastre multiseculare pentru afirmarea ființei naționale, în sudoarea muncii exploatate și în lacrimile suferinței, un univers aspru viscolit de toate vînturile istoriei, dar luminat de un puternic geniu creator. Poetul este o personalitate prometeică, strînsă parcă și stingherită de cătușele timpului și ale spațiului, din care *vrea*, cu o voință fără margini, să se elibereze. Căci — așa cum observa Perpessicius, în stilul său încărcat de metafore: „Trăiește în poezia lui A. Cotruș destinul unui leu din Numidia, închis în cușca cu gratii a unui circ roman. Sau, ca să coborîm cu acvilele în Dacia, soarta unui vultur pleșuv prionit pe stîncă de gală a unui parc seniorial. Sau, deoarece am amintit de vulturi și nu sîntem chiar așa de departe de Caucaz, un soi de Prometeu, devorat de propriile-i năzuinți“¹. Destinul poetului, a cărui personalitate are asemenea atribute, se implică, în multiple ipostaze lirice, în toată creația cotrușiană.

De aceea, oricine a citit o singură dată o poezie de Cotruș, va fi în stare, chiar și fără o pregătire specială, să o distingă dintr-o mie de alte poezii.

Dealtfel, am impresia că poezia cotrușiană, poezia unui poet tribun, a fost creată mai mult pentru a fi recitată, în fața mul-

¹ Perpessicius, A. Cotruș: „*In robia lor*“, în *Opere*, 2, E.P.L., București, 1967, p. 201.

țimilor, decît pentru a fi citită, în singurătate. Numeroase mărturii ne confirmă, că poeziile sale, cu suflul lor protestatar și revoluționar, erau prețuite și cultivate în cadrul multor reuniuni muncitorești, răscolind simțămintele de clasă și mobilizînd la luptă. Se mărturisește în poeziile sale un suflet rebel, o conștiință muncită, în sensul etimologic al cuvîntului, frămîntată, veșnic neîmpăcată, flămîndă de zări fără margini, o conștiință ivită din durerea amară a istoriei noastre atît de viforite, din marile nădejdi colective, hrănite de lupta dirză, neînteruptă, a mulțimilor sărace. E în poezia lui Cotruș un suflu teluric, ceva *pietros, viforos*, ceva din durerea și sforțarea românilor dintotdeauna, siliți de un mașter destin istoric să treacă mereu „peste prăpăstii de potrivnicie“. Opera lui Aron Cotruș se impune în peisajul liricii românești, din veacul al XX-lea, ca un munte uriaș de piatră, în pîntecele căruia trudesce mineri, cu suflete dinamitarde și gînduri revoluționare, se aude clocotul vulcanic al miniei populare. Un munte de durere și revoltă, cu piscuri abrupte, pe ale căror altitudini variate se leagănă, în bătaia vînturilor, brazi singuratici precum *Io, Pătru Opincă, Todor Săcure, Io, Ion Roată, Io, Ion Ciura* ș.a. Un munte cu văile adînci și tăcute ale proverbialei răbdări românești, străbătută de apele năvalnice ale speranței; un munte cu pajiști arse de soare și de lacrimile iobagilor. Peste tot și peste toate, zboară vulturii gîndului temerar al poetului. În fața unui asemenea peisaj, spectatorul nu e reținut, nici o clipă, de un singur amănunt. Ci de întreg. De ansamblul peisajului cu toată personalitatea lui impunătoare, copleșitoare. Creînd un univers artistic original, Aron Cotruș a revoluționat însăși poezia revoluționară românească, reprezentată de un Bolliac, Mureșanu, Coșbuc, N. Beldiceanu, Goga, intensificînd atitudinile necruțătoare, răzvrătite, acuzatoare față de nedreapta orînduire socială, față de o „lume de hrăpăreți și de pitici“, nuanțînd articulațiile cele mai intime ale unei lirici protestatare și vaticinare, care se aud scrișnind, de năduf și amărăciune, în țîșinile sintaxei sale atît de populară, de românească și de expresivă. „Poeziile sociale (ale lui Aron Cotruș) — afirmă, cu toată îndreptățirea, criticul Nicolae Manolescu¹ — sînt printre cele mai bune, în specia lor, din poezia românească.“ Poezia lui „neagră, dură, de granit“ — cum ar fi zis Hasdeu — țîșnea din propria-i ființă lovită de viață, precum scînteile dintr-o piatră

¹ N. Manolescu : *Metamorfozele poeziei*, E.P.L., 1968, p. 39.

cioconită cu un amnar. După un sfert de veac de la apariția lor, „ritmurile de revoltă ale lui N. Beldiceanu vor fi reluate de Aron Cotruș“ —, scria Vladimir Streinu, așezându-l, astfel, pe poetul transilvănean în descendența legitimă a poezilor nu numai sociali ci și socialiști. Nu e vorba în lirica lui Cotruș numai de viața sa intimă, ci de viața socială, de soarta celor mulți și obidiți, de destinul poporului său, al țării sale, cu care poetul se simte într-o comuniune indestructibilă :

Lanțuri nevăzute, dragi mă țin legat așa
De pământul ăsta românesc pe care m-am născut
Și-n care doarme mama mea...

Pe pământul rodnic, ucigaș și primitor, pe care-l calc
trecînd
Și pe care-l simt întreg al meu, sub pasu-mi larg,
flămînd —

Ca la porunci atotbiruitoare
Spre văile nemărginite ale nopții mă cobor visînd,
Cu trupul încă tînăr și arzînd,
Cu creștetul încoronat de soare :
Împărat pe-o sărăcie dirză, dornică, făr' de hotare !...

(*In robia lor*)

Aron Cotruș se va mărturisi un copil al mulțimilor asuprite și exploatare, un nepot al îndrjiților iobagi, un frate al muncitorilor, un dușman neîmpăcat al ciocoilor, al baronilor și al grofilor, al tuturor celor ce asupreau și furau munca altora. Din asemenea stări de dragoste, de ură și de revoltă, din aspirațiile spre o lume mai dreaptă și mai bună, se va împleti, ca într-un bici enorm al indignării și al răzvrătirii, propria sa biografie spirituală, revărsată într-o lirică energică, bărbătească, protestatară, militantă și profetică.

*

Născut la 2 ianuarie 1891, în casa unui preot dintr-un vechi sat românesc, din părțile Sibiului, fiind al doilea dintre cei nouă copii, Aron Cotruș urmează școala primară în Hașagul natal, apoi în comuna Lupu, de lângă Blaj, unde tatăl său va fi trimis să păstorească viața sufletească a unor oameni ce sufereau o dublă exploatare : socială și națională. În vechea cetate a Blajului, peste care pluteau umbrele mărețe ale corifeilor Școlii Ardelene

și stăruia amintirea marilor revoluționari de la 1848, în acel legendar climat de efervescentă națională, Cotruș va urma primele clase de liceu. Copilăria e evocată, nu o dată, cu nostalgia eminesciene și gogiene fără ca poezia sa să fie afectată de atitudini epigonice. Ca și copilul popii de la Rășinari, poetul de pe Tîrnave — pleacă „într-o căruță veche” „spre orașul cu biserici multe”, trăind, discret, sentimentul unei dureroase dezrădăcinări.

Curios, poetul nu evocă Blajul ca pe-o mică Roma ori ca pe o citadelă a luptelor revoluționare și naționale, cum au procedat atîția înaintași. Influența unei anume mode simboliste pare a fi aci mai puternică decît tradiția. Orașul copilăriei, un autentic tîrg de provincie din poezia simbolistă, „sornoros și liniștit”, „cu ochii plîși de geamuri lucii”, „cu ulițele lungi pustii”, tivite cu copaci pe care poetul i-a văzut crescînd în anii copilăriei sale, cu mahalalele pline de școlari și de păcate, va fi evocat cu duioșie, poate cea mai autentică duioșie din întreaga sa creație. Din amintirea lui plăcută, în care s-a îngropat „un vis, un dor, un gînd”, poetul îi țese un elogiu sentimental :

Oraș duios în care am copilărit !
Eu te port în suflet cum te-am cunoscut :
Frumos, fantastic și nepriceput,
Cu uliți largi deschise-n infinit...
Cu școlari săraci și... fericit...

și reînvie imaginea copilului *ulițarnic* de altădată, stăpînit de-o duioasă stare de dezrădăcinare care amintește acum mai mult de Demostene Botez decît de Octavian Goga :

Oraș ce-ntîii ani mi-ai înșorit,
În tine întîlnesc de ani și ani, în fiecare seară,
Furișindu-se printre pușinii trecători,
Sfios, uimit,
Cu ochii mari, plini parcă de comori,
Un sprinten, mititel școlar,
Fuierînd în drumul lui spre casă-un cîntec de la țară.

Din lungul ulițelor înnoptate,
Din mahalale pline de școlari și de păcate
El îmi răsare-n drum neconținut
Cu fața macră, cu privirea lui pribeagă
În care îmi revăd copilăria-ntreagă...

(*Orașul copilăriei*)

În anul 1911, se transferă la Braşov, unde-şi va termina studiile liceale. Neîndoios, în mintea elevilor braşoveni stăruia pil-duitor amintirea unor elevi-poeţi, precum St. O. Iosif şi Octavian Goga. În oraşul de la poalele Tîmpei, pe care — nu ştiu de ce — nu-l evocă nicăieri, va întîlni aceeaşi atmosferă culturală, anima-tă de aceleaşi idealuri patriotice, pe care o consemna în pagini de neuitat Lucian Blaga în *Hronicul şi cîntecul vîrstelor*. Studi-ile universitare le-a început în capitala imperiului habsburgic, la Facultatea de litere de la Universitatea din Viena, dar nu le-a terminat, deoarece, la izbucnirea primului război mondial, e înrolat, ca voluntar, în armată şi trimis pe frontul din Italia unde credea că va putea lupta pentru interesele majore ale românilor. În perioada 1900—1918, dar mai ales în pragul prăbuşirii bolnavului imperiu austro-ungar, în Europa centrală se au-zeau vocile profetice a trei poeţi de naţionalităţi deosebite: ma-ghiarul Ady Endre, cehul Petr Bežruč şi românul Octavian Goga. Pe toţi îi unea fierbînta sete de libertate pentru neamul lor şi ura sfîntă împotriva îmbătrînitului imperiu. Lor li se a-daugă, pe la începutul celui de al doilea deceniu al veacului nos-tru, vocea de tunet, exprimînd dureri şi proteste multisekulare, a lui Aron Cotruş. Toţi cei amintiţi sînt cîntăreţi ai mulţimilor oprimate, poeţi militanţi, răzvrătiţi şi mesianici. Puternicei note sociale, oarecum identică, se adaugă nota naţională proprie, ex-primată prin negarea energică a pajurei cu două capete. În trei graiuri diferite, ei sînt poeţii luptători împotriva cruntului im-periu. Ei au lovit mai întîi cu pana ceea ce au lovit, apoi, po-poarele lor cu baionetele şi armele. Cotruş, ajunge să lupte efec-tiv şi cu pana dar şi cu arma. Evident, idealul suprem al tu-turor românilor în această etapă era: făurirea statului naţional unitar român, ca o necesitate logică a întregii noastre istorii, ca o condiţie a asigurării unui regim de libertăţi democratice pen-tru masele muncitoare. În această atmosferă patriotică, „socia-liştii români au subliniat rolul pozitiv al patriilor în dezvoltarea societăţii”¹. E memorabilă, în acest sens, definiţia dată de Mihail Gh. Bujor, în *Calendarul muncii*² din 1916: „Patriile sînt cadre naţionale şi istorice de dezvoltare a popoarelor. În aceste cadre s-a întemeiat pentru fiecare naţiune o existenţă proprie, cu tra-

¹ Mircea Muşat, Ion Ardeleanu: *Viaţa politică în România — 1918—1921*, Ed. Politică, Bucureşti, 1976, p. 323.

² M. G. Bujor, *Calendarul muncii*, 1916, p. 55.

dițiile ei, cu viața ei sufletească, cu idealurile ei, cu civilizația ei, element prețios și indispensabil în concertul civilizației generale. În acest înțeles, patriile sînt necesare, căci numai înăuntrul acestor cadre popoarele și-ar putea dezvolta în voie și pe deplin toată originalitatea și toată puterea lor de creațiune. Acesta e unul — evident nu singurul — din motivele pentru care social-democrația se ridică împotriva ciuntirii țărilor constituite, împotriva frîngerii popoarelor în bucăți, împotriva asupririi vieții naționale a popoarelor.“ Războiul a ascuțit puternic contradicțiile sociale și naționale, determinînd un puternic val al luptei popoarelor pentru eliberare socială și națională. Ca atîți alți români transilvăneni, genial întruchipați de personajul lui Liviu Rebreanu din capodopera sa *Pădurea spînzuraților*, Aron Cotruș nu-și alesese bine tranșeea pentru a lupta în sprijinul idealurilor românești. Deceționat, îngrozit de oribilul măcel, cade în captivitate în Italia. Reușește să scape și se refugiază în România.

Anii primului război mondial îi inspiră poeziile din volumul *Sărbătoarea morții* (1914—1915), vizibil înfrurite de poezia expresionistă, străbătute de un puternic umanitarism și de atitudine antirăzboinică, care ne amintesc mai mult de lirica interiorizată a lui Camil Petrescu sau Perpessiciu, decît de poezia eroică, retorică, la modă în acel moment istoric.

Războiul i se înfățișează ca o urgie apocaliptică, o trădare a rațiunii, o degradare a conștiințelor, un act criminal care devastează și om și natură, distruge bunuri create de munca și inteligența omului :

M-au coborît pe cea mai joasă treaptă,
Cărările destinului hain
Și după-atîtea lupte sîngeroase,
Fluidul nebunii-ncepe iar,
Să mi s-afunde-n creieri și în oase...

(*Viziunile santinelei*)

Eroismul luptei e dezbrăcat de haina gloriei artificiale și oficiale; el îi apare poetului, dacă nu fals, în orice caz gratuit; o viziune nouă, deloc idilică a frontului, care anunță o direcție inedită în lirica românească apare cu poezia cotrușiană :

Cu ore roșii, grele și pustii
Se-ncheie încă-o zi,

In care au pierit fără de rost
Atîtea mii de inși,
Invingători semeți și bieți învinși.
(*Apusul roșu*)

Ligamentul sufletesc, efectiv, cu frontul i-l asigură umanismul său funciar, solidaritatea sa cu cei mulți, la destinul cărora dragostea poetului veghează „ca o tristă santinelă”. Poetul nu pierde nici o ocazie pentru a-și mărturisi sincer, direct, emoționant fraternitatea cu cei din rîndul cărora s-a ridicat :

Iobagi viteji, voinici de fier, eroi,
În șanțuri, prin zăpezi ori prin noroi,
Pe ger și ploi,
În marșuri, la atacuri zdrobitoare,
Mi-e sufletul cu voi !...
Iar cînd dormiți, c-o dragoste rebelă,
Iubirea mea vi-i tristă santinelă,
Și pînă la mormînt va fi cu voi,
Frați dulci, iobagi, nenorociți eroi !...

(*In țara morții*)

Poetul surprinde ororile războiului în viziuni cosmice, în interiorul cărora se desfășoară o înfricoșătoare mitologie, cu „niște negri monștri uriași” (*Tunurile*) care au „plămîni de forțe zdrobitoare” și „creieri de foc”, cu „sori dușmănoși” (baloanele), revărsînd peste sate și orașe o urgie pustietoare. Poemul *Geamurile singerii* din volumul *Sărbătoarea morții*, realizat în genul poeziei expresioniste a unui Becher și chiar Klemm, aduce, parcă, iadul pe pămînt : „Ard case, șuri, jirezi de fin și paie, / În groaznicul incendiului vezuviu, / Aleargă flacările ca un fluviu / Și-un biet popor de-avuturi îl despoaie...” Apocaliptice limbi de foc se întind peste clădiri „ca niște sinîștri șerpi de pară”, devoră „turme mari de oi și capre-aprinse”, ard pădurile bătrîne în care „brazii cu coroanele macabre, / Par uriașe, roșii candelabre”. Oamenii-s terorizați de spaimă, și fug ca niște „turme de strigoi”, țărani „îmbătrîniți fără de vreme” au „ochii ca niște plăci de întuneric”.

Războiul sinistru, nu lupta, constituie pentru el o experiență amară și o mare decepție. Lupta pentru idealurile sociale și naționale va rămîne o sursă inepuizabilă de inspirație pentru lirica sa militantă, publicată în ziare și reviste cu orientări ideologice și estetice dintre cele mai diverse de la extrema stîngă

pină la extrema dreaptă : *Cosînzeana, Luceafărul, Lamura, Revista politică și socială, Salonul literar, Viața românească, Gândirea, Sinteza, Cuvîntul liber, Răboj, Contimporanul, Țara noastră, România literară, Minerul, Transilvania, Adevărul literar și artistic etc.*, etc. Apariția în unele reviste, la care trimitea el poeziile, exprima desigur, o anume afinitate cu programul lor estetic și cu orientarea lor ideologică. În schimb, prezența lor în alte reviste, de dreapta, care le reproduceau, uneori, chiar fără a-i cere consimțămîntul, nu însemna, din punctul lui de vedere, vreo contingentă cu orientarea lor ideologică.

După 1 decembrie 1918, cînd la Alba-Iulia are loc actul istoric prin care se realizează unirea tuturor românilor într-un stat național unitar, Aron Cotruș se stabilește la Arad, unde, înainte de război, fusese redactor la ziarul *Românul* (1913), în paginile căruia publicaseră condeie de prestigiu, din toate provinciile românești, de toate orientările estetice și din toate generațiile : Caragiale, Delavrancea, Coșbuc, P. Cerna, I. Al. Brătescu-Voinești, D. Anghel, Emil Gârleanu, Emil Grigorowitza, Emil Isac, M. Cruceanu ș.a. Acum, va conduce importanta colecție a bibliotecii „Sămănătorul“ care marchează o dată de referință în istoria tipăriturilor românești. Începînd să publice versuri sub influența revistei *Sămănătorul* de la București, a sămănătorismului, în general, Aron Cotruș se va orienta, în curînd, spre curentele moderniste, spre simbolism și expresionism¹, fiind prezent, totodată, și în paginile revistei tradiționaliste *Gândirea*². Evident, o asemenea evoluție între extreme își va pune amprenta pe creația sa contradictorie, marcată, uneori, de grave alunecări spre dreapta, spre atitudini xenofobe, spre viziuni politice inacceptabile, străine de umanismul funciar al românilor, ca și de cea mai mare parte a operei sale — generoase, străbătută, de un cald umanism. Germenii contradictorii ai unor viziuni confuze asupra realității se află aproape de la început în lirica lui Cotruș, expresie a unei epoci frămîntate, plină de contradicții : „Descoperim în poezia lui socială — scria Lotar Rădăceanu³ — acel a-

¹ A se vedea în acest sens contribuția lui Ov. S. Crohmălniceanu din *Literatura română dintre cele două războaie mondiale*, vol. II, Editura Minerva, p. 517—528.

² D. Micu ; „*Gîndirea*” și *gîndirismul*, Editura Minerva, 1975, p. 491—513.

³ Lotar Rădăceanu : *A. Cotruș, un poet al Ardealului*, în *Viața românească*, XXIII, nr. 11 și 12, noiembrie-decembrie 1921, p. 176—177.

mestec ciudat de revoluționarism și naționalism care, pretutindeni unde deosebirile de clasă se confundă cu deosebirile naționale, caracterizează începutul dibuitor al mișcărilor de mase anticapitaliste“. N-ar trebui să se uite, însă, că în Ardealul acelor ani majoritatea claselor exploataoare rămăsese cu structura lor națională din vremea imperiului habsburgic. Într-un asemenea context reacția poetului nu e de ordin național, ci social. Aspectul acesta nu l-au sesizat unii comentatori pripiți și unilaterali ai operei lui Cotruș.

Într-o „scrisoare deschisă“, un amator în critica literară, compozitorul Matei Socor¹, reconstituind curba parcursă de creația poetului, evident cu unele neînțelegeri față de specificul poeziei, i se adresa poetului pe un ton — pînă la un punct îndreptățit dojenitor : „Și totuși, n-ai rămas același crainic al luptei iobagilor pentru pămînt și libertate ca și în timpul grofilor. Ai uitat, pesemne, sfînta năluca a lui Horia, pe care ai văzut-o în vis și care ți-a dat o cruntă poruncă :

pînă la moarte,
pe uliți, în carte,
din rumân în rumân
s-o împrăștii păgîn,

căci de n-ai fi uitat-o, n-ar fi putut ieși din flautul tău sunete atît de false ca astea :

Cît vezi pe-aici de-a lungul și de-a latul
e slobod astăzi drumul moșului...
Altă rînduială, alte graiuri, alte legi,
Răsună dulci chiar și asprele porunci
date drept, pe limba noastră, nației întregi...

Alte rînduieli ? Nu, poete ! Numai alți oameni sus și același norod jos. Iar asprele porunci nu sună deloc dulce, ba chiar sună mai amar, acum cînd sînt date, pe limba noastră, te asigur !“ Evident problema era mult mai complexă decît i se părea comentatorului pomenit. Izbînzile de ordin național, inclusiv folosirea liberă a limbii române, cîștigate cu jertfe milenare, nu puteau fi ignorate atît de ușor.

---

¹ În *Societatea de mîine*, nr. 2, 1937. Reprodusă în *Tradiții ale criticii literare marxiste din România, 1930—1940*. Studiu și antologie de Ileana Vrancea, Buc., Ed. politică, 1962, p. 257—258.

În anul 1929, Aron Cotruș este numit atașat de presă la Milano, prin decizia Ministerului Afacerilor Externe, din 8 ianuarie a aceluiași an. În 1930, spre sfârșitul lunii decembrie, poetul e transferat, ca atașat de presă pe lângă Legația României de la Varșovia. Constatînd că în Polonia literatura și cultura română sînt prea puțin cunoscute, Aron Cotruș se arată foarte decis să schimbe această stare de lucruri. În acest scop, vizitează universități și instituții culturale, leagă prietenii strînse cu ziaristi și scriitori de prestigiu, cu directori de opere și teatre, determinînd, în scurtă vreme, o atmosferă de mare simpatie și interes pentru cultura și arta românească. Datorită activității sale, plină de dăruire patriotică, vor apărea în presa poloneză numeroase articole despre România, se vor ține conferințe, se vor monta opere dramatice și muzicale: *Titanic vals* de Tudor Mușatescu, *Meșterul Manole* de Lucian Blaga — la Teatrul din Lvov — și drama *Năpasta* de Sabin Drăgoi, la Poznan. Activitatea lui e intensă și diversă. Așa de pildă, în colaborare cu poetul, prozatorul și dramaturgul polonez Emil Zegadtowicz („strălucitul traducător în limba polonă a lui *Faust* de Goethe“, cum îl numește Aron Cotruș — considerînd că numai acesta va fi în stare să dea „o haină celui mai mare poet român“ — Eminescu) va realiza o antologie, în limba poloneză, a poeziei românești moderne: *Tematy rumunskie (Teme românești)*, 1931, apreciată de critica literară ca un mare eveniment cultural.

O mărturie a lui Emil Zegadtowicz scoate în evidență rolul deosebit pe care l-a avut Aron Cotruș în apariția acestei cărți, la inițierea scriitorilor polonezi în tainele literaturii române:

„Volumul *Teme românești* — scria marele scriitor polonez în prefață — îl datorez prieteniei cu poetul român Aron Cotruș. Neîndoielnic mă aflu sub cele mai bune auspicii. Culegerea nu are pretenția de a prezenta în totalitate fenomenul poetic al României contemporane, ea este mai curînd o mărturie a aventurilor sentimentale și intelectuale trăite în timpul călătoriei prin atît de puțin cunoscutele la noi meleaguri ale poeziei românești. O parte (foarte modestă) a acestor meleaguri le-am cunoscut grație unei bune călăuze, în persoana lui Aron Cotruș.“¹

¹ Apud Victor Jeglinschi: *Contribuția poetului Aron Cotruș la popularizarea literaturii române în Polonia, în anii 1931—1936, Analele Universității București, Filologie, Literatura română și raporturile ei cu alte literaturi*, an. XXIV, 1975, p. 110.

Nici Cotruș nu se sfiște să exprime răspicat acest adevăr, această realitate care onorează, fără doar și poate, o activitate patriotică, de aproape șapte ani, pusă în slujba popularizării literaturii române în Polonia :

„Consider — scria Aron Cotruș într-un raport din februarie 1933 — ca un titlu de dreaptă mândrie pentru acest serviciu de presă, faptul de a fi reușit să publice, cu cheltuială minimă, patru volume de traduceri din românește, care vor lăsa urme în relațiile româno-polone“. Era vorba mai întâi de admirabila antologie *Teme românești*, în care intraseră și șapte poezii din lirica sa (*Pe pustă, O, cum aș vrea, Bivolii, Pătru Opincă, Noaptea s-a oprit la fereastra mea, Atacul, Piinea noastră*), alături de alte treizeci și una, din : Alecsandri, Eminescu, Arghezi, Blaga, Crainic, Goga, Iorga, Bacovia, Vinea, M. Săulescu, A. Philippide, Adrian Maniu și Emil Isac. Era vorba, apoi, de poemul *Impărat și proletar*, de culegerea de traduceri din Eminescu și din povestirile lui Ion Creangă care familiarizau cititorul polonez cu cele mai înalte creații ale literelor române. Multe din poeziile lui Cotruș, apărute în antologia amintită, vor fi reproduse în ziarele și revistele poloneze și se vor bucura de calde aprecieri din partea criticii. În anul 1936, Cotruș va publica, la Lvov, o culegere de versuri revoluționare : *Wybór wierszy*, care cuprinde douăzeci și trei de poezii, unele dintre ele fiind denunțate, de George Chițulescu, secretar al Camerei române de comerț din Varșovia, procurorului general al României, ca fiind antimonarhice și antistatale. Poezia cea mai incriminată era *Invalidul* care apăruse, încă din 1928, în volumul *Miine*. Reprezentanții Ministerului Propagandei Naționale nu o cunoșteau, însă, și îi cer consulului nostru de la Varșovia, Emanuel Popescu, să expedieze în țară o traducere exactă a acestei poezii, însoțită de versiunea polonă. Trezită, destul de târziu, vigilența organelor de represiune burghezo-moșierești îl va pune pe Cotruș sub urmărire. Siguranța îi recunoaște și ea calitatea de poet revoluționar. Încep anchetele siguranței, supravegheri, bănuieli, iscoade, dar pînă la urmă, poetul scapă fără urmări grave. În fond, era vorba de o poezie umanistă, sinceră, dureroasă, pe o temă pe care mai scriseseră mulți poeți și prozatori români, îndurerăți și revoltați de starea eroilor de pe front care ajunseseră cerșetori, în anii postbelici.

Zi de zi îl zărești
istovit cerșind din poartă-n poartă...
un picior ciunt, un ochi stins, o mină moartă
adus-a și el de la Mărășești...

N-are o fișie de pământ
din cel făgădui, pe front, de rege...
pentru el nu-i blîndă nici o lege
și nici un jurămînt nu mai e sfînt...

(Invalidul)

În anii șederii sale la Varșovia, Cotruș va continua să trimită, versuri revistelor din țară, unde va reveni, ori de cîte ori are ocazie, participînd, cu un succes remarcabil de public, la răsunătoarele șezători ale *Societății scriitorilor români*, precum cele de la Brașov și București; va retipări volumul *Printre oameni în mers*, apărut în 1933, la Sosnowiec. Se pare că această ediție, devenită o raritate bibliofilă, nu a fost difuzată niciodată în librării. În acest răstimp, poeții Alfred Margul Sperber și Franyo Zoltán îi traduc numeroase poezii în limba germană, dintre care unele apar în revista *Klingsor* de la Brașov a naționalistului sas Zillich. Bodó Paul va realiza, în limba maghiară, excepționale traduceri din poezia cotrușiană, publicate în revistele maghiare de avangardă. Tot el traduce și tipărește, în 1929, la Timișoara sub titlul *Holnap*, volumul *Miine*, care apăruse în românește numai cu un an mai devreme. Tot în ungurește apare, în 1935, la Cluj, volumul *Versek*.

În 1937, Cotruș revine în țară, lucrînd ca atașat de presă în cadrul Ministerului Afacerilor Externe. Vremurile tulburi care se abat asupra întregii Europe întunecă și cerul spiritual al României. Țara era în suferință. Masele populare gem sub greul exploatării. Periodic au loc frămîntări intestinale în rîndul diverselor partide politice; se fac alianțe și se produc dezbinări pe spatele poporului; sporesc șantajele odioase, luptele de culise, demagogia naționalistă și setea de putere personală; se înrăutățește soarta maselor populare, crescînd sensibil numărul proletarilor agricoli și industriali cîntați de Cotruș ce nu aveau altă avere decît brațele. Contradicțiile de clasă se ascut tot mai puternic. Teroarea fascistă se dezlănțuie furibund, împotriva forțelor democratice, comițînd acte criminale. Cu cît lupta organizată a

muncitorimii, condusă de Partidul Comunist, se întetește, cu atât sporesc și actele represive ale dreptei. Sînt suprimate ziare și reviste de stînga, ori numai democratice și progresiste, odată cu cele mai elementare drepturi civice. Se instaurează vicleană, dar fără șanse, dictatura regală. Se pregătea, la lumina zilei, războiul antisovietic. România oficială devenea tot mai vizibil un satelit al Germaniei hitleriste, în ciuda opoziției maselor populare și a forțelor progresiste. Are loc odioasa rebeliune legionară și apoi se instaurează dictatura antonesciană. Situația aceasta va influența negativ o parte a poeziei lui Aron Cotruș din *Rapsodia dacă*, precum și alte poezii în care apare o gravă neînțelegere a realităților istorice și social-politice și răsună zgomotele naționalismului șovin, elogiul unui război de cotopire.

La începutul anului 1940, cînd ajunsese un poet neobișnuit de popular, poezia lui fiind publicată în mai toate ziarele și revistele vremii, difuzată la radio, recitată la serbări școlare, tipărită în volume care cunoșteau două ediții într-un an (poemul *Horia*, optsprezece, în doi ani), Aron Cotruș va fi trimis consilier de presă la Madrid. În toată perioada celui de al doilea război mondial, poetul s-a aflat în Spania. Nu va mai reveni în țară decît pentru cîteva zile, în 1942, cu o delegație de ziariști. După încheierea războiului, speriat de propriile lui confuzii ideologice, nu va înțelege epoca nouă ce se deschide în istoria țării sale și va rămîne în Spania, unde publică volumele *Poemas*, 1950, *Drumuri în furtună*, 1951, *Între Volga și Mississipi*, 1956.

În atmosfera reacționară din capitala Spaniei franchiste, se amestecă printre cei ce, fugind de mînia dreaptă a poporului ajuns la putere, au crezut că-și pot lua patria pe talpa pantofilor pentru a menține, aiurea, un regim politic odios, condamnat definitiv de mersul progresist al istoriei. Zadarnică încercare. Cumplite dezamăgiri, mai ales cînd, cel ce alesese, într-un moment de derută, calea exilului, urma să se dezică de sine, cel de odinioară, să se lupte cu poetul răzvrătit în numele celor mulți și exploatați, care după Eliberarea țării vor ajunge, așa cum și el visase în atîtea din versurile sale patriotice, stăpîni la ei acasă, ziditori de vremuri noi, pe temelii trainice ale istoriei noastre de lupte și suferințe.

Simțindu-se „un cetin, în codrii... de copaci de rînd“ ai poporului, poetul socotea odinioară că nimeni nu i-a fost mai bun prieten, decît el. Un alt mod, desigur, de a se declara, precum Coșbuc, „suflet în sufletul neamului“ :

țaran' pietros cu pași voinici
ce drag mi-ai fost și drag îmi ești

. . . . .
. . . . .

pentru truda, pentru voi,
schimbatu-mi-am ades condeiu-n retevei
Și-am izbit mănios în grofi și-n ciocoi
Și-n cămătarii putrezi și mișei...

(Iar)

Cu un patriotism funciar, poetul schițase, nu o dată, un vi-guros portret fizic și moral al poporului român ale cărui trăsături esențiale îl îndreptățeau la progres și la o soartă mai bună :

Te-am vrut și te-am visat etern biruitor,
Popor al meu,
Puternic, bun, nefericit popor...
Te-am vrut și te-am visat etern biruitor
Și mulțumit
Și blînd,
Și iertător,
În răzbitoarea, luminoasa mergere-nainte...
Te-am vrut și te-am visat de ani așa, mereu...

(România)

Aron Cotruș n-a avut, însă, tăria să vadă în realitate ceea ce a dorit cu ardoare în visurile și versurile sale profetice. E o tragedie pe care n-a trăit-o numai el. În toate literaturile există scriitori care, acționînd în numele unor idealuri revoluționare în vremuri de restriște, intră în criză, în debusoladă, în toiul revoluției și n-o mai pot înțelege. O realitate în care s-a confruntat dramatic și Aron Cotruș. Ca și Goga, el își va trăda — vrînd nevrînd — visurile de tinerețe, atitudinile militante, progresiste și patriotice. În 1957, părăsește, descumpănit, Spania pentru America, sperînd într-o viață mai bună. Cei ce l-au cunoscut mărturisesc fără dubiu că imaginea patriei i se va reaprinde spre sffrișitul vieții tot mai luminoasă în suflet. Caută, totuși, aiurea fericirea. Amarnică dezamăgire, după cum reiese din mărturia sinceră și dramatică a unui vechi prieten. „În felul acesta — mărturisește protopopul George Nan din Windsor, regiunea Ontario

din Canada¹ — părăsește Aron Cotruș Europa și, după ce a luat parte la serbările celei mai mari organizații românești din America, a rămas aici, pe continentul american, unde și-a dus amărul zilelor căci, într-adevăr, amare au fost zilele lui Cotruș, câte le-a mai avut de trăit, printre românii celei mai bogate țări din lume. A fost părăsit tocmai de cei ce-l chemaseră să-i onoreze și alungat de la ușa celor ce aveau datoria să-i întindă o mână de ajutor și să-l sprijine la nevoie. De bine de rău, Cotruș s-a stabilit în California, a stat pe la niște rude și a primit, din când în când, câte ceva de la Societatea «Doina». Era bolnav de inimă și avea atacuri dese, avea diabet, îi trebuiau medicamente, îngrijiri medicale, dietă. Dar omul nu avea nici măcar un adăpost. Mirajul bogatei Americi l-a dezamăgit cumplit căci „ajunsesse să umble din prag în prag și să i se vîre în buzunar câte o piesă de 10 cenți”. „Îl mistuia dorul de țară — ne spune George Nan — căuta să și-l potolească ascultîndu-l cu deosebit-re pe Folescu, mai ales bucata *Înghețată-i Dunărea*. Poetul a mai scris poezii și prin neagra străinătate. Le-a publicat prin reviste, le-a strîns în volume, fără a avea, însă, un ecou deosebit.” George Nan, care-i cunoștea poezia și i-o prețuia, ne-a lăsat o mărturisire semnificativă: „Nu știu de ce, noile lui versuri parcă nu mai aveau tăria, vigoarea celor de altădată”². Explicația e simplă. Poetul se îndepărtase de izvorul poeziei sale, își smulsese rădăcinile din pămîntul țării sale. Un poet nu e o plantă cu rădăcini aeriene. Forța poezilor — precum aceea a mitologicului Anteu constă în legătura lor strînsă cu pămîntul patriei, cu istoria și viața poporului lor. Cotruș era prea departe de aceste surse de energie creatoare. Tot mai bolnav, mai sărac și mai uitat de cei ce-i vînturaseră prin fața ochilor o fericire iluzorie, poetul „s-a prăpădit în cea mai mare mizerie” într-un spital din California, „fără ca nimeni să se îngrijească de dînsul.. A fost îngropat la Detroit în Statele Unite ale Americii.

În cele mai multe cazuri, opera este, fără îndoială, și o reflectare, mai mult sau mai puțin transfigurată, a biografiei creatorului. Viața lui Eminescu, Macedonski, Goga, Arghezi, Blaga,

¹ George Nan, *Mărturii despre Aron Cotruș*, *Calendarul „Credința”* pe 1969, p. 81—83.

² *Idem*, p. 83.

Bacovia, se răsfrînge, neîndoios, în oglinzile prismatice ale poeziei lor. În ceea ce-l privește pe Cotruș, însă, lucrurile parcă se inversează, opera fiind o prevestire a vieții poetului. Aceasta cel puțin pe o coordonată a creației și a biografiei sale concretizată în hipnoticul *dor de ducă*, în setea de depărtări, în neliniștea drumurilor fiului rătăcitor, în foamea de spațiu, nu acaparator, imperialist, cum l-au înțeles unii, derutați de o simplă metaforă, ci de alte zări ale cunoașterii, ale solidarității umane, căci drumurile visate de el nu-s numai pe orizontală, ci și pe verticală, spre autodepășire și înalțurile spiritului. În revista literară ilustrată, de la Orăștie, *Cosînzeana*, a lui Sebastian Bornemisa, an. I, nr. 4 din 1911, p. 46—47, Aron Cotruș, aflat la debuturile sale, publică o poezie cu rezonanțe minulesciene și gogiene — o poezie reprezentînd o prevestire a întregii sale vieți, concludentă, credem, pentru afirmația de mai sus :

Cu tine suflet nebunatic
Ca un amor oriental,
Porni-voi sumbru prin pustiiuri,
Ori peste mări făr' de metal

Porni-voi sumbru ca amurgul,
De-a pururi fără căpătii,
Să-mi prăpădesc în lung de drumuri
Povestea dragostei dintii...

Să-mi prăpădesc cu lacrimi anii
Într-un ciudat și trist surghiun,
Prin lumi pe unde n-a fost nime
Decît poate vreun biet nebun.

Cercînd să-mi uit copilăria
*Și țara-n care m-am născut,
Să trec prin largurile lumii
Nemîngîiat, necunoscut.

Să trec nepăsător ca moartea,
Pe puntea stinselor iubiri,
Mînat mereu spre alte plaiuri
De vîntul negrei pribegiri.

A pornit cu sufletul său nebunatic, furtunatic, printre toate Scylele și Caribdele veacului. Dezrădăcinat și dezorientat, le-a ascultat, uneori, cîntecul sinistru, gata „să-și prăpădească-n lung de drumuri povestea dragostei dintîi“, să-și uite copilăria și țara-n care s-a născut. Dacă pentru vremelnicul omenesc, stins „printre streini, nemîngîiat, necunoscut“, lucrul acesta era cu putință, el nu se putea produce pentru poetul social și național Aron Cotruș. Din fericire, biografia și destinul operelor mari nu se confundă cu viața și soarta creatorilor lor. Vîntul negrei pribegiri nu i-a putut duce opera valoroasă de la noi, din pămîntul și istoria care a generat-o din inima oamenilor care au folosit-o, ca o prețioasă armă de luptă, în strădania lor pentru mai bine. În concepția marxist-leninistă cu privire la moștenirea culturală orice operă progresistă, patriotică, revoluționară aparține poporului. Așa stau lucrurile și cu opera lui Cotruș, un remarcabil poet social și național. Un *Poeta vates*. Un profet răzvrătit și mesianic în sensul cel mai pur al termenului. Poezia lui ilustrează, cum nu se poate mai clar, toate coordonatele și valențele semantice ale acestei noțiuni. „În actul poetic mesianic — scria Dimitrie Popovici în articolul *Mesianismul poetic în opera lui Octavian Goga*¹ — analiza distinge trei momente: în primul rînd, poetul divulgă relele de care suferă societatea contemporană, în al doilea rînd, el pictează imaginea societății viitoare și, în cele din urmă, cheamă și conduce mulțimile către aceste forme noi de viață.“ Ca și în poezia lui Goga, și în lirica lui Aron Cotruș predominantă este prima coordonată: demascarea orînduirii nedrepte în care trăiește poetul. Puternică, de asemenea, este chemarea la luptă a maselor populare, pentru dezrobirea lor socială și națională. Mai puțin consistentă și concretă ni se pare, însă, schițarea formelor noi de viață pe care le propune. Deși el nu folosește, ca Goga, stilul esopic, sibilinic, totuși contururile idealurilor sale politice și sociale nu sînt întotdeauna îndeajuns de clare, diluîndu-se într-un limbaj grandilocvent, aluziv, care sugerează necesitatea dărîmării unei orînduiri nedrepte dar se arată mai puțin capabile să contureze profilul constructiv al viitorului. Unii au descifrat, cu toate acestea, în poezia lui revoluționară și vaticinară, țeluri mai clare, cred, decît le-a intenționat poetul. Așa, de pildă, G. Călines-

---

¹ D. Popovici: *art. cit.*, *Luceafărul*, an. II, nr. 7—8, 1942.

cu¹ scria : „*Printre oameni în mers* duce în plin comunism. (Noțiunile înseși sînt amenințătoare : *mîine, mers*). Este chemat unul din fabrică să înceapă lupta împotriva strîmbătății, spre a înfăptui colectivizarea bunurilor, așa încît :

Să fie pentru toți :

aceiași sus și jos...

Să fie același cer

pentru plugar pentru boier.“

Tot el descifra, în alte versuri, o adeziune la regimul dictatorial și totalitar pe care încercase să-l impună extrema dreaptă, iar în altele o adaptare la regimul de autoritate și dictatură regală. „Toate aceste schimbări la față ideologice — conchide Călinescu — sînt reprobabile, nu din punct de vedere al inconsecvenței, ci fiindcă falsifică poezia, scoțînd-o din zona purei contemplații. Dealtminteri poezia lui Aron Cotruș devine tot mai grandilocventă, mai ostentativ brutală și mai monotona prin neobosită repetiție. Aceasta nu-l împiedică să fie, în cît se poate alege din opera lui, un poet original, plin de vigoare sănătoasă și foarte reprezentativ pentru Ardeal.“ Multe lucruri exacte și multe erori, multe impresii pur subiective, în aprecierea lui Călinescu. Trecerea vremii a dovedit-o cu prisosință. Cotruș nu e numai un poet social ci și național. Poezia lui nu e doar expresia unei provincii geografice românești ci a României întregi. *Brutalitatea* cultivată de el e o categorie estetică necesară așa cum la alți poeți este, de pildă, *suavitatea*. E o expresie temperamentală a personalității poetului. Ea exprimă, totodată, anume raporturi sociale și o anume stare de spirit. Prin cuvinte aspre, bolovănoase, azvirlite ca niște bulgări de foc, prin fluxurile energetice ale versurilor sale, cu puternice accente de revoltă socială, care năvălesc dintr-un fond ancestral de răzmeriță iobagă, în volumele *Versuri, Mîine, Printre oameni în mers, Horia*, vorbește minia și durerea maselor împilate. Energetismul său e firesc, organic și nu poză de împrumut.

O ereditate spirituală grea de semnificații, stranie și îndepărtată, convertită în „vii porunci“ ale unor „hoți de cai“, „ciobani pribegi“, „stăpîni, fără hîrtii de stăpînire, pe pămîntul țării întregi“, ale unor „haiduci“. „năprasnici“, „zbuциumul vieții lor vije-

¹ G. Călinescu : *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent*, Ed. Fundațiilor regale, București, 1941, p. 758.

lioase și pustii, / și aspra rivnă de-a fi slobozi... și neînvingător de-a pribegi“ se războiesc în vinele poetului, îl învolbură, îl hărțuie și-l apasă, se prelungesc pe drumuri fără zări, prin pașii săi, neconținut solicițat de un dor nebun de ducă. *Drumeția* în timp și în spațiu va fi, ca în marile epeei, una din coordonatele universului liric al lui Aron Cotruș. Urmas al unor străbuni furtunatici ce și-au dus „viața în cuțitele din brâu“, pe căile înguste ale istoriei, „spânzurate pe prăpăstii“, poetul a supt, ca un personaj de mitologie românească... „... din sinii grei de întuneric și de flăcări ai furtunii, / Fulgere ce luminează drumuri cu răscruci la orice pas — neîntrerupt“.

Poetul se simte organic un fiu al acestor oameni și al acestor pământuri. Istoria noastră zbuciumată, chinuită și eroică, îi curge prin vine, îi ține trează conștiința de poet luptător pentru drepturile alor săi. El afirmă categoric, cu îndreptățită mândrie, descendența sa din stirpe de luptători. Nepot de răzvrățiți și de iobagi, el se simte menit să se lupte și să biruie, să răzbune, cu pumni năprasnici, toate nedreptățile istoriei. Semeț ca un roman și dirz ca un dac („Decebal și Traian / s-au împăcat de mii de ori în noi“), poetul poartă-n suflet mândria călită-n lupte a neamului său, confruntat, veacuri de-a rândul cu o mașteră istorie. Versurile prin care se exprimă o asemenea ținută morală de o impecabilă demnitate par săpate în lespezi de piatră ca niște legi ale destinului nostru istoric: „Nu m-aș fi aplecat / Nici pentru a ridica de jos un sceptru de împărat!“ ...

Adesea, versurile lui Cotruș, mărturisind o adeziune intimă la înțelepciunea și omenia populară, se structurează în formulări lapidare de sentință morală și juridică, de maximă filozofică, de vorbă cu tîlc, de aforism politic, în care se concentrează o lungă și bogată experiență istorică, și de proverb greu de sensuri, nu o dată echivoc, așa cum se întîmplă cu orice proverb adevărat. Poetul parcă știa principiul lui Ion Pillat: „Căci dacă versul trece, proverbele rămîn“. Ascultînd căderea ritmată, grea de gînd a stihurilor cotrușiene, ne dăm lesne șeama de arta poetului în exprimarea universului spiritual al poporului român, univers concentrat într-o înțelepciune multimilenară, izvorită din experiența lui istorică și din frumusețea sa morală. Poetul știe să împrumute creator, cu o rară măiestrie, pînă și modalitatea exprimării acestei înțelepciuni și atitudinii morale. Versurile citate mai sus, cu o atît de puternică rezonanță de proverb, ca atîtea altele, sînt edificatoare. Ele sînt în contextul li-

ricii sale ca niște nuclee de idei profunde, ca niște bulgări de foc regenerativ din care iradiază întreaga atmosferă a poeziilor sale.

În această nobilă ereditate, nu numai biologică ci și istorică, socială și morală — poetul proclamă și tradițiile clasei muncitoare, ale minerilor, munți ruși din trupul unui munte de bazalt: „Mă simțeam așa de înrudit cu ei, cu tragedia celor mulți“. În numele ei, poetul le evocă viața împovărată, realizând tablouri tulburătoare care ne amintesc pinzele lui Van Gogh pe aceeași temă.

Minerul care „se zbate, cu plămîinii zdrențuiți de trudă și otrăvi, în noaptea minei blestemată“ muncind „pentru trîntori“ „ca un enorm, neîmpăcat rebel“, cu „trup de oțel“, cu privirile „ca niște gloanțe crunte“, un imens bulgăre de minie și de revoltă, e frumos, totuși, puternic și înalt, și are sufletul plin de bogății ascunse. În alte vremi ar fi putut fi un :

Voievod temut și drept ori sîngeros haiduc....

Ar fi înfrînt sultani și strîmbătăți,

Sau ar fi jupuit ciocoi...

(Minerul)

Într-o societate capitalistă, rapace și inumană, în care *homo homini lupus*, „Aici în munții noștri de aur (el) nu-i decît animal de muncă...“, „Pe viață osîndit fără de vină“. În viziunea lui Cotruș, minerul, cu toate calitățile sale fizice și morale, ca și muncitorul, în genere, nu e numai un exploatat, nemulțumit și revoltat, ci și un stăpîn potențial al unei noi orînduiri și-al unei noi istorii. Din această perspectivă, mizeria se transfigurează în grandoare, iar omul umilit, într-o ființă demnă de poarta triumfală a iubirii :

O, l-am simțit cum trece sigur de iubirea-mi,

Pe sub privirea-mi ostenită și frățească,

Ca pe sub o nevăzută poartă de triumf...

(Un om)

vii din carne și oase, poartă în conștiința lor de clasă valori
Așa cum munții ascund în ei metale prețioase, minerii, munți
spirituale inestimabile.

Printr-un transfer de fraternitate, virtuțile morale ale claselor exploatate, ale poporului nostru : *omenia, generozitatea, prietenia, modestia demnă, altruismul, ospitalitatea*, împodobesc ființa creatoare a poetului :

Cu sufletul meu tot
Privesc mai mult la alții, ca să mă uit, de pot...
Iubesc mai mult la alții, și pentru ei, pământul,
Și m-am strivit pe mine,
Să nu strivesc pe alții,
Iar dintre doi în luptă, am suferit cu infrîntul...

Ca nențelesu-mi neam,
Am dăruit la alții, furîndu-mi ce aveam...

Și să mă cruț, să mă răsfăț, să țin la mine —
Mi-a fost rușine!...

Din fiecare vers cotrușian se mărturisește o imensă și aprinsă dragoste de țară, sentimentul tonic, profund patriotic, al înfițetății ei între toate țările lumii :

Oriunde m-au purtat în viață vînturile,
N-am întîlnit bătînd pămînturile
Un loc mai drag ca tine, petec de pămînt străbun,
Pe care mi-au venit la leagăn, ursitoarele,
Pe care, botezatu-m-a, întîia dată-n viață, soarele...

Mesianismul său nu e utopic și abstract ; el crește organic, precum o poamă pîrguită, din pămîntul țării. E generos și deschis întregii omeniri, tuturor celor ce suferă :

Pămîntul țării mele cu viforele lui,
Cu munții pîn'la ceruri, cu nourii-i haihui,
Mi-a dăruit un suflet pe care-l dau oricui
Ca pe o poamă grea
C-un gust ce-n lumea-ntreagă îl are numai ea...
O poamă pîrguită abia,
În țara mea
De arșită și nea...

Din noaptea-mi mută, aspră așa cum alta nu-i,
Din casa me pe care-naîntea nimănui
N-o-nchid și n-o încui,
Întind o mîină albă, de frate, orișicui,
Căci m-am născut să dărui, să mă dărui
Oricînd și oricărui.

Poezia lui Cotruș nu conține nimic învăluit în taină. E directă, frustă, răspicat demascatoare, fără aluzii sibilinice. De aceea combustia sensibilității sale nu se consumă decît arar în interiorul propriei conștiințe, numai pentru sine, ci arde dezlănțuită spre tării, în apocalipticele limbi de foc ale răzbunării istorice, colective, menită nu numai să pedepsească pe cei răi, pe exploataorii și tiranii mulțimilor, ci și să ridice mulțimile la drepturile lor legitime. În acest sens, poezia cotrușiană valoroasă este mesagerul idealurilor naționale ale poporului român, al năzuințelor sociale, nutrite, în vremuri maștere și grele, de țărănimea săracă și de proletariatul industrial. Cu rare excepții, mesianismul său nu e afectat de nici o undă de idealism și utopism. În lirica sa, versul vaticinar se iscă natural din convulsiile istoriei, din aprigele confruntări de clasă, din năzuința stăruitoare, încăpăținată, a oamenilor simpli și necăjiți, spre libertate și fericire, spre o altă condiție umană mai echitabilă. Din perspectiva unei autentice filozofii populare a istoriei, din unghiul moralei ei echilibrate, stoice, *muțenia*, tăcerea semnificativă, ca și *răbdarea* supraomenească sînt forme de rezistență, de liniște prevestitoare de mari furtuni ca în acel tulburător portret liric al nefericitului tăietor de lemne *Todor Săcure*. Proletarul Todor Săcure, „în mîinile altora biată unealtă, cu inima o ciuntă pădure“, a slujit pe la oameni, muncind „cît zece flăcăi laolaltă“ dar simbria i-a fost „foamea, sudalma“, batjocura și exploatarea. El e un simbol al suferinței și al martirului. În omenia lui răbdătoare, sălășluiește, însă, o imensă amărăciune dinamitardă („am adunat atît amar în viața mea, / că-n blid o lacrimă de mi-ar pica, / Zama, orișicît de dulce ar fi, / s-ar înăcri“) — amărăciune care așteaptă, pîndește, parcă, precum o vie amenințare, momentul potrivit răzvrătirii, sugerat de poet într-un antologic final de poezie: „se lasă ceața grea peste pădure / și-acopere cu vreascuri și cu frunze sure, / ca pe-un pierdut topor / gîndul mut, pietros și răbdător / al lui Todor Săcure“.

Asemenea portrete, foarte semnificative și îndeajuns de numeroase în poezia lui Cotruș, se constituie în admirabile elegii civice, în sensul că tristețea, amărăciunea, durerea, jalea sînt oricînd, la el, virtual convertibile în mînie, ură, revoltă, imprecăție și chiot de luptă. În viziunea lui, strîmba orînduire e împotriva firii. E un fel de păcat strigător la cer care se cere denunțat. De aceea atitudinea sa vaticinară nu e o simplă po-

ză estetică. E funcțională și e alimentată de solidaritatea cu soarta celor nedreptățiți și striviți de greul exploatării. E justițiară și umanitară. E revoluționară, izbăvitoare și gregară, totodată. Ea se împletește într-un bici pedepsitor, din fulgerele miniei colective, mocnind, uneori, supusă sub jăratecul durerii, dezlănțuindu-se, alte dăți, ca o furtună împotriva exploatatorilor.

Dar poezia cotrușiană, protestatară și profetică, nu vrea numai să năruie o lume a nedreptăților ci și năzuie la una nouă, așezată pe temeliile de granit ale omeniei românești.

„Atâtea milioane de aspri muncitori / Cu pași de împărați, cu ochi fulgerători, / Cu brațele ca niște teribile ciocane, / Cu piepturi de granit, / Cu inimi largi, profunde ca clopote de-alarmă / Cu creierii vulcanici...“ (*România*) vor dura „clădiri amănitoare de piatră și de fier“ ciclopice blocuri zgârie-cer, fabrici și uzine, vapoare, porturi mărețe, se vor avînta spre lucruri uriașe „într-o neînfrîntă, vastă, sublimă frenezie, / De dragu-ți, Românie“.

Vaticinara ca și lirica socială a lui Goethe, Victor Hugo, Walt Withman, Apollinaire, Petöfi, Federico Garcia Lorca, Ady Endre, Octavian Goga, Stephen Spender, ea nu e vasală nici unuia dintre ei, ci se distinge limpede, nu doar prin formă, ci și prin substanță, apropiindu-se mai vizibil de versul maiakovskian și de poezia lui Petr Bežruč. O rădăcină sigură, neobservată încă, se pierde, însă, în poemul lui Eminescu *Împărat și proletar* ale cărui versuri :

„Zdrobiți orînduirea cea crudă și nedreaptă / Ce lumea o împarte în mizeri și bogați“, sînt, parcă, consubstanțiale întregii poezii sociale a lui Aron Cotruș. Acestui „Dante valah“ (splendidă metaforă !), căruia Cotruș îi spune „Măria-Ta“, nefericitului poet de la Ipotești, ca simbol și proroc al neamului românesc, îi va închina, în 1939, poemul *Eminescu*. În viziunea lui, marele poet e și „hamal cu fruntea-n oer, hamal de fier“, ce-a ridicat „năprasnic din străfunduri, supt, stingher, / ca pe-o minune nouă, — țara asta“, înălțîndu-i „în soare peste lume creasta, / ca nimeni altul...“ dar și un ctitor, un domn : „peste-a cuvintelor traco-romanică, noptatică, gloată, peste visteria ei în mii, mii de locuri, îngropată“, un ales al neamului, care a dat glas, ca nimeni, niciodată, „tăcerilor noastre de veacuri“.

Poezia cotrușiană oficiază un adevărat cult pentru marii eroi ai gîndului și ai faptei, dar și pentru eroul anonim, omul simplu,

cu suflet curat, muncitor, harnic și iscusit în vreme de pace, vi-teaz în război, înțelept, rezistent și bun în viscolirile istoriei, ge-neros cu prietenii, neînduplecat cu dușmanii.

Un înflăcărat elogiu se revarsă, în cascade lirice din versu-rile sale, asupra acestui om care a cunoscut „truda, birul ucigaș și hula“, odată cu exploatarea sîngeroasă din partea grofilor și a baronilor, asupra omului cu nume simbolic și străvechi, de la țară, care nu știa, „că spicul lui de grîu și firul lui de păpușoi / îl poate-ngenunchea pe grof și pe baron, / căci e mai tare ca o oaste gata de război...“ Se afirmă, într-o retorică de bună calitate, o neștirbită încredere în forțele revoluționare ale po-porului care a dus bătălii necurmăte „peste fier și oțel“, hotă-rît să lupte neînfricat, deoarece :

... vremea lui Ion nu e trecută încă...

le va ști el toate astea într-o zi...

atunci cu vrerea, cu puterea și dîrzenia lui adîncă
patria și-o va schimba din temelii.

(Ion)

Poezia este experiență transformată în conștiință.

Țăranii, ciobanii, muncitorii din poezia lui Aron Cotruș au o puternică și vie conștiință a originii lor daco-romane, a demni-tății lor naționale. Deși-s împovărați de nevoi și de griji, într-o societate capitalistă ostilă, din sufletul lor radiază o mîndrie ra-ră, funciară, simțindu-se, în sinea lor, stăpînii de drept ai ace-sor pămînturi, regii și împărații acestora, voievozii muncii. E o idee mai veche a Școlii Ardelene, care a fost cultivată de mulți transilvăneni. Ion Codru Drăgușanu o explică pe larg în *Peregrinul transilvan*, iar O. Goga o exprimă, cu toată atmosfera spiri-tuală în care se afirma ea în viață :

Sătenii seara să-i adun

Și să le spun din carte

Că sînt din neam împărătesc (s.n.)

Din țară-ndepărtată

Că tot pămîntul rotogol

A fost al lor odată.

Admirabil comunică poetul o asemenea stare de spirit, odată cu convingerea că sîntem aici din totdeauna. De aceea, jalba robului umilit nu e o plîngere umilă și umilitoare, ea se înfățișează pli-nă de prestanță, ca un hrisov domnesc. Farmecul, efectul ei ar-

tistic, e cu atât mai mare cu cât nu are nimic exterior retoric și ostentativ, rezemându-se permanent pe umilinta nobilă a unei forme fonetice provinciale de pronume personal, *io*, în loc de eu, formula majestoasă, consacrată, a vechilor domnitori munteni.

Țăranul lui Cotruș își sculptează numele, destinul, portretul moral și visul îndrăzneț în cuvinte, ca într-o lespede de piatră, hărăzită eternității :

Io,
Pătru Opincă,
țăran fără țarină,
plugar fără plug,
ciurdar fără-o vită,
îmi duc viața năcăjită
fără strîmbătăți și viclesug
și bruşul de mucedă pită
mi-l plătesc cu sînge din belşug...
O vorbă a mea-i ca o mie...

.....

Muncitor fără pereche („nimeni nu se ia cu mine la întrecere“), flămînd și zdrențăros, știind că din truda lui „grîul crește drept ca de-oțel“ ca „să se îmbuibe din el / groful putred, ciociul mișel“, țăranul lui Cotruș nu-și mai stăpînește mînia nici n-o distilează, prin lacrimă, în litanii, ca Goga, ci o revarsă, ca pe un blestem amenințător, ca pe o sudalmă aprinsă, grea, mocănească, peste nedreapta orînduire. Nu e, însă, nimic vulgar, în asprimile și violențele de vocabular ale țăranului. Transpare din ele o demnitate înaltă, verticală, de voievod alungat mișelește din scaun :

Io,
Pătru Opincă
Ce-n tre atîtea moșii n-am doar o șirincă,
înfrunt strîmbele legi și năpasta
și-n răzmerița ce-n mine crește,
sudui virtos, mocănește,
și scuipe pe toată rînduiala asta !...

(Pătru Opincă)

Tema vieții nefericite, aparent fără ieșire, se asociază și chiar se confundă, nu o dată, cu ideea morții. Dacă viața nu poate triumfa atunci e moartea cea care-și joacă rolul. Trecerea de la

o noțiune la alta se face discret prin verbul *plec*, care conține, în versul lui Cotruș, și ideea de viață și aceea de moarte. Cura-jul de a muri e aci o formă de luptă. De aceea minerul șomer, exasperat de foame, își redactează tragicul testament cu demni-tate acuzatoare, amintind, prin ținuta lui dirză, mai de grabă de-un manifest politic decât de un act de abdicare :

Io,
Ion Ciura,
neam de mineri rumâni,
flămînd, fără lucru de nouă săptămîni,
ca un strigoi
vreau să plec dintre voi...
cu brîncă obîncă
mi-am făcut cea din urmă pită
din dinamită...

Mîine, în nici o prăvălie,
nu va mai cere pe datorie
minerul Ion Ciura...

(*Io, Ion Ciura*)

Numele proprii atît de românești și de populare (*Pătru Opin-că, Ion Roată, Todor Săcure, Ion Ciura, Ion Codru, Iacob Hampu*), au, neîndoios, o funcție simbolică în lirica socială a lui Cotruș. Uneori, nu întîmplător, sînt alese cu o anume rezonanță istorică, tocmai pentru a sugera drepturile istorice ale neamului nostru, dreptul omului simplu de a fi stăpînul țării sale :

Io,
Ion Roată,
unul din pietroasa, aspra gloată,
trec pe al vremii cal fără de frîu,
fără cuțit și pistoale la brîu...
armă mi-e — spicul de grîu...
tîrît din ziua de ieri,
fără-averi,
fără somn,
sînger încă de palme,
de paturi de puști, de sudalme
fără-ogor, fără pîine,
dar mîine,

ca niciodată,
fi-voi mare, darnic Voievod și Domn
peste țara românească toată...

(Ion Roată)

Aceeași tipologie a proletarului agricol o concretizează în destinul său și Ion Codru, din poezia cu același nume, cel ce apare ca un cioban simbol, din balada cu oile pierdute.

Un splendid poem, cu valoare antologică pentru întreaga poezie românească, realizează Cotruș în *Peste creste ude*, din volumul *Printre oameni în mers*, în care motivul *Micriței*, dintr-una din cele mai desăvârșite variante ale sale, se convertește într-o gravă, tulburătoare și tragică temă socială. Disperarea, sărăcia, împilarea iau aici proporții cosmice. Ca într-o mitologie stranie, ciobanul ajunge „pe căi ce se curmă“, în piscul sărăciei, unde-l latră viscoalele, îl mușcă lupii vremii și cîinii vîntului. E o situație tragică, limită, de unde nu mai poate decît să coboare „în zarea cealaltă“. Motivul folcloric tradițional e prelucrat ingenios, original, rodind o adevărată capodoperă a poeziei românești.

Ritmul, împovărat de tristeți, e molcom dar nu lenș; cuvintele potolite, melancolizate, ard în jeraticul inimii îndurerate; sonoritățile-s de dangăt de clopot în vecernie; acel fo mîndru și aprig din alte poezii, obosit se retrage, acum, din fruntea poemului spre miezul tragediei, întrebîndu-se repetat și disperat, în ritm de litanie, *ce să mă mai fac, ce să mă mai fac!* Pierzînd totul i-a mai rămas totuși, zestrea spirituală a doinelor și colindelor pentru a mai străbate un capăt de drum, pe pustii poteci, spre zăpezi de veci :

io, cioban lunatic
cu piept de jeratic,
ce să mă mai fac
pe virful sărac?!...

viscoalele latră
prin copaci, prin piatră...
ai vîntului cîni
m-au mușcat de mîni...
asprul vremii lup
m-a mușcat de trup...

mi-au rămas merinde
doine și colinde
pe pustii poteci
spre zăpezi de veci...
ce să mă mai fac
pe vârful sărac,
pe vârful sărac ?!...

E o Poezie cu majusculă care n-ar trebui să lipsească din nici o antologie de lirică românească chiar dacă aceasta ar cuprinde numai douăzeci de titluri.

Dorința poetului de depășire a condițiilor date, de spargere a cercurilor existente care stau ca niște mari cătușe pe ființa celor mulți și trudituri, duce, ca-n basme și în mituri, la proiectarea staturii și însușirilor omului pe ecranul imens al istoriei, al cosmosului chiar, la augmentarea forței fizice și a însușirilor sale morale pînă la supranatural. Eroii lui au alura eroilor din marile epopei. Astfel, el realizează, ca nimeni altul la noi, un fel de portret mitologic al proletariatului agricol și industrial care se ridică mult peste statura morală și fizică a împilatorilor, a celor din clasele suprapuse. Vocea lor mînioasă e parcă vocea zeilor, în sensul de *vox populi, vox dei*. Exploatăți, chinuiți, nedreptățiți de forțele răului, eroii lui, aparținînd lumii celor ce muncesc, sînt, în fond, niște forțe ale naturii, niște împărați, nu în sens instituțional, cum greșit s-a înțeles uneori, ci în sens strict metaforic, de oameni puternici. Într-un portret de miner, poetul se încreabă retoric :

O, unde-i ?

Unde !

El, junele gigant,

Minerul aspru luminos și colosal,

Cu sufletul multitudinar,

Flămînd, sătul, risipitor și-avar,

Cu inima electrică, adîncă, largă,

capabil ca, într-o pornire de ciclon, să spargă, să spintece munții pentru a le smulge comorile „de fascinante și fantastice metale“.

Cotruș e un poet al extremelor, al umilinței și al grandorii, exprimate în viziuni gigantice. Poezia lui se desfășoară pe imen-

sităţi de timp şi de spaţiu, cultivînd viziunile enorme, proporţiile uriaşe, epuizînd aproape întreaga gamă de modalităţi prin care se exprimă superlativul absolut în limba română. De aici patetismul său involburat şi aprins, de aici retorismul său dezlănţuit, cu energii inegalabile în lirica românească, de aici vrerea lui incomensurabilă şi inepuizabilă sursă de lirism. Poetul are, ca nimeni altul, gustul extremelor şi al enormului :

Doruri ce-n veci nu dorm
mă-ncing, nu mă lasă să dorm,
mă împing spre tot ce-i enorm...

(Pleacă, paharnic)

E ceva halucinant, de epopee tragică şi grandioasă, în lirica lui Cotruş. Oamenii săi se impun printr-o uluitoare forţă fizică şi morală. Deşi apăsaţi de infinite greutăţi ei sînt tari şi neînfrînţi, ca eroii intraţi în legendă. Chiar în condiţii tragice, ei au ceva de eroi dintr-o poveste. Fiu al muntelui, omul are caracteristicile acestuia. E enorm şi toate ale sale sînt enorme : durerea, revolta, speranţa, iubirea şi ura. Iubirea e „fără hotare“, cerbicia „fără pereche“, rînjetul e „mai grozav decît Groaza“, lacrimile-s „supreme“, dorurile-s „multimilenare“ şi chiar „eterne“, durerile şi sforţările-s „supraomeneşti“, dorinţa „o mînză neîmblînzită / o mînză fără splină, o ispită“. Minerii-s „coloşi“, vinele lor se întind „ca funiile“ pe gîturile „de oţel“, ochii lor nasc duiosii din „infinite“ puste. Haina unui proletar e „un colţ de ocnă“ (splendidă metaforă !), ochii lui „două fişii de cer“. Brazda de sub plug e un „negru şarpe uriaş“ ; şesurile zădărnice sînt „nesfîrşite“ ; pădurea e „titanică“, la fel şi visul şi ispita ; tunurile-s „nişte negri, uriaşi mamuţi“ ; „tinereţea urcă pe Himalaia celor mai înalte îndrăzneli“ ; cimitirul e „enorm“ şi „de mii de ori oribil“ ; inima poetului fi „apasă pieptul ca un munte“. Milioanele de aspri muncitori :

Cu braţele ca nişte *teribile* ciocane,
Cu piepturi *de granit*,
Cu inimi largi, *profunde* ca *clopote de alarmă*
Cu creierii vulcanici...

visează, cu o îndrăzneală nereţinută, optimistă, zidirea unei României noi cu :

Clădiri *amețitoare..* Ciclopice - afumate, fierbinți *zgirție-cer*
Ale *enormei* munci, *fantastice* palate (s.n.).

Cotruș este, totodată, cum ziceam, un poet al contrastelor. În poezia lui „se logodesc mocirlele cu cerurile“, vremelnicia cu eternitatea ; înălțările cu căderile în prăpăstii ; atotputernicia cu nimicnicia ; mărginirea cu nemărginirea ; foamea de viață cu un sentiment trist de sațietate și cu o ascunsă sete de neființă ; veselie exuberantă cu mohorala apăsătoare. Spiritul revoluționar, militant, protestatar, umanismul generos, sentimentul solidarității umane, caracterul popular, național, patriotismul fierbinte, elanurile optimiste, aspirația spre depășire și perfecționare morală, se întretaie, uneori, cu o viziune îngustă, defetistă și retrogradă. Pe coordonatele unor asemenea contradicții se definește poetul însuși :

Piciorul meu a încercat să-și urce glodul gliei părintești
Pe Himalaia celor mai înalte îndrăzneli...
Și-același neastîmpărat picior
M-a coborît apoi pe valea dușoșiei,
Pe-ale zădărniceii șesuri nesfirșite și ogoare veșnice
Pe toate drumurile lungi și scurte care duc la moarte.

(*Tinerețe*)

Substanța poeziei lui Cotruș o constituie sentimentul *legăturii* indestructibile a insului cu pământul, istoria și viața oamenilor de pe aceste plaiuri, o trinitate, o perfectă osmoză și semnificație. În viziunea lui, *pământul* românesc are sufletul oamenilor. Oamenii au chipul și tăria lui. Istoria e conștiință vie a luptelor pentru drepturile lor asupra străbunelor pământuri. În acest context, relev faptul că unul din elementele heraclitiene, care a ispitit cel mai mult inspirația lui Cotruș, este, fără îndoială, *pământul* în multiplele și variatele sale ipostaze.

Cotruș este un poet teluric așa cum Eminescu este un uranic sau un selenar. Evocarea pământului apare în poezia lui, ca și în lirica noastră populară, cu funcții simbolice dintre cele mai variate, ceea ce-i asigură realizarea unei mari diversități, pe aceeași temă. Mai întâi, *Tellus Mater* apare ca o matrice universală. El este ca un pîntec uriaș din care iau naștere toate formele de relief, toate lucrurile și ființele. Din această perspectivă, în poezia lui Cotruș pământul are, în primul rînd, o funcție generatoare de viață. Așa apar, de pildă, munții :

Ați spart pământul aspru ce v-a ținut ca-n fașe
În coaja lui tirană, în carnea-i milenară

(Munții)

Pământul este, de asemenea, mama ființelor vii. Poetul atașat patriei se simte fiul legitim al țării țării sale, personalitatea sa artistică, spiritualitatea sa, provenind din personalitatea acestui pământ.

Eminescu însuși, ca poet național, e fiul acestui pământ, al acestui popor și-al acestei istorii, căci :

tot sufletul neamului,
cu adâncul adâncului,
cu freamătul codrului,
cu mireasma ierbilor,
cu fugile cerbilor,
cu fiorii piscului,
cu legile singelui,
iată-l viu, cum altul nu-i,
înmiit peste măsură
în lunatica-i făptură
sub Ceahlăul frunții lui.

(Eminescu)

Pământul românesc — mamă simbolică a tuturor celor ce vorbesc aceeași limbă, pământul-patriei, determină, sub cupola versului eminescian, frăția și unitatea tuturor românilor, pe deasupra tuturor împărțirilor vremelnice și arbitrare. Personalitatea eminesciană s-a ivit și s-a plămădit, precum mai târziu în poezia lui Sorescu, *Trebuiau să poarte un nume*, din ființa patriei, din frământarea eroică a multimilenarei noastre istorii :

ca din mame gemene
cu coapse de cremene
frați de sînge și de strai,
frați de iatagan
și grai,
cu pași iuți în smulgere
pe sirepi de fulgere,
călărind prin uragan
s-au ivit
s-au plămădit

ca din fier și din granit
și din sânge năzdrăvan
peste veac și nesfârșit,
în făptura lui de crai...

(*Eminescu*)

„La terre — scria Michel Mansuy în : *Gaston Bachelard et les éléments* — est également une nourrice, une nourrice aussi attentive à ses enfants que la mère.“ Este o hrană *sui generis*. O hrană și pentru trup și pentru suflet. O sursă de existență morală și materială.

Cu această funcție protectoare, pământul ne apare ca un părinte bun care-și hrănește generos fiii :

Apropie-te de întiiul lujer de porumb,
Ca de-un copil ce ți-a adus o veste bună
Din țara ta străbună...

Prin el, sub adierea caldă-a vântului
Îți vorbește rodnicia veșnică-a pământului,
Care fără strîmbătăți și viclesug,
Îți întinde părintește mîna-i de belșug...

(*Porumbiștile*)

Uneori, simbolul pământului ca părinte e înțeles atît de strict încît poetului i se pare că minerul care scormonește măruntaiele terei se face vinovat de un gest paricid. Trup din trupul pământului, carne din carnea lui, minerul se coboară, singur și posac, tot mai afund în mină, ca un :

Copil ce se ridică împotriva tatălui,
Să-i fure bogățiile și sufletul ;
Bucată vie de pămînt în luptă cu pămîntul și călăii lui.

(*Minerul*)

În altă ipostază, pămîntul, ca proprietate posibilă a celor ce-l muncesc, creează perfect iluzia libertății. Pentru proletarul agricol, proprietar numai pe brațele sale viguroase, dreptul de a lucra pămîntul lui ar însemna salvare, slobozenie și fericire :

O, dacă-ar fi să am un petec de pămînt și-un plug,
cu copiii mei m-aș rîndui la jug
și, slobod, aș ara din zori pîn' soarele apune...

dar n-am decît aceste brațe grele,
crepate, ca de cușite, de trudă...

(*Parc-aș fi de-o mie de ani*)

Dacă pămîntul ca proprietate, fie și numai un petec, nu-i aparține omului cotrușian, atunci el are, dintr-o altă perspectivă, aceea a solidarității cu lumea, senzația că : „Pămîntu-ntreg e casa și ograda mea“. Așa, cred, că se cere interpretat dorul de alte zări, revărsarea sufletului peste întreaga omenire din poezia lui Cotruș, într-un sens pozitiv și nu negativ, ca niște „expansiuni imperialiste“, căci nu e vorba de o expansiune de proprietate, ci de iubire, de creație, de afirmare prin construcție, ceea ce e cu totul altceva. Din păcate, lucrul acesta nu s-a înțeles cum se cuvine de unii cercetători care i l-au imputat poetului ca un curs grav.

O neștirbită încredere în forța creatoare și în fericitul destin istoric al neamului său, un sentiment al egalității depline cu marile civilizații contemporane, îndrăzneala de a privi vultu-rește „sus și departe“, nădejdea flămîndă de împlinire, de afirmare a geniului creator românesc, optimismul gregar și constructiv, din versuri de un fierbinte și neîntinat patriotism, au fost eronat apreciate ca atribute tipice ale unei voințe de expansiune. Nimic mai opac și mai vulgarizator decît o asemenea interpretare a unor versuri ca acestea, de pildă :

căci, cine ne oprește să clădim
peste asprul țintirim
și uriașul gînd romano-dac, —
într-un an ca-ntr-un veac ?!...

cine ne oprește
să încercăm voinicește :
să fim ce vrem să fim ?!...

Și ce ne împiedică, oare,
lumii să-i dăm aur și pîine
și să înălțăm peste noi,
— noi, noi strănepoți de păcurari nomazi —
în fața Romei, Parisului, New-Yorkului de azi,
biruitoare

sub crivăț și soare,
titanicele noastre Sarmisegetuze de miine?!...

(Cine n-are nădejde flămîndă)

Pămîntul e vatra omenirii. Dar pămîntul străbun, cu o puternică încărcătură istorică și afectivă, se diferențiază net de orice alt pămînt. Pămîntul neamului, pămîntul tradițiilor și al obiceiurilor strămoșești, al luptelor și visărilor multisekulare, pămîntul patriei, umbră a poporului nostru, e investit de poet cu însușiri de neconcurat :

Oriunde m-au purtat în viață vînturile,
N-am întîlnit bătînd pămînturile
Un loc mai drag ca tine, petec de pămînt străbun,
Pe care mi-au venit la leagăn ursitoarele,
Pe care botezatu-m-a, întîia dată-n viață, soarele...

(Amiaza)

Pămîntul acesta — patrie are o memorie, lucidă și, totodată, afectivă. Ca și-n mitologia populară românească, el este — alături de văzduh — locul de dispersie al omului după moarte, deci și elementul păstrător al esenței umane, al spiritului de luptă, al personalității unui neam, căci timpul trecînd lasă urme în pămînt și se face istorie.

O istorie veche cu daci și cu romani, cu strămoși viteji și minți agere, cu „aceeași, mare, neînfrîcată inimă romano-dacă“... Așa ne apare răsfrînt în cronica pămîntului românesc timpul și personalitatea aceluia „țăran de cremene / cum n-a fost altul să-i semene“ Horia (*Horia — în pămînt, în piatră*).

Adeseori în poezia lui Cotruș pămîntul e o cronică în care românii și-au scris cu sudoarea frunții și cu sîngele lor povestea lor tristă, măreață și viforită de multe vrăjmășii ale istoriei. Ca și la Goga, ca și la alți poeți transilvăneni, poezia lui Cotruș, evocînd trecutul glorios și nu o dată tragic al poporului român, se constituie într-o *elegie-eroică*, de-a dreptul tulburătoare, deși e cîntată nu cu instrumente duioase, de corzi, ci în alămuri de suflat și de percuție. E în această împerechere ceva profund original și modern, pe care nu-l mai întîlnim în lirica românească decît la Mihai Beniuc, a cărui poezie luptătoare, bărbătească, are atîtea afinități de structură cu lirica lui Cotruș. Pămîntul românesc, evocat de poet în atîtea simbolice ipostaze, și din el forma

de relief cea mai îndrăgită și mai des cîntată de poet, *muntele*, ne dă sentimentul tonic al dreptului nostru istoric, sfînt și inalienabil asupra lui. În el e amestecată toată durerea și zbuциumarea noastră. În el e sîngele, sudoarea și osemintele strămoșilor. În el zac visările noastre îndrăznețe. Noi l-am înnobilat cu cîntece și i-am dat sufletul nostru. El e organic al nostru cum noi sîntem ai lui, cu toată ființa și istoria noastră. Dreptul asupra pămîntului românesc e, în fond, dreptul asupra propriei noastre existențe pe care-l proclamă răs-picat, apăs-at, poetul, într-o declarație solemnă, cu valoare poetică intrinsecă dar și de document istoric, semnat, parcă, de un întreg popor :

Ai noștri sunt acești munți
pietroși, mănoși, cărunți,
căci noi ne-am cățărat pe ei spre cer,
noi le-am deschis adîncurile de-aur și de fier
și-am suferit prin ei pe ploii și ger...
noi le-am spintecat uriașele pîntece,
noi le-am proslăvit frumusețile-n cîntece
și le-am cunoscut sufletul și furtunile mai bine
ca orișicine...

În haiducie grea ori doinind domol după oi,
nimenea pe lume nu i-a cunoscut și îndrăgit ca noi...

De-acest mănos pămînt daco-român,
cine-ar putea, mai mult ca noi, să spuie
c'al lui e?!...

(*Ai noștri sînt acești munți*)

A fi stăpîn îndreptățit pe un asemenea pămînt-ființă înseamnă a avea obligații și răspunderi. De aceea, poetul cere, în energice versuri hortative, fiilor și stăpînitorilor legitimi ai acestui pămînt, să-l apere, să-l îngrijească cu o dragoste filială, să-l cultive „cu coasa, cu sapa“ :

Acest petec de pămînt, bun, rău
e-al tău !...
ară-l, samănă-l, seceră-l spornic
și apără-l de-o trebui cîndva,
cu toată vînjoșia ta :
cu pușca, cu coasa, cu sapa,

sîngele vrăjmașilor ce-ar vrea
să ți-l ia,
să curgă pe-ntinsu-i cu apa !..

Pămîntul cu toate frumusețile lui se constituie într-o realitate estetică, demnă de contemplat și de admirat. Pămîntul privește-miracol, peste care s-a revărsat un suflet și o sensibilitate românească, apare în viziuni plastice adînc originale, în cîteva pasteururi antologice, din care nu lipsesc profunde și sugestive simboluri filozofice precum în : *Copacul*, *Bivolii*, *Un voinic flăcău trecea*, *Firul de iarbă*, *Amiază* și în acea plastică, dinamică, fremătînd de autenticitate, poezie *Pe pustă* :

Plîng vînturile...
Mînji se joacă și nechează
Și pusta-ntreagă plînge în dulcea după-amiază,
Iar iepele robuste
Pasc leneșe-n răcoarea nemărginitei puste...
Trec leneșe în soare, cu pași mărunți, superbi
Și din belșugul verde al fragedelor ierbi,
Brusc capetele mîndre și le ridică-arare,
Ca niște voluptuoase femei de viță mare...

Prin pulberea solară, ca sub vrăjite pînze,
Neastîmpărate-aleargă strălucitoare mînze...
Sălbatică, aprinse, capricioase mînze...

„Rapsod al dezmoșteniților legați de brazdă — scria Perpessicius¹ — d. Aron Cotruș este în același timp și rapsodul propriului său suflet“. Un suflet bogat, agitat ca o mare în furtună. Un suflet care suferă pentru durerea altora, care se zbuiciumă să se limpezească, să se cunoască și să se îplinească. Aspirația spre o spiritualitate desăvîrșită, efortul de a se elibera de jugul cărnii, opintirea dureroasă către înalturile existenței, frămîntarea chinuitoare, conducînd la autodepășirea condiției umane, lupta acerbă cu sine însuși, zbuiciumul interior, nepotolita sete de absolut, amintesc, în substanța lor, de Lucian Blaga și, cel mai adesea, de Tudor Arghezi :

¹ Perpessicius, cronică la vol. *Printre oameni în mers*, în *Opere*, 6, *Mențiuni critice*, Minerva, 1973, p. 113-114.

Ca voi, o munții mei,
 Am sîngerat zadarnic, m-am opintit mereu,
 Ca dintr-o strîmtă ocnă să scap odat' din mine ;
 De piedica-mi de humă de-al cărnii mele jug
 Despotic, zilnic, slut și-omorîtor de greu...
 Și străbătînd în voie, nemărginirea oarbă...
 Cu sufletu-mi ce totul rîvnește să absoarbă,
 Să mă înalț — sălbatic, statornic curcubeu —
 În setea-mi de lumină,
 Cu creștetul în nouri,
 Ca voi,
 Dușmani și prieteni, Munții mei...

(Munții)

E și în poezia lui Cotruș o veșnică zbatere între pămînt și cer, o neostoită căutare a Necunoscutului, a zărilor de pe alte tărîmuri, întreprinsă, însă, mai vijelios, mai direct și temperamental, în spiritul bătaios al energice sale structuri psihice. Poetul nu depășește, însă, prin inedit coordonatele universului blagian sau argehzeian, fără a rămîne, însă, un simplu epigon.

Tribun al maselor populare, poetul se exprimă adesea în felul acestora, cu graiul lor, încetățenind în limbajul poetic vorbe arhaice, locale, bolovănoase, încărcate, însă, de firesc, de culoare specifică și de viață autentică. Toți poeții transilvăneni de pînă la el : Ion Budai-Deleanu, A. Mureșanu, G. Coșbuc, St. O. Iosif, O. Goga etc. au utilizat masiv, cel puțin în prima variantă a poeziilor — un asemenea limbaj popular și local. La toți se remarcă, însă, preocuparea de a-l înlocui ulterior, mai ales în volume, cu vocabularul limbii literare unice, deși nici unul nu a reușit pe deplin. La Cotruș, în schimb, nu surprindem o asemenea tendință. El cultivă deliberat limbajul popular. Frecvența cuvintelor sau formelor regionale e deosebit de mare, îndeplinind funcții estetice dintre cele mai salutare. Cuvinte precum : *a drumări, brus, cîrpător, stavă, stăvar, ciurdar, lihod, cipor, țundră, pită, a opăci, slobod, ulițarnic, pribelnic, șirincă, mișarcă, a se îmburda, brîncă, oblîncă*, forme morfologice sau structuri sintactice populare au darul de a se impune cu o prospețime nouă în limba literară comună, în limbajul poetic, mărturisind vigoarea sufletească și spiritul creator al omului simplu.

E un elogiu pe care poetul îl aduce, și pe această cale, oamenilor din popor, geniului lor creator, capacității lor de a-și fi păstrat limba împotriva tuturor tendințelor străine de a-i de-naționaliza.

Cotruș se exprimă firesc, natural, direct, cu limba poporului, cu sentimentele, pasiunile, visurile și ideile sale. Din identificarea simțirii personale cu aceea a poporului său, el își culege originalitatea limbajului, ca pe un fruct copt. Limbajul său e un act natural, născut și nu făcut :

din trăirea-mi dîrză ca dintr-o pietroasă colindă
așteptat-am vorbele ca piersici tari să se desprindă,
dire să-și taie pe-a timpului glie de cremene
cu altele din neamul lor să nu semene...

(*Sub fulgere*)

Cotruș nu inventează și nu caută cuvinte, așa-zis frumoase. Cuvîntul în poezia sa nu-i merit să aștepte pe hîrtie ochii cititorului ; cuvintele sale zboară în mijlocul mulțimilor, le cuprind, le entuziasmează și le ridică la luptă. El le ia, cu încredere în potențialul lor estetic, din vorbirea curentă a oamenilor care au creat, de fapt, limba, le așează în contexte inedite, în structuri prozodice proprii, le impune un ritm nou și un debit al rostirii care le asigură o cuceritoare originalitate. Lentă uneori, grea, apăsată, ca însăși viața oamenilor chinuiți, viteza debitului verbal devine alte dăți extrem de rapidă, ca un șuvoi de minie, încît de abia-i mai lasă cititorului răgaz să respire, dînd senzația unei emoții foarte puternice care-l sugrumă, parcă.

Apoi debitul devine din nou lent, tăiat de pauze, și, prin opoziție cu paragraful precedent, pune în relief alt tip de idei și sentimente. Modificarea debitului verbal cu un perfect simț al echilibrului, al măsurii și armoniei, este o caracteristică a arhitectonicii poeziei cotrușiene care-i asigură un loc aparte în evoluția stilului liricii românești.

Structura prozodică a versurilor lui Cotruș nu e întîmplătoare și haotică. Versurile sale sînt grunjoase ; nu-s deloc dăltuite și șlefuite migălos într-un liniștit laborator poetic. Cuvintele și versurile sale emană căldură, prospețime și autenticitate, fiindcă-s rupte din realitatea concretă a vieții. Tocmai din această neșlefuire reies calitățile filonului de metal prețios scos din adîncurile simțirii populare. Prozodia și limba sa poetică nu-s o simplă inovație formală, ci o chestiune de esență. Prozodia sa exprimă rit-

murile mari ale vieții și ale formelor ei de manifestare, cadența trăirilor intime, a muncii și a luptei. În ciuda aparențelor de uniformitate, varietatea ritmică din poezia lui Cotruș este surprinzător de bogată, de la cele molcome, amintind legănarea tristă a carului tras de boi, de la cele nostalgice, sugerând trecerea ireversibilă a timpului, pînă la cele sprințare, năvalnice, dezlănțuite în ropote și cavalcade de ură și minie, de revoltă și luptă. Sensuri dramatice, profunde, se încopcie cu imagini vîrtoase, nealambicate, de o impresionantă naturalitate. Versul lui Cotruș se supune, totodată, unor legi optice, ca un cristal de lentilă; el luminează sensurile cuvintelor după așezarea lor în frază. Ca în balada populară, adeseori la el, un singur cuvînt formează un vers. Poetul ține să nu se piardă rostul și sensul nici unei vocabule esențiale care exprimă o idee, o stare, un sentiment, o acțiune. El detașează și izolează vocabulele cheie, formînd un vers dintr-un cuvînt. Asemenea cuvinte sînt, în arhitectonica poemelor, ca niște cuie enorme într-o construcție țărănească din lemn, fixînd și ornamentînd, totodată, edificiul epic, ideea centrală a discursului liric. Iată, de pildă, cum subliniază receptarea unui eveniment prin intermediul a trei simțuri esențiale :

ascult...

prin al veacurilor împietrit tumult

aud —

multitudinare ropote

iuți, sălbatic tropote

dangăte stinse de clopote...

și văd,

pe nesfîrșite șesuri, înapoi

prin zăpezi și noroi,

în drum spre Bălgrad :

ostași valahi, ca brad lingă brad,

și-n fruntea lor,

cu-nfățișare-mpărătească de biruitor,

în aspre cavalcade, —

pe Ion Huniade

ascult...

ascult.

(Pe-o străveche cronică)

Sau iată cum se punctează, prin izolarea atentă a cuvintelor, o amenințare, o scadență a unei lupte milenare, o zi a răzbunării proletare :

trufași, mișelnici stăpîni !
o zi
va veni
cu aripi sălbatice de vijelii,
cînd crunt ni-or scăpăra cazmele-n mîni...

atunci,
atunci
smulși, rupți din munci,
ieșiți din minți,
cu pumnii fierbinți,
cu-oțelul nostru tot,
zdrobi-vom celor ce-n picioare ne calcă
bot scîrnav după bot
și falcă după falcă !..

(Trufași, mișelnici stăpîni...)

Absența aproape totală a uneltelor gramaticale de legătură, construcțiile paratactice izolează și ele, o dată în plus, ideile și sentimentele, conturîndu-le mai pregnant pentru a le impune, cu toată valoarea și semnificația lor, conștiinței cititorului. Poetul știe că mînia și revolta sînt lineare, fruste, și nu suportă înflorituri stilistice. Ziua aceea e un *mîine* simbolic, o zi a biruinței proletare pe care poetul o evidențiază mereu, cu aceeași artă a simplității construcției sintactice și a izolării termenilor cheie, esențiali pentru ideea exprimată.

Poet al voinței, al luptei și acțiunii, temperament prin excelență vijelios și dinamic, Cotruș formează adesea versuri numai din verbe sau cu preponderență verbale, fără a lăsa vreo clipă impresia de simplism și paupertate lexicală :

Zbătîndu-mă, visînd, arzînd și opunînd
Rătăcesc...

*

Iubînd, urlînd, tăcînd
și blestemînd

cu-mpătimiri de rînd
și blînd iertînd și binecuvîntînd...
(*Sătul sint de viață și flămînd*)

★

Să ies, să scap, să fug
(*Munții*)

ca din sterpe colinde
foamea nebună,
ca o furtună,
ne-adună
ne prinde
ne vinde...

(*Ca din sterpe colinde*)

Cuvintele în poezia lui Cotruș irump pătimaș ca niște izvoare termale, cu o forță aprinsă, vulcanică, revărsată în fluxuri energetice, nestăvilite, suficiente lor înșile, refuzînd podoabele stilistice, ipostazele sărbătorești. Prozodia, cînd exprimă atitudini de revoltă și luptă, se eliberează de canoanele tradiționale uzate dar își caută modele tot în tradiție, mai cu seamă în balada eroică, precum *Toma Alimoș*, de pildă, unde un cuvînt formează vers, exact ca-n lirica cotrușiană, ca acelea din care izvorăsc, parcă, și unele trăsături ale cunoscutului pamflet arghezian, *Baroane*.

În esență, în poezia lui Cotruș totul e ritm și arhitectură. E vorba de acel ritm captivant, antrenant al vieții autentice și de acea arhitectură miraculoasă care-i prezintă în profunzimile oricărei alte arte. Orice mare poet e și un arhitect al limbii naționale și al vieții spirituale a poporului său, și Aron Cotruș este un astfel de poet.

Ivită în descendența poeziei sociale a lui Andrei Mureșanu, G. Coșbuc, O. Goga, poezia lui Cotruș e una din coloanele trainice ale liricii românești din perioada interbelică, alături de cea a lui Lucian Blaga, Tudor Arghezi, Vasile Voiculescu, Adrian Maniu, deschizînd, totodată, o direcție nouă în lirica de la noi, ecouri ale poeziei sale răsunînd în versurile unor poeți ca Arghezi și Blaga, Mihai Beniuc, Eugen Jebeleanu, Ion Th. Ilea, Iustin Ilieșu, V. Copilu-Cheatră, Teodor

Mureșanu, Al. Andrișoiu, Ioan Alexandru. E o realitate obiectivă care nu poate fi ignorată. Cotruș rămîne, totuși, singular, în lirica românească, deși poezia lui nu s-a arătat suficientă sieși, ci a creat școală.

Originala creație cotrușiană este, în primul rînd, opera unui temperament puternic, vijelios, care încorporează în sine sensibilitatea, inteligența și talentul. Temperamentul vulcanic, tumultuos, în continuă dezlănțuire al lui Aron Cotruș, unifică armonios concepția sa globală despre viață, transformă trăirile fundamentale în convingeri și aspirațiile elementare, de ordin național și social, în principiu, într-o *credință*. Marea lui originalitate, forța nestăvilită a personalității sale rezidă în trăirea acestei credințe cu o intensitate puțin obișnuită, cu o *vrere enormă*, cu o convingere rară și o statornicie răbdătoare care ne amintește de elementele naturii și de vigoarea poeziei sale *Ciocan să-ți fie vrerea...* din volumul *În robia lor* :

Ciocan să-ți fie vrerea, răbdarea : nicovală !...

Dacă-ai căzut o clipă în marea-nvălmășeală,

Mai dîrz,

Mai drept, te școală !...

Și c-o putere oarbă, cumplită, nentreruptă,

Întoarce-te în luptă...

Cel mai adesea, poetul operează numai în plan secund cu sentimente și idei strict personale. În prim-plan stau convingerile, încărcate cu puteri ancestrale, tendințele multisekulare ale celor mulți, încorporate organic unor atitudini lirice personale. Poezia lui e cel mai adesea o voce a mulțimilor. Pornind de la evidența lucrurilor și realităților social-istorice, de la adevăruri eterne, incontestabile, confirmate de vreme, el afirmă cu o voce de tunet, proclamă patetic și nu insistă să demonstreze, să nuanțeze, să aprofundeze filozofic, să facă speculații teoretice sau metafizice. Poetul e — prin tot ceea ce are mai bun în creația sa — o voință puternică, expresie a unei voinți colective, sociale și naționale, care vrea să trăiască demn, liberă, stăpînă pe destinul ei individual și istoric. E voința unui poet cu „gîndul haiduc” ce vrea, cu o vrere uriașă, generatoare de inepuizabile forțe, să biruie și să se biruie. Să biruie nedreptatea, neomenia, inegalitatea dintre oameni, lăcomia, impilarea, exploatarea, pentru că el crede, cu o credință pătimașă, din calea căreia se

feresc și munții, că „omul nou din tine birui-va lumea“ și va face „piatra stearpă să rodească“. Voința unui poet încins cu doruri fără leac ce nu-l lasă să doarmă și-l „împing spre tot ce e enorm“. Mândria și recea, sălbateca sa vrere nu concepe să se aplece în fața celor ce-n trup îi bat „codrii de cuie“, ci:

trece

silhuie

haihuie

pe drum de spini, de foc și de cuie
spre piscuri ce-n ceruri se suie.

E vorba de o voință fără margini care ține să se biruie pentru a se modela și a progresa, să biruie pentru a impune în viață legile firești ale oameniei, împotriva strimbei rinduieli și a exploatatorilor. Prin acestea și atâtea alte trăsături distincte, subliniate pe parcursul acestui studiu, Aron Cotruș rămâne în poezia românească — în ciuda tuturor contradicțiilor din viața și opera sa — un moment de seamă și original, un poet reprezentativ, din punct de vedere social și național, un poet care a revoluționat însăși poezia revoluționară românească. Omul Cotruș cu toate șovăielile și erorile sale ideologice și-a împlinit dramaticu-i destin departe de țară. Creația lui patriotică și socială, cu un timbru atât de original, intră pentru totdeauna în constelația marii poezii românești.

ION DODU BĂLAN

CUVÎNT DESPRE EDIȚIE

La întocmirea antologiei de față am considerat drept text de bază următoarele volume antume :

- I. *Poezii*, „Tipografia nouă“ I. Moța, Orăștie, 1911 ;
- II. *Sărbătoarea morții (1914—1915)*. *Versuri*, Ed. Cartea românească, București, [1924] ;
- III. *Neguri albe*, Alba-Iulia, 1920 ;
- IV. *România (1916—1918)*. — *Poemă*, Tipografia „Concordia“, Arad, 1922 ;
- V. *Versuri*, ediția a II-a, Tipografia Corvin, I. Lányi, Arad, 1928 ;
- VI. *În robia lor*, Tipografia G. Ienci, Arad, 1927 ;
- VII. *Mîine*, ediția a II-a, revizuită și întregită, Ed. revistei „Societatea de mîine“, Cluj, 1928 ;
- VIII. *Printre oameni în mers*, Sosnowiec, Polonia, 1933 ;
- IX. *Horia*, ed. XXV, „Bucovina“ I. E. Torouțiu, București, 1938 ;
- X. *Minerii*, Tipografia ziarului „Universul“, [1938] ;
- XI. *Eminescu — Poem*, Ed. Cartea românească, București, 1939.

În organizarea sumarului antologiei s-a avut în vedere criteriul cronologic, conform primei apariții a plachetei sau volumului respectiv, pe ideea unei restituiri cît mai cuprinzătoare.

Din confruntarea volumelor a reieșit că unele poeme — prezentînd variante stilistice mai mult sau mai puțin importante — au fost incluse, sub același titlu sau purtînd titluri deosebite, în plachete diferite. De pildă :

— poemul *Minerii*, inserat în vol. *În robia lor* (1926), a fost retipărit, cu schimbări substanțiale, drept primul titlu din

vol. *Minerii* (1938); respectînd voința autorului, îl reproducem după și în acest din urmă volum;

— poemul *Minerule, te scoală!*... din vol. *Mîine*, a fost re-inclus în vol. *Minerii*, cu mici modificări stilistice mai ales în strofa a II-a;

— *Horia*, din vol. *Mîine*, se retipărește, drept prima poezie, după *Inchinare*, în poemul *Horia*, 1935;

— *Minerul [Io, / Ion Ciura]*, din vol. *Mîine* — este aceeași poezie cu *Io, Ion Ciura*, din vol. *Minerii*;

— *Minerul*, din vol. *Mîine*, este, cu excepția primului vers (ușor modificat: *în opintiri nebune* > *în strădanii nebune*), aceeași poezie cu *În opintiri nebune...*, din vol. *Minerii*;

— *Parc-aș fi de-o mie de ani...*, din vol. *Mîine* — se află aidoma în vol. *Minerii*;

— *Reșița*, din vol. *Mîine*, se află, sub titlul *S-or îngrozi...*, în vol. *Minerii*;

— *Minerul [acum: sătui, puternici, semeți]* — se află cu același titlu, același text, în ambele volume (*Mîine*, 1928, și *Minerii*), rămînînd să figureze la locul unde a fost ultima dată repartizat de autor.

Alte titluri, cum ar fi, de pildă, cele două poezii intitulate *Bradul (Versuri, 1925 și Printre oameni în mers, 1933)* realizate pe o simbolistică apropiată — sînt în fapt două creații deosebite.

Formele de limbă, regionalismele, creațiile personale, precum și scrierea cu majuscule a unor personificări sau simboluri poetice au fost păstrate ca atare. Vor fi întîlnite, pe parcursul volumului de față, particularități de tipul: *care/cari, flacări/flăcări, întunec/întuneric, mine/mîine, pănă/pîină, pine/piine, sînt/sunt; beătură, nezdrăvan, pasere, privighitoare, samănă, tinăr, vreai* etc. Chestiunile de grafie au fost interpretate conform principiilor de îngrijire a textelor pentru epoca modernă. Greșelile de tipar au fost îndreptate fie prin confruntarea edițiilor succesive, fie în mod tacit, atunci cînd faptul era evident.

Îngrijirea textului și completarea antologiei, concepută, mult mai restrîns, cu aproape zece ani în urmă de Ovidu Cotruș, au fost făcute în cadrul redacției de către

AURELIA RUSU

POEZII

1911

DOUĂ LUMI

Azi dac-aș fi eu rege-al țării mele
Și-n chip tiranic de le-aș face toate,
Știu bine că atuncea lume multă
Mi-ar vrea sfârșitul vieții blestamate.

Spre-al meu palat privire-ar plini de ură
Atiți sărmani, copii ai nimănuie,
Tot așteptînd ca viața mea tirană
S-o stîngă crunt, — robia să apuie.

Baroni și conți la cluburi pe-nnoptate
S-ar aduna ca sceptrul să mi-l frîngă,
Și-apoi, cînd în exil ei m-ar trimite
N-ar fi în lume nime să mă plîngă.

Dar nu-s, ci-s Domn de-a pururi făr' de sfetnici,
Ce vreau e lege-n larga-mpărăție
Unde supușii sunt..., rebele gînduri,
Tovarăși dragi în lumea mea pustie.

Castelul meu e bolnava tavernă
Și sceptru-mi drag e... bățul pribegiei,

Iar tronu-mi, făurit din plînsul lumii,
E-ncîntătoarea artă-a poeziei.

Și sunt despot în lumea-mi fără teamă
De blesteme, de bombe-ori de pumnale,
Căci nime nu-mi pîndește clipa morții,
Ci numai eu — ades o chem cu jale !

LA UN MIEL

Tu treci prin țintirimul verde,
Paști troscotel de pe morminte
Și zbieri după pierduta-ți mamă
Privind ca un copil cuminte.

Ridici din iarba verde capul,
Ații urechea... Ți-să pare,
C-auzi ecouri de talangă
Sunînd duios în depărtare.

Fugi într-acolo, dar nimica
Nici nu să vede, nici s-aude,
Eu trist rămîn privind la tine
Pe gânduri dus, cu gene ude.

Pe tine însă nu te mustră
Viața asta mult amară,
Iar eu ursitu-s printre lacrimi
Să-mi trec a vieții primăvară.

Și dacă în curînd o cruce
Mă va veghea ferit de rele,
Abate-te mai des pe-aicea
Să paști și iarba gropii mele.

CONDEIULUI MEU

Mai ți-amintești și-acum albumul
În care-am scris un ritornel
Și-am pus podoabele-i de grații
Și dulcii-i ochi de ingerel ?

Mai ți-amintești mansarda scundă
Din umbra triștilor castani,
Unde scriam, pe vremi, balade
Și privegheam ca doi orfani ?

Mai știi de jalnica-mi scrisoare
De sub rotatul palmier,
Sub care-ți povesteam la lună
Despre-un trudit corăbier ?

Și știi tu, credincios tovarăș,
Că sunt un înserat amant,
Că-n orice clipă-mi cer odihna
Misteriosului neant ?

Și că-mi blestem cernita viață
Și pe bătrînul Demiurg,

Cînd ea cu zîmbete de fee
Pe-asfalt răsare în amurg.

Deci, vin' să-i facem o scrisoare
Din plînsul anilor mei grei,
S-o pun în plic cu margini negre...
— Sol despărțirii — drag condei !!

PE UN ALBUM

Mă-mbeți cu-a ta drăgălășie
Și, nu știu cum, să plîng îmi vine,
Cînd stăm pierduți în reverie
Și cînd privești cu drag la mine.

Și nentzeasă de-ar fi vorba-ți
Cea dulce, ca o barcarolă,
Mi-ar tălmăci-o ochii numai,
Chiar de-ai vorbi limba... mongolă.

ÎN ELEGII TE-AȘ PLÎNGE...

În elegii te-aș plînge
Dînd lumilor ocol,
Dar noaptea e tîrzie
Și-n lampă nu-i petrol.

Și aș veni cu-orchestra
Sub geamul tău înalt,
Dar prea e multă lume
Pe străzi și pe asfalt.

Ți-aș face-un chioșc de fildeș
Sub palmi, lîngă Bosfor,
Dar nu-s cu Rotschild rudă
Duiosul meu odor.

AZI CA PRIN VIS

Azi ca prin vis mi-aduc aminte
De-o cărăruie-ntre brădui,
Pe unde mă purta pe-o vreme
Un dor adînc de ochi căprui.

Și unde de demult, odată,
Pe gînduri dus și plin de dor,
Plîngea ades după-o copilă
În nopți de mai un visător.

PE MARE

Treceam cu barca-ncet pe luciul,
Învins de-o vagă nostalgie,
Și ca prin vis vedeam pe mama
Veghind în trista ei chilie.

Iar undele cîntau în juru-mi
O psalmodie fără nume,
Parcă știau de min' și ele,
Că sunt înstrăinat de lume.

Și cum se cobora amurgul
Pe elegantele gondole,
Am ațipit în raza lunii
Cetind romanțe spaniole.

Insula Prinkipo, 1910

TE-AI ÎNDOIT...

Te-ai îndoit la orice vorbă
Și n-ai voit să crezi nimic,
Cînd îți spuneam că mă voi duce
Să mor sub ramuri de finic.

Și-apoi în ora de adio
Ai plîns și nu-ți venea să crezi,
Cînd îți spuneam, că niciodată
În viață n-ai să mă mai vezi.

TRISTIA

Dragă, două perinițe
Coase cu melancolie,
Una din mătasă neagră
Ceilaltă portocalie.

Cea de-a doua pentru tine,
Obrăjorii să ți-i culce,
Iar cea neagră în sicriu-mi
S-o așeze mîna-ți dulce.

Lin să dorm, cînd fără prietin
Rămînea-va pe-astă lume
Lampa de pe-a mea măsută
Străjuită de volume.

Și cînd nu-i mai sta de doru-mi
Sub poleiul alb de stele,
În iatacul tău feeric
Așteptînd între perdele.

CINTEC

Unde-i stă mai bine floarei
Pe pământ, în lumea toată,
Ca pe sînuri ori în plete
La copila-ți adorată ?

Și-unde stă mai mulcom dorul
Noaptea-n patima-i pustie,
Ca lângă trupșoru-i fraged
Pe pernița-i purpurie ?

I

CĂRȚII MELE

Din început de rău ave-vei parte,
 Și-n noaptea care-n juru-ți se întramă,
 Savanții ți-or închide-a lumii vamă
 În numele necruțătoarei arte.

Condeiful lor te-o osîndi la moarte,
 Ironic te-o lovi și fără teamă,
 Tu nu băga însă nimic în samă,
 Căci mie sfîntă-mi ești, umilă carte.

Dar scrisul lor nu-ți va grăbi pieirea
 Și celor juni, cu jalnicele-ți file
 Vei fi, vei fi tovarășe eternă.

Amanți duiosi ți-o spovedi iubirea
 Și-n nopți tîrzii, romantice copile
 Te vor culca la căpătii sub pernă.

787
 788
 789

II

Zadarnic moi azi pana în cerneală
S-adun ale trecutului răsfrîngeri,
Zadarnic vreau să cînt cu glas de îngeri,
Căci propriul meu suflet mă înșală.

Ca un nebun înfrînt de cruda-i boală
Trec noaptea pe aleea de sub sîngeri,
Căci nici Erato cea cu ochi de plîngeri
Nu-mi mai apare azi sentimentală.

Sub bolnava mea lampă pe măscioară
Lîngă portretul unei dragi copile,
Adoarme-o carte-a meșterului Kant.

Și ca-ndemnat de-o taină funerară
Un glas pare că-mi zice dintre file :
„Prostie-i viața, omul un neant“ !

III

Mă plimb duios pe-a Gangesului maluri,
Și-ntr-un tufiș de bambus, sub o stîncă,
Văd un castel cum nu văzusem încă,
Și-n preajma lui flamingii trec pe valuri.

Uimit privesc mărețele portaluri
Din cari ruina veacurilor mîncă,
Și prin balcoane-n liniște adîncă
Ard candelii, ca în nopți tîrzii de baluri.

Iar dintr-un geam o brună sultanică
Suride blînd și-așa copilărește,
Și strălucește pe-a ei sîni mătasa.

Dar cînd să plec spre gingașa-mi amică
Să stinge sfîntul vis, și mă trezește
Cu ochii-ntr-un volum de Calidasa.

IV
LUI AMOR

Ce-mi amintești de sinii-i de zăpadă
Ascunși în dragi mătăsurile violete ?
La ce-mi tot povestești așa cu sete
De nunta ei, ce ochii-mi n-or s-o vadă ?

Doar ne-am sfârșit vremelnica baladă,
Ștrengar copil cu lungi și negre plete,
Căci între noi a gândurilor cete
Au ridicat o neagră baricadă.

Cernită e plăpînda mea junie
De cînd a ei priviri de farmec pline,
Nu-mi mai atrag spre țarm din valuri barca.

Și-acum, acum cu inima pustie
Îți spun cu drept, Amor, eu pentru tine
N-oi mai rîvni să fiu un nou Petrarca.

V

M-alintă noaptea-n basme fermecate,
În geam îmi sună picurii de ploaie,
Sub vîntul greu salcîmii se îndoiaie,
Prin horn s-aud vuiuri neîncetate.

Dulci amintiri din vremuri depărtate
Vin filfiind din aripi de văpaie,
Și-un palid chip cu pletele bălaie
Mi-apare-n tainica singurătate.

Cu șoapte blînde somnul mă cuprinde
Și-atîtea gînduri tainice mă cheamă
Și umbre dulci din vremuri legendare.

Un dor de drum în piept mi-se aprinde
Un dor de satul meu, de dulcea mamă,
Și-adorm cu gîndu-n vremuri viitoare.

VI

În mohorîta mea singurătate
În van căutînd uitare prin volume,
Stau îngîinînd cu dor un dulce nume
Și-ascult sărmana inimă cum bate.

Parcă-ți revăd sprîncenele arcate
Și ochii dulci, curați ca două glume,
Și știu că n-o să mai dezmierd pe lume
Plăpîndește-ți mînuțe parfumate.

Căci căi crucișe ne arată viața
Și totul se va stinge-ntr-un adio,
Deși-n iubire-ai fost ca Sacontala.

Și-n noaptea ce mă-mprejmuie cu ceață,
Duiosa pană-n mîină mi-o-mpietri-o
Stăpîna mea tirană : Îndoiala.

VII

O duiosie dulce mă supune
Cu farmece din vremi de-odinioară
Și inima începe să mă doară
De câte glasul amintirii-mi spune.

Dar toate le alin ca prin minune
Cînd ochii-mi între file se coboară,
Că-n voi, dragi cărți, e veșnic primăvară
Și nesecat izvor de-nțelepciune.

Revino dar cu dor melancolie,
Am iar scrisori în plicuri parfumate,
Putem veghea de-acum în dragă voie,

Căci vreau în mōhorita mea chilie,
Să fiu între volumele-adorate,
Un nou, un mistic Robinson Crusoe.

Indemn la averi și renume, aceasta e ținta-i pustie,
Apostolii ei sunt călugări nevrednici, setoși de orgie,
Ce-s sfinți, cuvioși la vedere, ci-n dos desfrînarea-i răsfată,
Și traiul și dreapta chemare din graiul dorinții le-nvață.
Eroi ? Cavalerii de noapte cu aere-naite de vodă,
Galanți, cu priviri de bacantă, cu haine la ultima modă,
Tîmpiți don-juani, cari în lene își dapănă traiu-n neștire,
Sfirșiți de nesomn și de chefuri, de dorul deșert de mărire,
Călăi ce sub albe vestimente și-ascund sîngerata lor bardă,
Cărora le stă-nfățișarea în loc de diplomă-ori cocardă,
Și fete frumos decoltate și-apoi elegante cucoane,
Cari vremea și-o trec în desfriuri, citind scandaloase
romane.

A cui e doar lumea acuma ? A celor mișei și berbanți,
A mîndrelor dame moderne cu trei și cu patru amanți,
Acestora rai le e lumea, iar alții o turmă flămîndă,
În juguri sunt puși de la leagăn, să piară în chin și osîndă,
Ce cumpănă șoadă-i aceasta și nu știu pîn' cînd mai
rămîne,
Ca unul prea-n slavă să fie, iar altul mai jos ca un cîne... !

Ce-i dulce, senin în viață, se-ntunecă, pierе ca mîne,
Numai amara dorință și plînsul de-a pururi rămîne,
Doar moartea le-mpacă pe toate cu sumbra și pacinica-i
ceață,

— Ea-i puntea ascunsă ce leagă sublimul neant de
viață —
Și-ori sfinții monachi ce viața și-o-ngroapă-n Scripturi și
Minee,
Ori genii bolnavi ce credința o-nfrîng prin cîrtiri de
condeie,

În fața-i de taină cu toții tot astfel viața și-o curmă,
Zadarnic se cred unii mai altcum, căci toți pe o treaptă-s
la urmă.

Neantul înghită-mi viața, că bolnave-s toate în mine,
Nu-mi trebuie-averi și nici lauri, nici vorbedeșerte de bine,
Decepția mă mistuie-n taină și pașii în drumuri mi-i
curmă,
Și plîns de-ntîlnesc în vreo parte, în mine de-a pururea
scurmă,

Deci n-o să mai cert pe nemernici, ci-oi plînge cu cei fără
nume,
Cu cei amăriți cari încheagă cortejul durerii prin lume,
Căci astfel e viața-ntocmită, zadarnic eu altfel o cer,
Zadarnic săgeți îi aruncă un suflet pustiu și stingher.

Eu plîng pentru oameni. Dar ce-s ei ? Atomi sunt ai
inimii mele,
Pustii și vremelnice cuiburi cu-ndemnuri și bune și rele,
Și cînd în furtună și volburi își tulbură harpa mea struna,
E doar că alături de mine pămîntul se zbugiumă-ntruna,
Și slabă cînd simt eu puterea-mi, „posibilul“ nespus de
mare,
Nădejdea mea ochii-și închide pe-a gîndului palidă zare
Și-o crudă-mpietrire mă-ncinge, o noapte de neguri
eterne,
Cînd demoni și mii de fantazme m-adorm pe-ale chinului
perne.
Să apăr dreptatea eu oare ? S-atac eu trufașa minciună ?
Dar pot face ceva cu-acestea ? Pot face eu lumea mai
bună ?
Poți face din scînduri și piatră-un pod peste-ntinsul de
mare,
Dezgheață-să nordul sălbatic de-o palidă rază de soare ?
Căci ce-i adevărul ? Un lac e cu apă ce pururea plînge,
Nu poartă comori în adîncuri, ci cerul senin îl răsfrînge,
Lipsit de podoabe și-avere, nu-l bagă mai nimenea-n
samă,
Doar răii de apa lui rece ferescu-se-n suflet cu teamă.
Minciuna ? O mare întinsă ce poartă a lumii tezaur,
Mărgeanuri și scoice măiestre, corăbii-ncărcate cu aur,
Ea vremilor noastre-nserate li-e mamă de-a pururea
dragă,
Că setea nebună de-avere de ea suferința li-o leagă.
Au pot îmblînzi eu o lume prin sunete triste de liră
Cînd lașii au trecere-n viață, cînd crima și vițiul
s-admiră ?
Cînd bolnava sete de aur, a lumii mulțime o-ndrumă,
Ce-nseamnă în vrajba vieții un pumn de pribelnică humă ?

SĂ ȘTII CE BINE-I...

Să știi ce bine-i, drag copil,
Ferit să fii de lume,
Cu dor să-ți cînți pîn' la mormînt
Vreun înger fără nume.

Prin jalnice singurătăți
Cu dulcea ta tristeță,
Să-ți cheltuiești în visuri dragi
Plăpinda tinereță.

Și cînd în nopțile tîrzii
Îți vine-n geamuri luna,
Să te găsească liniștit
Pe gânduri totdeauna.

Să-ți freamăte salcîmii triști
În nențelese șoapte,
Și glas de rîu pe sub ferești
Să-ți cînte blind în noapte.

Nencrezător și-n veci străin
De patimi și de ură,

Tu bunătatea drept s-o ții
De singura-ți armură.

Și-n urmă singur să te stingi
Ferit de-a lumii milă,
Știind că te-a uitat pe veci
Și gingașa-ți copilă.

IN SINGURĂTATE

Întristătoare-mi vin în minte,
Cu melancolicu-i portret,
O periniță violetă,
Un sint rotund și-un păr brunet.

Și-acum, cînd plin de nostalgie
Îmi tot colindă-un dor năîng,
Cu tine, dragă Eminescu,
Șed la măsuța mea și plîng.

Și-ntre duiioasele volume
Mă simt stăpîn pe ăst pustiu,
Satrap lui Sadi și lui Hafis
De-acum și pînă la sicriu.

Iar' resemnările-mi nespuse,
Le culc în leagăn de argint,
Tot recitindu-mi o romanță
Ce-am scris-o-n istmul de Corint.

GONDOLELE PLUTIND PE APA...

Gondolele plutind pe apă
Să duc în legănări spre mal,
Pe cînd eu şed citind balade
În umbra unui portocal.

Iar o copilă ce să plimbă
Cu barca-n golful Faleron,
Mi-aduce-aminte-un trist adio
Din taina sumbrului balcon.

Şi-aş vrea acum să fii cu mine
Blînd oaspe-al dulcilor dureri,
Să fim sub lună-n pacea nopţii
Noi singurii gondolieri.

Atena, 1910

DE-AȘ FI ACUMA REGE...

De-aș fi acuma rege
Și soare-ntre eroi,
Mi-aș azvîrli coroana
Și sceptrul în noroi.

Și glorioasa spadă
Ce fulgeră scînteii,
Cu drag mi-aș preschimba-o
Într-un duios condei.

Iar din averi ți-aș face
O barcă de argint,
Să părăsim mulțimea
În care — toate mint !

AM SĂ-ȚI Scriu o serenadă...

Am să-ți scriu o serenadă
Soră cu pustiu-mi dor,
S-o citești cu ochii umezi
Dulce înger bălăior.

Să-nfrățești albumu-ți gingaș
Cu părerile-mi de rău,
Și să știi cit mă încintă
Vorba ta, surîsul tău.

Și-oi ruga privighitoarea
Pentru ochii tăi cerești,
Totdeauna-n nopți senine
Să-ți doinească sub ferești.

Iară lunii îi voi spune
Să-nflorească-n raze dulci,
Perna ta, pe giulgiul cărei
Dragii obrăjori ți-i culci.

DIN STRĂINI

În astă noapte mohorită
Cînd trec pe străzile pustii,
Mă înfrățește pribegia
Cu palide melancolii.

Iar amintirea altor vremuri
Mă face trist, sentimental,
Și pare că te văd, frumoaso,
În elegant costum de bal.

Iar vîntul ce mă însoțește
Cu cîntece pe bulevard,
Îmi tot repetă vechi istorii
Din odiseea mea de bard.

Și cînd s-aude mandolina
Pe promenadă-ntre lămii,
Gîndesc în plîns la serenada,
Ce ți-am cîntat-o mai întii.

Atena, 1910

PRIN LUME

Astăzi cînd îmi curmă moartea
Chiar și cel din urmă dor,
Du-mă barcă și mă-ngroapă
În poeticul Bosfor.

Și povestea mea tu spune-o
Undelor din preajma ta,
Să mi-o cînte veșnic apa
De pe-ntinsa Marmara.

Constantinopol, 1910

DURERE

E moarte, nendurată moarte
În lupta vieții pentru pîne,
Și-atît de greu li-e celor trudnici
Ce-abia o duc de azi pe mîne.

Ca boii de la plug duc greul
Și nimeni nu le are grija,
Și-apoi cînd plîng și cer dreptate,
În groapă îi coboară schija.

Lor temniță li-e lumea asta
Și zilele cătuși prea grele,
Cînd cei puternici se răsfață
În pacea mîndrelor castele.

Și tu mă-ntrebi, tirană lume,
De ce cînt pururea-n suspine,
Cum poți s-aștepți tu voie bună,
Cînd milioane plîng în mine ?!

TÎRZIU ÎN NOAPTE CÎTEODAT'...

Tîrziu în noapte cîteodat'
Cînd stau cîntînd de dor,
Mă copleşesc păreri de rău
Şi-aşa aş vrea să mor.

De ce ? Din multe cîte sunt
Atîta doar vă spui,
C-al meu noroc l-au îngropat
Doi galeşi ochi căprui.

NOCTURNĂ

Din fumul tristei cafenele
Ies abătut pe trotuar,
Cînd blind se joacă vîntu nopții
Cu cîte-un bolnav felinar.

De mîndre țări orientale
Mă prinde-un melancolic dor,
Și-orchestra trist mă urmărește
Cu dragul ei acord sonor.

Clădirile sã par fantome,
Și noaptea-mi pare ca-n povești,
Și în puține locuri numai
Se văd lumini pe la ferești.

Și-n nostalgii cînd trec asfaltul
Spre mohorîta mahala,
Blind într-o vilã cînt-o fatã
Pe clape : „Nu m-abandona !...“

A adormit la mal gondola
Și întristații tei din parc,

Doar numai eu mai bat oraşul,
Eu al pustiuului monarc.

Şi-n cet mă pierd pe străzi înguste
Gîndind că-n lume toate mint,
Iar valea mă îngînă-ntruna
Mîinindu-şi apele de-argint.

Şi imnul sărăciei parcă
Mi-l spune-al vîntului refren,
Ce-aduce de la gări prin noapte
Trudite şuiere de tren.

Eu trec domol şi-ajung deodată
În faţa cunoscutei porţi,
La friguroasa mea mansardă
Ce-mi pare-un trist lăcaş de morţi.

Iar în ogradă-o cucuvaie
M-aşteaptă îngînînd un cînt,
Asemeni unui marş funebru
În tristul drum cătră mormînt.

CINTEC

Vîntule, pribege bard,
Cînd îmi treci prin țară,
Dragii mele trist sub geam
Cîntă-i din ghitară.

C-am iubit-o cum iubesc
Inima din mine,
Dar e mult de-atunci, e mult,
Vîntule străine.

MĂ PIERD ÎN NOAPTE

Mă pierd în noapte ca o umbră
Și tristă-n gândul meu pustiu
Să-ncheag-o formă diafană
Îngenunchind lâng-un sicriu.

Duios doinește filomela
În parcul nins de scînteieri
Și cîntă-un psalm nespūs de dulce
În freamăt trîștii palmieri.

Iar rîu-n legănări de unde
Îmi zice parcă-n blînd murmur :
„De ce ți-s ochii plini de lacrimi
Pribege, tînăr trubadur ?“...

DORINȚA

Aș vrea să ai aicea
O vilă de coral,
Și eu o dulce liră
De bard medieval.

Să fiu boem ca astăzi
Și dragă să te am,
Să-ți cînt în nopți cu lună
Sub înfloritul geam.

Să-ți fac orice pe voie,
Ca un cochet aprod,
Să fii crăiasa lumii,
Iar eu un biet rapsod.

Insula Prinkipo, 1910

PE ȚĂRM

Se lasă negurile nopții
Și-adoarme valul lângă val,
Pe cînd gazelele se joacă
Prin umbra tristului migdal.

Sub palidul argint de lună
Adorm duișii palmieri,
Și peste-ntinsul trist de ape
S-aude-un cîntec de năieri.

Și nici un val nu face larmă
În largul liniștitei mări,
Cînd trec în plîns trudite inimi
Spre licărirea altor zări.

Iar dintre chiparoșii-n floare
Un cînt ce sună a pustiu,
Nu știu la ce-mi tot amintește
O criptă-adîncă și-un sicriu.

DORULUI

Dorule, ce trist colinzi
Lumea asta-ntreagă,
Dacă tu nu mă-nțelegi...
Cin' să mă-nțelegă.

Un mormînt tu să-mi deschizi
Și-n sicriu mă pune,
Căci norocul meu l-au stins
Mîndre plete brune.

Și te du apoi, te du,
Zboară-n zări senine,
Peste văi ardelenesti
De jelire pline.

Și-n fereastră la castel
Sus lîngă răscruce,
De-i vedea-o, tu să-i spui
Că eu — dorm sub cruce.

MUSTRARE

Mă tulbur, mă-ntristez cînd văd
Copilele în bal,
Și dorul sapă-n mine greu
Ca un flămînd șacal.

Căci ca prin vis mă urmăresc
Doi ochi de îngerel,
Și-un evantai pe care-am scris,
Un ștrengăresc gazel.

IN AȘTEPTARE

Peste lac plutește luna
Ca o barcă de argint,
Și tu nu mai vii copilo
Lin pe brațe să te-alint.

Și în liniștea divină
Buzele-ți ca două fragi,
Să răsfete, să adoarmă
Doi copii nespuse de dragi.

DURERII

Ce tot colinzi la ușa mea
Cînd greierii îmi cîntă,
De ce-mi tot plîngi durere, tu,
De-mi tulburi pacea sfîntă ?

Cînd luna trece peste culmi
De ce tot vii la mine,
De-mi povestești de-un îngerel
Cu pletele blondine ?

De mă-ngenunchi ca pe-un ateu
Cînd viața îi apune,
Și-mi redeștepți cu umbra ta
Melancolii nebune ?

Și-n sufletu-mi la ce tot vii
Ce vrei să furi dintr-însul,
Cînd n-are alte bogății
Pe lume, decît plînsul ?

CINTEC

Vino sub salcîmii-n floare
Întristarea să-mi alungi,
Drăgălaşa mea copilă
Cu ochi mari şi gene lungi.

Şi mătasa hainei tale
Să ți-o ud cu lacrimi dulci,
Iară tu la sîn molatic
Să mă legeni, să mă culci.

O, VINO

O, vino, vino mai aproape
Să ne-așezăm la dulci povești,
Să ascultăm în taina serii
Cum bate vîntul în ferești.

Și fruntea-ți s-o sărut mă lasă
Să-mi sting și cel din urmă dor,
Și-apoi totuna mi-o fi mie
De-oi mai trăi, sau de-o să mor.

Căci cine știe pentru mine
Te-i mai ivi lîngă perdea,
Și cine știe mai vedea-voi
Frumosu-ți chip, copila mea.

ATÎT ȚI-S DE SFIELNICI OCHIL...

Atît ți-s de sfielnici ochii
Nu ca ai altora, de vulpi,
Și-așa de drăgălaș ți-e trupul
Și haina scurtă păn' la pulpi.

Și-acum cînd îmi răsai sub lună
Între perdele, la ferești,
De ce mă mai îmbeți, frumoaso,
Cu zîmbete copilărești ?...

Căci un pribeag ce poate face
Cu văi de lacrimi fierbinți,
Pentru făptura-ți adorată,
Copilă fără de părinți ?!...

CINTEC

Pentr-o copilă ca un înger
Veghez în nopțile cu lună,
Și-i împletesc din dulci romanețe
Pe frunte vecinică cunună,

Cînd sub pleoapele-i viața-mi
Se ofilește și se stinge,
Cum moare-ntr-un album în taină
O crizantemă fără-a plînge.

UN BOEM

În bolnava lumină-a lampei
Un tinăr palid și stingher,
Pe gânduri dus, cu ochii umezi
Visează trist într-un ungher.

Cu haine roase la mășcioara-i
Stă ca un bard medieval,
Și-așa de sficios privește
Mulțimea care întră-n bal.

Și din mizeria nespusă
Să-naltă gânduri de blestem,
Că-i negrăit de zbuciumată
Sărmana viață de boem.

Apoi când muzica începe
O melodie de cadril,
Trist își îngroapă fața-n palme
Al sărăciei stîns copil.

Căci nu mai are bani de pîne
Din micul lui câștig de bard,
Cînd alții beau voioși șampanie
Și joacă-n tihnă biliard.

IN ALTE LUMI

Plăpînde doruri înserate
Îmi culcă genele-n neştire,
Şi gîndul meu pribeag adoarme
În mistică nemărginire,

Mă-nalţă visurile nopţii
În feeriile de stele
Pe unde-n larguri se răsfaţă
Rotirea gîndurilor mele.

Un psalm pe-a îngerilor harfe
Îngîină sferele albastre,
Şi văd înmormîntate-n taine
Lăcaşurile sorţii noastre.

Cu porţi în aur ţintuite
Să-nalţă un palat departe,
Ce-ascunde rosturile vieţii
Şi ce e dincolo de moarte.

Plăpînde doruri în risipă
Din trista plîngerilor vale,
Ştiţi voi, că nu-i nimic în viaţă,
Ca visul lumii ideale !

ȚARA MEA

În țara mea ce nimeni n-o cunoaște
E mult suspin, puțină bucurie,
În țara mea nu-s flori ca-n lumea asta,
Ci larg duios, întindere pustie,
Și n-are graniți patria mea dragă,
Ce-o sprijină din veci necunoscutul,
Căci tainele ce-ncheagă universul,
Ascunse-i țin sfârșitul și-nceputul.

În țara mea sunt numai trei palate,
Zidite sus în pulberea de stele,
Și candelă l-i luna argintată
La geamuri au tiranice zăbrele,
Și cel dintîi în toate-i din coralul
Cel mai frumos din mîndra strălucire,
Și-n el veghează-o gingașă domniță
Cu chip bălai... e dulcea mea iubire.

Ai doilea în limpezimi își scaldă,
Misteric, trist ținuta lui regală,
Și-n el veghează-o gingașă domniță
Spre el își lasă aripa domoală ;
E cuibul gîndurilor mele triste,
Ce-mi tălmăcesc durerile profunde,

E lupta minții fără de răpaos,
A dezlega ce-n moarte se ascunde.

Și cel din urmă-n cîntece de jale,
La poartă-i ține strajă-un steag de doliu,
Și ține-ascunse tainele vieții
Neantu-ntreg sub negrul lui lințoliu ;
Un psalm duios, un cîntec de-ngropare,
Cu aripi reci cutreieră pustiul,
Iar într-o sală ca o taină-a morții
Îmi stă deschis și-ncununat sicriul.

O, cîntă lira mea, de-acuma cîntă,
Că tu ești doamnă-n larga strălucire,
O, cîntă-acum și-n flacări împletește
Duiosa mea, sărmana mea iubire,
Tu inimă topește-te-n preludii
Și tremură-ți pe strune-nvăpăieră,
Că-n cîntece și-ngroapă trubadurii
Tot sufletul, cînd luptă cu durerea.

Tu gînd pribeag, aleargă, tot aleargă,
De-acum a ta-i pe veci nemărgenirea,
Aleargă șoim răsleț, întreg albastrul
'Naîntea ta deschide-și strălucirea,
Orî nu presimți tu că-n curînd aicea
Va murmura o rugă de iertare,
Un biet preot lîngă sicriul negru,
Ce stă veghind în crudă așteptare.

CINTEC TRIST

Viata mea-i asemeni cu-al cucuvaiei cînt,
Ce-aduce-amînte lumii de pacinicul mormînt,
Îmi pare că-s în lume necunoscut de nime,
Și mă-nfior eu însumi de propria-mi micime.
Prin mine nu-și mai poartă nădejdea calpul disc
Și nici-un dor de-acuma nu-mi stă ca obelisc
În granițele vieții, nimic nu mă recheamă.
Nici dulcea mea copilă, nici lacrima de mamă,
C-așa de sterp îmi pare acest bătrîn pămînt,
Și însumi de-al meu nume mă tulbur, mă-nspăimînt.

Cînd crezi că-s dezlegate, te-ntuneci, nu mai știi,
Atunci un gînd îți strigă, că toate-s nebunii.
Pieriți, pieriți în neguri voi visuri fără tihnă,
Eu vreau să dorm, vreau noapte, de mult vă cer odihnă,
Doar v-am iubit odată pe cînd eram copil
Înamorat de stele și fluturi de april,
Cînd nu știam ce-î lumea, și nu știam eu ce-s,
Cînd bune-mi păreau toate și toate cu-nțeles.
Vă destrămați în noapte, eu n-o să vă mai chem,
Nici n-o să plîng de milă, nici n-o să vă blestem,
M-ați mîngăiat voi doară în chinul ce mă roade?
Voi pomî ai vieții mele în veci străini de roade.

Ori patria-mi iubită, ori țările străine,
Ori ură, ori iubire, totuna-i pentru mine,
Tot astfel mi-e palatul, ca bolnava mansardă,
Mai mult ca orice bine tristețea mă dezmiardă,
Doar ea-mi călăuzește condeii pe hîrtie
Să-mi mîngăie viața atîta de pustie.

Savanți ori proști, de-a valma aceeași soarte-i paște,
Ce-nseamnă doar că lumea de „mare“ te cunoaște ?
Zădărnicii sunt toate și fără de-nțeles,
Azi-mîne rizi de-o faptă ce-o preamăreai ades,
Și vorba ta deșartă, a sufletului rod,
E ieftină, pustie, ca rîsul de nărod,
Și cînd să judeci lumea cu tainicele-i legi,
Ce limpezi îți par cele ce-n veci nu le-nțelegi,
Ca un sicriu e lumea cea rea din cale-afară,
Iar trudnica viață o pernă funerară,
Pe care în mizerii și-n dorul de mărire
Își mută-ntruna capul bolnava omenire,
Și vii să predici lumii cu grai nespus de trist,
Ce-au spus cu mult mai bine poeziile lui Crist.

Să plîng ? La ce și plînsul să-l dăinuie fără rost,
Nimic doar nu-ți revie din cîte dragi ți-au fost,
De ce să chełtui lacrimi cînd neclintit se poate
Cu inimă de piatră să treci pe lîngă toate,
Și-n granița cea largă ce-i între Rău și Bine,
Să-ți faci un cuib pe-o culme și să te-nchizi în tine —
Să-ți legeni trist viața sub al poeziei cer,
Stînd de povești la lună cu sufletu-ți stînger
Și cu mărețe cete de mîndri cîntăreți,
Cari preamăresc viața, ori îi azvîrl săgeți,
Și ca o piramidă să stai în cîmpul vieții,
Gîndind cu duioșie la anii tinereții,
La cei uitați de lume, la zeul fără milă,
Ce-a pus sub grele-osînde pe-acești copii de-argilă.

Mă vreau de-acuma singur în negrăită pace,
Să-nvăț truditu-mi suflet cu chinul să se-mpace,
Ș-apoi, în ora morții, cu harpa-n care cînt,
Să trec în dulci preludii dincolo de mormînt.

SĂRBĂTOAREA MORȚII (1914 - 1915)

1915

GEAMURILE SINGERII

Ard case, șuri, jărezi de fin și paie,
În groaznicul incendiului vezuviu,
Aleargă flacările ca un fluviu
Și-un biet popor de-avuturi îl despoaie.
Aleargă flacările-ngrozitor,
Aleargă,
Peste cîmpia roșie și largă...
Fug flacările-ntruna, fără frîu
Și ard hambare aurii de grîu,
Și-n pocnete, porumbu-n poduri arde.
Si limbi de foc se-ntind peste clădiri,
În zăpușala grea, care omoară
Și ca niște siniștri șerpi de pară,
Se-ncolăcesc pe plopîi albi, subțiri
Si peste cele-nsîngerate unde,
În salturi, ca niște pisici bizare,
S-aruncă sprinten, cine știe unde,
Iar șurile schimbate-n stîlpi de jar,
În noaptea sîngerie par
Schelete de-animale-ngrozitoare,
Din lumi, unde nu-î pace, nici visare.

În sat, în case, prin ferestre sparte,
Prin geamurile roșii, de departe,
Se văd făpturi purtate brusc de spaimă,

Cum vorbe nențelese, rupte,-ngaimă,
Cum ușile le cată în zadar,
Cum păru-și smulg, cum plîng și țipă-amar,
Cum leșină și pe podele cad,
Ca-n fundul unui iad...

În rîu par' c-au căzut macabri sori,
Și apele murdare le-au aprins...
În rîu par' c-au căzut macabri sori
Ș-acum plutesc pe apele murdare...
Pe apele aprinse și murdare.

Și focul crește-ntruna-n fața lor...
Cît vezi, întinsu-i roșu, schimbător ocean,
Pe care-aleargă focul călător
Și-n care parc-armate crunt învinse,
Ori turme mari de oi și capre-aprinse,
Aleargă-n spaimă, fug din loc în loc,
Purtînd cu ele baia lor de foc,
Prin fum și prin funingine opacă,
Pe unde cad și-n flacări se înecă...

Și-mproașcă tunurile-n astă-seară,
Cu flacări din plămîinii lor de pară...
Împroașcă întruna, cu putere grea,
Din depărtări adînci, de undeva...

. . . . .
Sinistru ard pădurile bătrîne
Și vînturile-n drumul lor nomad,
Aduc mirosuri grele, tari, de brad,
Aduc un suflu aspru, violent
Și boale din bolnavul Orient...
Sinistru ard pădurile bătrîne
Și doar cenușe fi-vor ele mîne,
Pe-aicea cînd vor trece-n roșii pași
Imensele armii de ucigași...

Sinistru ard pădurile bătrine,
Iar brazii cu coroanele macabre,
Par uriașe, roșii candelabre,
Cu mii și mii de brațe arzătoare,
Ce ard la astă groaznică serbare,
La agonia unei lumi de fiare...

Și crește-ntruna roșă învâlmășeală,
Mai groaznică, ca-n Roma, cînd ardea,
Iar colo-n codrii-acum, în noapte grea
Stă, poate, ca Nerone, cineva,
Privind cu o privire infernală,
La astă monstruoasă-nvâlmășală...

Întruna crește-ngrozitoare larmă,
Iar tunurile groaznice s-aud,
Aproape-aproape,-ntruna mai aproape
Și larma vine ca pe roșii ape,
Pornită din plămîna infernală,
A tunurilor grele ce s-aud,
Venind în marșul lor de sînge ud...

Țărani îmbătrîniți fără de vreme,
Cu ochi ca niște plăci de întuneric,
Aleargă cu obrazul cadaveric...
Ei vin și trec cu fețele de ceară,
Zdrobiți de nedreptatea milenară...
Ei vin și trec, își duc copiii lor,
Tot ce le lasă focu-ucigător...
Copiii triști sunt tot ce le rămîne,
Copiii lor zdrențoși, dar drăgălași,
Ce-odat' și-odat' în vremile de mîne,
Vor fi, poate, asemeni ucigași...

Și vîntu-naltă-ntruna limbi de foc,
Iar flacărele ce se zbat spre cer,
Par roșii munți ce nasc și-n urmă pier,

Pentru-a renaște mai grozavi apoi...
Fug oamenii, — o turmă de strigoi —
Trezii din somn de focu-ngrozitor
Și fugăriți din paturile lor...
Și crește focul ațîțat mereu,
Iar tunurile durduie din greu,
Lăsînd pe cele drumuri lăcrimînd,
Un biet popor zdrențos, murdar, flămînd...

Doar morții-n urma lor de mai rămîn
Și-oștenii unui împărat păgîn,
Ce și-or căta — cînd vor sosi — culcușe
Aici în munții-aceștia de cenușe...
De spaimă va-ngheta atunci oricare
Și nebunia le-o pătrunde-n oase,
Cînd și-or vedea făpturile scîrboase,
În geamurile roșii,-ngrozitoare...

Incendiul ăsta groaznic se îmbată,
Cu flacări infernale se îmbată...
Nu vezi nimic pe străzile pustii,
Decît doar geamuri lucii, sîngerii
Și-n satul ăsta mîndru, care moare,
Ele-s podoabe-atotstăpînitore...

★

În satul ars străine de-i veni,
Tu n-o să vezi nimic în calea ta,
Decît doar geamuri lucii-sîngerii,
Stropite-ngrozitor de cineva...

Nici rîde n-o să poți atunci, nici plînge,
Iar nebunia-n creieri și în sînge,
Îți va trezi dorințe și viziuni...
Și roșii fi-vor ochii tăi nebuni,
Cînd vei privi
Cum spectri fac satanice orgii,
În dosul celor geamuri sîngerii.

NOCTURNĂ

Se sparg granate-n zări
Și se desfac în purpurii petale,
Desprinse din corole infernale,
De fuga unui foc ucigător...
Se sparg și se desfac strălucitoare
Și-ntr-un superb, halucinant decor,
Cad în noroi,
Între războinici cruzi ce-aproape goi,
Dorm duși pe șesul desfundat de ploi,
Dorm lângă-un cort,
În car' le zace prințu-n luptă mort,
Pe șesul bolnav, desfundat de ploi !...
Înrumenind văzduhul, cad mereu,
Cad ploi de foc, strălucitoare ploi,
Cad în noroi...
Parc-o princesă magică acum,
Aruncă printre flacări și prin fum
Inelele, brățarele-i de aur...
Și-ntregul ei tezaur...
Parcă le-azvirle-acum,
Prin ploaia de rachete și prin fum,
Siniștrilor eroi,
Ce dorm în așternuturi de noroi,
Pe șesul bolnav, desfundat de ploi.

NU FU-NTIMPLARE...

Nu fu-ntimplare și nici glumă, nu !...
Întîia zi fu zi de sărbătoare,
Apoi pe-noetul fastul dispăru
Și țara se umplu de-nfiorare !...

· · · · ·
Nu fu-ntimplare și nici glumă nu !

Retrageri iuți, -nvingeri uriașe,
Neliniștite în sate și orașe...
Și rane, rane-adînci și jale...
Azi, plînset, mîne, marșuri triumfale
Și orbi și șchiopi și ciungi,
Aduși de trenuri în convoiuri lungi
Și lazarete pline, și spitale...

Plecară-atunci superbele armate
Și duc și astăzi lupte blestemate ;
Plecară-atunci cu cîntecele lor
Și cum le-au dus, le-aduc cu același zor
Nepăsătoare trenuri,
Ce fac la gări același scurt popas
Și lasă-acasă tot ce-a mai rămas :
Armii de orbi, de șchiopi, de surzi, de ciungi,
Ce-i duc pe târgi ori în convoiuri lungi,
Pe-aceeași tristă, neschimbată cale,
Spre casă ori spre albele spitale...

CA MÎNE PLEC DE-AICI

Ca mine plec de-aici,
Cu ultimii Ardealului voinici...
Ca mine plec și eu,
Pe drumul cel mai lung și greu,
Ce mi-l deschide viața blestemată...
Mă duc și eu
Și poate, nu m-oi mai întoarce niciodată...

Plec mut cu ai Ardealului voinici
Mă duc spre țara,
În care curge sîngele fierbinte,
Pe munții albi
Și peste șesuri pline de-oseminte.

Mă duc ca mîni,
Cu slugi și cu stăpîni...
Mă duc pe-un drum cu-aceia ce mi-s dragi,
Cu-ndurerate turme de iobagi,
Care vorbesc o limbă ce-i și-a mea...
Mă duc cu ei,
Mă duc la lupta grea...
Și, poate, nu m-oi mai întoarce niciodată...

VIZIUNILE SANTINELEI

Undeva-n neguri cineva acum,
Opritu-s-a din mers și mă așteaptă,
Cu arma, poate, țintă spre-al meu piept...
Îi văd, parcă, prin neguri talia dreaptă...
. . . . .
Undeva-n neguri cineva m-așteaptă . . .

Cineva,-aproape, arma și-o încarcă
Și pașii mei sunt tot mai slabi, mai rari...
Ceva trecu pe lângă mine, parcă...
A fost al morții suflu ? Ori fu om,
Ori chinu-ngrozitorului pogrom,
Ori sufletul voinicilor tatari,
Cari au căzut astăzi de mîna mea,
În lupta cruntă, lupta cea mai grea ?!...

Undeva-n neguri cineva m-așteaptă,
Cu ochi grozavi, cu poftete-i de lup...
Ceva furnică prin întregu-mi trup...
. . . . .
Trecutul iar în mintea-mi se deșteaptă...

*

Pe-o clipă gîndu-mi zboară iar departe
De lumea asta bolnavă, nefastă...

Văd în iatac pe tînăra-mi nevestă
Pe masa ei, deschisă, doarme-o carte.

O văd pe ea în haina ei de noapte,
Gîndind la răul care mă răpune,
Aud abia umilele ei șoapte,
Din dulcea, din amara-i rugăciune...

Văd curtea mea, văd porțile-ncuiate
Și cînele ce odihnește-n cușcă...
Simt gerul ce din brazii-mi tineri mușcă
Și-aud cum vîntul în obloane-i bate...

★

M-au coborît pe cea mai joasă treaptă,
Cărările destinului hain
Și după-atîtea lupte sîngeroase,
Fluidul nebunii-ncepe iar,
Să mi s-afunde-n creieri și în oase...

. . . . .
Undeva-n neguri cineva acum,
Opritu-s-a și dușmănos m-așteaptă,
Cu arma, poate, țintă spre-al meu piept...

. . . . .
Eu trec prin beznă făr' să știu ce vreau,
Iar pașii mei slăbesc, slăbesc mereu...

SPRE LAZARETE

Ne-adună de pe cîmpii morții crude
În vagonete ce se duc trîndave,
Cu legănări de-mbătrînite nave...
Ni-s hainele de sînge încă ude,
Ni-s mîinile de sînge încă ude !...

Din lupte pe viață și pe moarte,
Atîți schilavi sunt duși acum în cete,
Sunt duși încet spre albe lazarete,
Spre lazarete-n zările deșarte...
Și de acolo iarăși, mai departe !

Iar soarele brutal ce-acum răsare,
Aruncă raze calde-amețitoare,
Pe drumurile unde trecem noi,
Noi, ultimii pămîntului eroi !...

Ne duc !...
În monotone zgomote ne duc
Și nicicînd nu ne-om mai întoarce-aici...
Ni-i părul alb, suntem bătrîni voinici...
Ni-s hainele de sînge încă ude...
Ni-s mîinile de sînge încă ude !...

PE URMA-ARMATELOR GROZAVE

Prin inima cetății străvechi, pline de slavă,
Unde trecuse Moartea, cu noaptea ei grozavă,
Se plimbă mândru Satan cu negrele-i stafii
Și tristele patrule adorm pe străzi pustii...
Se plimbă mândru Satan și risu-i se revarsă,
Printre ruine moarte, peste cetatea arsă !

Armatele grozave se afundară-n stepe,
Iar corbii trec în stoluri cu sînge să s-adepe
Și peste tot cuprinsul, în urma lor acuma,
Sunt regi atotputernici : dihăniile și ciurma...

Azi nime nu mai merge-n biserici și în lavre,
Căci în cetatea moartă nu sunt decît cadavre...
Iar mutele patrule, adese-n furii grele,
Nebune schimbă focuri, luptîndu-se-ntre ele...

Pe străzile lugubre, pustii, însîngerate,
Se-ntinde ca o apă o grea pustietate,
Se-ntinde ca o apă și-n noapțile pustii,
Învie toți oștenii căzuți în bătălii
Și urcă în palate și-n teatrele cu faimă,
Unde stafii în coruri, macabre arii-ngaimă,

Cînd miezul nopții bate
Și umple cu ecouri satanica cetate.
În care stăpînește o nențeleasă spaimă.

Și trec, și trec în noapte pe străzile pustii,
Sărmane vieți schimbate de moarte, în stafii
Și trece mîndru Satan și-ursuzi în urma lui
În haite trec alene, cîni bolnavi de sătui...

CA NIȘTE NEGRI MONȘTRI URIAȘI...

Ca niște negri monștri uriași,
Cu gurile, cu creierii de foc,
Cu suflet aspru, roșu și flămînd
Și cu plămîni de forțe zdrobitoare,
Stau tunurile fioros urlînd,
Stau tunurile-n zare
Și-mproașcă-ntruna înfiorător,
Cu flacări din gitlejurile lor...

Iar la lumina fulgerelor grele,
Se văd pe-o clipă-armate-ngrozitoare,
Mișcîndu-se cu tunuri și drapele,
Sub ploaia de granate și șrapnele,
Pe șesurile fără de hotare...

Văzduhul nopții îl străbat urlînd,
Bolizi, macabri-aducători de moarte
Și vin armate nouă, de departe,
Cu poște mari, cu suflet sîngerînd,
Ca brutele, mîinate fără minte,
De nebunia mergerii-nainte...

Prin bezna înălțimilor pustii,
Baloane uriașe trec alene

Și cad din ele căpățîni de foc,
Ca niște sori ce s-au urît cumplit,
De pacinicile lumi aeriene...

Războinicii brutali,
Războinicii de-atît omor sătui,
Privesc pămîntul cu priviri de gîde,
Iar demonul distrugerii azi rîde,
La cea mai mare sărbătoare-a lui...

PRIN CODRII-ACEȘTIA JALNICI...

Prin codrii-aceștia jalnici e-atît de monoton,
Și, pe cărări, pe șine dorm trenuri răsturnate,
Cari au pătruns semețe acea pustietate,
Ducînd războinici aspri la lupte blestamate...

Prin codrii-aceștia jalnici e-atît de monoton,
Iar aerul e parcă-ncărcat de plumb topit,
Ce în văzduhuri fierbe pustiu, neconținut...
Parc-a trecut pe-aicea un uriaș ciclon...

Cînd văd culcați copacii — armate schilodite —,
Aud parcă și-acum trosniri neconținute...
Și văd armate aspre, cu tunuri infernale,
Luptînd, prin codrii-aceștia să-și taie-odată cale.

Pe-aici fu cîndva viață și lupte-ngrozitoare,
Cum niciodat' pîn-astăzi nu s-au văzut sub soare ;
Pe-aici au fost dezastre și-nvingeri sîngeroase...
Cărările-s albite și azi de-atîtea oase...

Prin rîpi și prin prăpastii dorm morții, dorm grămadă
Și numai corbii-n stoluri mai vin arar să vadă,

Cum dorm în așternuturi de vreascuri și de foi,
Cei ce au fost odată neprihăniți eroi...

Copacii ruți și schilavi, stropiți cu-atita sînge,
În vînturile grele, cu jale îi vor plînge,
Iar sîngele lor bolnav, nostalgic și fecund,
Va îngrășa pămîntul în codrii fără fund.

ÎN ȚARA MORȚII

IN ȚARA MORȚII

Din zare-n zare,
Întreg văzduhul și pământul pare
Un iad îngrozitor, fără pereche,
Aprins vijelios de-o ură veche,
În noaptea acestei groaznice orgii,
Dată de Moarte-n cinstea celor vii !...

Ploi de rachete,
Ploi roșii, albe, verzi și violete,
Aprind văzduhul iar,
Cu zborul lor halucinant, barbar...
Ploi de rachete, ploi
Ce cad să se sfârșească în noroi
Și-n trupuri ostenite de eroi !...

. . . . .
. . . . .
. . . . .

Iobagi viteji, voinici de fier, eroi,
În șanțuri, prin zăpezi ori prin noroi,
Pe ger și ploi,
În marșuri, la atacuri zdrobitoare,
Mi-e sufletul cu voi !...
Iar când dormiți, c-o dragoste rebelă,
Iubirea mea vi-i tristă santinelă,
Și pînă la mormînt va fi cu voi,
Frați dulci, iobagi, nenorociți eroi !...

RĂNITUL

Căzu pe pusta frământată-n sînge,
Căzu rănit de moarte,
Gîndindu-se la mama care-l plînge,
La turmele-i de oi, ce-i sunt departe...

Căzu copilul munților, căzu
În iarba roșe ca atîți de-ai lui,
Cari au murit de-atît omor sătui,
Cum moare el acu...

În vaierele-atîtor camarazi,
Moare tîcînd al culmilor voinic...
Moare ca-n umbra codrilor de brazi
Și nu-i mai cere bieteii vieții nimic...

Deodată, cu puterile lui toate,
Se mișcă, se ridică-ncet pe coate
Și stă așa, îngîndurat privind,
Însîngeratul soare în apus...

. . . . .

Cu capul luminat de-un calm nespus,
În pulberea solară-acest cioban,
Pare-un superb legionar roman !...

APUSUL ROȘU

Coboară printre nouri în apus,
Coboară-ncet însîngeratul soare...
Dureri ascunse prind să mă-nfioare :
Sunt sufletele celor ce s-au dus,
La lupte uriașe,-ngrozitoare !...

Cu ore roșii, grele și pustii,
Se-ncheie încă-o zi,
În care au pierit fără de rost,
Atîtea mii de inși,
Învingători semeți și bieți învinși,
Cari au plecat cu voie și cu zor
La lupte grele pentru țara lor !...

Se-ncheie încă-o zi,
Cu ore roșii, grele și pustii,
Și-n pacea astor duiosii solare,
Începe iar aceeași frămîntare,
Cu neguroase vrăji să mă-nfioare...
Ca niște corbi scăpați din reci morminte,
Vin, vin mereu aducerile-aminte :
Sunt sufletele celor ce s-au dus,
Spre miazănoapte, miazăzi și-apus,
La lupte mari, cum n-au mai fost sub soare.

TRENURILE

Jos lângă drum, pe unde trenuri trec,
Cosesc în iarba-naltă albi cosași...
Cosesc încet,
Moșnegi duioși, cu plete albe, lungi,
Cu ochii uzi și cu nesiguri pași...
Și când le văd că vin din fund de zare,
Al lor bătrîn și pacinic piept tresare
Și se opresc deodată din cosit...
S-opresc duioși și se proptesc pe coase
Și-așteaptă pîn' ce-n fugă, zgomotoase
Se pierd în zarea fără de sfîrșit...
Și-așa privind pierduți, cum trec cu zor,
Pe fețe lacrimi de pornesc ușor,
Gîndindu-se l-ai lor, ce ele-n chin,
De ani i-au dus și-acasă nu mai vin...

PE-AICI TRECURĂ-NVINȘII...

Pe-aici trecură-nvinșii muți, în fugă,
Pe-aici trecură ei
Și semănară sînge-n picuri grei,
Prin țara unde oamenii se-njugă...

Pe-aici trecură-n marșuri triumfale
Și cu nădejdi în piepturile lor...
Pe-aici zdrobiră-n sînge și în jale
Mîndria unui îndrăzneț popor...

Movile de cadavre au rămas,
În urma lor, în zarea-nsîngerată...
Și cad și cad la fiecare pas,
Din cei ce-au vrut pămîntu-ntreg să-l bată.

Bogatul sînge ce-n pămînt s-a supt,
E un fluid ce-asmuță nentrerupt,
E roșie sămînța de pierzare,
Sămînța a războaie-ngrozitoare,
Ce vor trăi din grozăvii și-avînt
Păn' va trăi acest bătrîn pămînt !...

VREMELNICE STÎNCI...

Vremelnice stînci,
Împietrite în munții grozavi,
De veacuri amare și rele.
Cu ochii adînci,
Privitu-v-au lacomi și triști,
În zile de pace-ori restrîști,
Trudiții, nostalgicii sclavi...

Vremelnice stînci...
Pleșuve, vremelnice stînci,
Cu ochii de tigri, în drum,
Cu ochii adînci,
Prin iaduri de flacări și fum,
Vor trece ori mîni, ori acum,
Grozave armate de sclavi,
Pătînd răzbitorul lor drum
Cu sînge,
Pe munții grozavi...

Vor trece,
C-un rictus demonic și rece,
Spre văile voastre adînci,
Pleșuve, vremelnice stînci !...

. . . . .

C-un jind fioros, nențeles,
Privesc către culmi, și ades
Cînd soarele-n voi se răsfrînge,
Vă văd parcă pline de sînge,
Vremelnice stînci,
Pleșuve, vremelnice stînci !...

DE VA VENI-NTR-O ZI...

DE VA VENI-NTR-O ZI...

De va veni-ntr-o zi,
Albit, din lupta grea,
Dă-i cheile-aurii,
De la odaia mea !...

Acopere cu giulgi,
Oglinzile pustii,
Să nu îi cadă rău,
În ele de-o privi.

Și dacă-o fi bolnav,
De drumul lung și greu,
Arată-i patul alb,
În care m-am stins eu.

Iar dacă te-o-ntreba
De min' unde m-am dus,
C-un gest sfios, supus,
Dă-i cheia asta grea,
Și pe deschisul geam,
Arată-i cripta mea !...

DANȚUL UMBRELOR

În raze și umbre bizare
Suride nostalgic veranda,
Iar palida Wanda,
Stă singură-acuma și coase
Cu albă mătase...
Stă singură-acuma și coase,
Stă singură Wanda...
Și ca și în ora cînd el a pornit,
Coboară același bizar asfințit
Și umple cu soare veranda
Și umple cu umbre veranda...
Pe leneșa ei otomană,
Ea cîntă, suspină și coase,
Ca-n zile frumoase...
Și lunecă acul de aur,
Ca visele ei cari o mint...
Și lunecă acul de aur,
Lăsînd pe-a lui urmă podoabe
Și-albine și fluturi de-argint,
Înfipți în mătase,
În neagra, în fina mătase,
În care ea zilele-și coase...

Fugarele raze se joacă,
Scăldînd în lumină buiacă

Pantofii-i de blană de jder
Și sîinii ei albi, dezveliți...
Iar ea se gîndește posacă,
Cu suflet stingher,
La mîndrii războinici ce pier,
La bieții războinici ce pier...

Culcată, îi stă la picioare
O neagră, trîndavă ogarcă,
Ce parcă
Visează păduri seculare
Și lungi vînători princiare...

Amurgu-nflorește veranda,
Iar Wanda,
Privește mîhnită pe stradă
Și parcă așteaptă să-l vadă,
La poarta înaltă,
Pe cel ce ea n-o să-l mai vadă...

Iar acul de aur,
Lucește înfipt în mătase,
În neagra, în scumpa mătase...

LA GEAMUL CU PERDELE RUBINII...

La geamul cu perdele rubinii...
Plingînd rămas-am, cînd la drum porni...
La geamul cu perdele rubinii...
Cu ochi înlăcrimați l-oi aștepta...
Cu dragoste, cu dor l-oi aștepta...
Și, tristă, la venire, m-o găsi,
În casa cu perdele rubinii...

La geamul cu perdele rubinii...
Vegheat-am tristă și m-oi ofili...
Vegheat-am într-o așteptare grea
Și trandafirii de pe fața mea,
S-or ofili,
La geamul cu perdele rubinii...

Iar într-o zi,
Din lupta mare, dacă va veni,
Nu m-o cunoaște cînd mă va afla
În patul alb, în patul meu de nea...
. . . . .
Lacrimi aprinse ne vor podidi,
În clipa dulce cînd ne-om întîlni,
În casa cu perdele rubinii...

ÎN ODAIȚA PĂRĂSITA

Întors acum,
Întors din singerosu-mi drum,
Unde-am luptat de-atîta vreme eu,
Visîndu-te, dorîndu-te mereu,
Cu sufletul amar,
Te caut azi, te caut în zădar.

Întors în odăița ta,
Înnegurat de reci păreri de rău,
Privesc, frumoaso, tot ce-a fost al tău...

Sub albele cearceafuri în alcov,
Ale trupului tău urme se ascund,
Și revăd pe perna de atlas,
Urma mică unde s-a zbătut
Și-unde-a stat căpșoru-ți muribund..
Nemișcate, albele perdele,
Au rămas ca-n cea din urmă zi,
Cînd cu suflet trist, cu ochi pustii,
Ai privit tu mai pe urmă dintre ele.

Iată și romanu-ți favorit,
Stă pe scrin, cu fila îndoită...

L-ai citit, tu alba mea ispită...
L-ai citit plîngînd, l-ai recitit...

. . . . .

Un caiet de note-al lui Chopin,
Stă deschis și-acuma pe clavir...

Iar pe masa ta de lemn de trandafir,
Am găsit c-o înduioșare grea,
Cheia de-aur de la cripta ta !...

SCRISOAREA CELUI DUS

Încep !...
Încep a nu știu cîtea-oară...
Încep să-ți scriu...
Dar scrisul nu mai seamănă cu-al meu...
Parcă-ntr-un strîmt, hidos mausoleu,
Ar scrie-un bolnav, îngropat-de-viu,
Cuvinte-otrăvitoare-amantei lui,
Cuvinte dure, nențelese, reci,
Ca liniștea de veci,
Cum n-a mai scris condeiiul nimănui...
Încep să-ți scriu,
În ăst satanic, fioros pustiu,
În care morții dorm tăcuți, de zile,
În care morții dorm,
În groaznice, gigantice movile,
Cari în zăduful soarelui ce arde,
Se frig mocnit ca-ntr-un cazan enorm...

Îți scriu,
Iar literele ce rămîn în șir,
Schiloade, pe hîrtia mea murdară,
Par o o îndă scri a de un zbir...
Murdare par,
Scirboase și murdare...
Picuri murdari din creieru-mi murdar...

Iar pe cerneala umedă și groasă,
Gîndind acasă,
Presar năting, presar nisipuri verzi,
Nisipuri purpurii, strălucitoare,
Spălate în sînge, arse sec de soare,
Nisipuri roșii ce miroase-a mort,
Ca pana mea,
Ca haina care-o port...

Și ochii mei abia mai pot privi,
Ei sunt acuma iară,
Ca o fereastră largă și murdară
Prin care nu mai poți privi afară.

În jurul meu războinici fioroși,
Aproape goi,
Stau tolăniți sub arborii-coloși,
Cu ochii ficși și sprijiniți pe coate,
Cu uitături cumplite, idioate...

Sub părul alb, ce-a început să cadă,
În craniul lor pleșuv, sălbăticit,
Mijește-acuma nebunia, poate...
Și palizi, în amurgul sîngeriu,
Ei mă privesc cum scriu
Și-un straniu rîs pe-o clipă îi încearcă,
Că-n viață, parcă,
Niciînd asemeni joc nu mai văzură...
Privirea lor sălbatică e plină,
De scîrbă-otrăvitoare și de ură...
În jurul lor, sub cruci de ei cioplite,
În bolnave morminte de noroi
Dorm bieți eroi,
Ce-nnebuniră-n șanțuri blestemate,
De insolații ori pustietate...

★

...Dar tunurile nu vreau să mai tacă
Și tusea lor de foc e zdrobitoare...
Nu, nu mai tac și nervii mei sătui
Vibrează greu.
Vibrează, ca firele de telegraf pe vânturi...

Și soarele aprinde-ntreg pământul,
Iar vântul,
Aduce peste trupul meu inert
Nisip arzînd din jalnicul deșert,
Și după-atîtea lupte fioroase,
Ce-au înălbit cîmpiile cu oase,
În țara unde ne-am zdrobit dușmanii,
Azi sîngele în vine ni se-ncheagă
Și creierii ni se topesc în cranii...

Îți scriu, îți scriu !...
Iar literele cresc amețitoare...
Cuvinte aspre, fără înțeles,
Din pana-mi ies
Și leneș curg pe filele murdare...
Iar la lumina bolnavă a lor,
Te văd ca-n vis
Într-un satanic, dulce paradis...
Văd camera ta albă și bizară,
În sombrul ei decor,
Te văd pe tine viperă-femeie,
Cu ochi, cu mers, cu trup de Salomee...
Aprinsă de-al vieții jînd,
Te văd stăpîna mea, te văd citînd
Un voluptos roman,
Din viețile amantelor faimoase...

Stinsă-i lampa ta în astă-seară,
Lampa ta cu abajur macabru,
Stins e și superbu-ți candelabru
Astă-seară !...

Și tu citești, citești în noaptea grea,
Înconjurată la măsuța ta,
De lumînări ce pîlpîie abia,
De lumînări îngrozitor de albe,
Ce-n fulgerări bizare,
Pe brațe-ți pun podoabe princiere
Și peste sîni îți desenează salbe...

Îți scriu, îți scriu,
Dar poate azi, ori mîni, ori mai tîrziu,
Vrun foc dușman mă va opri deodată
Și nu voi isprăvi scrisoarea asta,
Ce-mi chinuiește țeasta...
Scrisoarea asta bolnavă și-amară,
Cu slove ce se zvîrcolesc și gheară
În inima mea neagră,
Îmbolnăvită parcă
De lepră-ngrozitoare ori pelagră...

Îți scriu, îți scriu,
Dar, poate azi, ori mîni, ori mai tîrziu,
Vrun negru tren în zgomot de vagoane,
Spre răsărit va trece-n aspre goane.
Spre răsărit va trece
Și ne va duce-ntruna, ne va duce,
Spre răsărit departe, mai departe,
În groaznice-nchisori siberiane...

Îți scriu, îți scriu
Și-aș vrea,
Să isprăvesc-nainte de-a începe.
Să isprăvesc nebuna mea scrisoare,
Ce mi-o șoptește parcă, un sălbatic
Într-un deșert, la gura unei peșteri,
Unde trăiră cîndva cei mai meșteri,
Din vrăjitorii cari au fost odată !...

Îți scriu, îți scriu
Și-aș vrea,
Să isprăvesc-nainte de-a începe,
Să isprăvesc sălbatica scrisoare,
Pe care-i aștepta-o în zadar,
Pe care nu-i primi-o niciodată,
Pe care nu-i citi-o niciodată
Stăpîna mea !...

NEGURI ALBE

1920

1

Ca un nour negru, plin și greu,
Ce-n noaptea-nfuriată mut aleargă,
Într-o ciocnire oarbă să se spargă, —
Peste pământul ăsta sec,
Ce, poate, mine-odihnă o să-mi deie,
Splinatic eu
În goană trec,
Ducînd sub haina arzătoare-a cărnii mele,
Înăbușite fulgere rebele
Și nevăzute străluciri de curcubeie !...

O, cum aş vrea,
Cu lăcomia oarbă, cu privirea mea,
Să te înmoi,
Să te înfrîng,
Să te-ngenunchi
Şi aspru-nlănţuindu-ţi nepătrunsul trunchi,
Sub sărutări ce-aprind şi-ngheaţă,
Cu pofta mea nebună şi semeată,
Cu dinţii mei de tigru,
Eu sinii să ţi-i sfişii,
Din inimă secretele să-ţi smulg,
Viaţă !...

Împrăștie-te ceață deasă, grea,
S-o văd odat',
S-o văd culcată-n fața mea,
Aprinsă de-un nebun, sălbatic jind,
Mișcându-se trîndav,
Zîmbind,
Voluptoasă, albă, goală,
Vagabond-amantă ce mă-nșală,
Amanta mea sublimă — Depărtarea...

Mut stau pe țărni, în pulberea de stele...
Deodată, ca-n poveste, ele
Se desprind ușor-ușor din neguri grele,
Pe negre ape...

. . . . .

Le simt, le văd, le-ating aproape...
Și iată-le !...
Și iată-le, din nou pierzându-se departe,
Prin negură, pe unde lucii, moarte,
Capricioase și rebele,
Corăbiile-vedenii ale așteptării mele...

Cu mîna-mi de-ncăpăținat copil,
În fișia de pămînt a umbrei mele,
La răsăritul primei stele,
Am semănat un viu, exuberant grăunte —
Și palid, în picioare,
Crezînd în doru-mi fără de hotare,
Într-o nebună nerăbdare,
Am așteptat să crească până-n zori — un munte...

Inimă, ești biată poamă coaptă,
Gata să cazi în tină-n orice clipă...

. . . . .
Ce te-a făcut să te usuci așa în pripă ?...
Bruscul soare de pe-un cer de nouri greu
Capriciosul cer al primăverii mele ?...
Ori viermii nevăzuți, ce rod mereu,
Ce rod neogoiți, fără să vrea,
Din simburii și carnea ta ?!

Sub coroana unui arbore înfrînt,
Ce prinde-ncetișor a se pleca,
Ești poama coaptă, poama grea,
Ce-așteaptă-o aripă de vînt,
Inima mea !...

S-aud sub glia aspră murmure înăbușite, line...
Îngaimă de cu sară,
Îngaimă uriașa rădăcină seculară :
Tu crești și te hrănești din mine,
Moliftule,
Și majestos te-nalți sub vînturi și sub soare,
Dar, vai ! eu nu te pot vedea,
Din noaptea mea,
Cît ești de-nalt, de viguros, de mare !...

Credeam că nu va fi nici greu, nici lung,
Drumul către muntele cu-atîta dor visat...
Durerile încrezător le-am alungat
Și le alung —
Și de-ani și ani, pribeag întîrziat,
Rătăcesc și drumăresc neîncetat,
Și tot nu mai ajung...

Picioarele-mi de-ntirziat nomad,
Mă poartă zi de zi,
Mai șovăind,
Mai greu,
Și-nțepenite brațele îmi cad —
Prea le-am întins, în visuri dulci, mereu,
Buiac, aprins, prin neguroase sfere,
După fantome efemere,
Piinea mea de toate zilele — Durere !...

Din vasta noapte-a lanurilor coapte,
Cu vîntul vin amăgitoare șoapte...

O, vîntule,
O, vîntule molîu,
Nu simți cît e de beznă și pustiu —
Și-n mine ca și-afară — miez de noapte ?...

Visatu-te-am, halucinat, viața toată,
Pe căi întortocheate și streine,
Pe tine,
Grădină uriașe, fermecată !...

Putea-voi eu în calea-mi blestemată,
Uitînd de rău, de bine,
Să gust măcar o dată,
În voia mea, din merele-ți de aur ?...

Intr-o pornire nempăcată, furtunoasă,
Pe rînd,
Am sfărîmat cu pumnul sîngerînd,
Statuile, ce cu priviri poruncitoare
Mă țineau sub stăpînirea lor ca-ntr-o-nchisoare,
Căci înțeleg să fiu despot la mine-acasă...

Cu haine și cu gânduri întinate,
Ostenit de așteptări și de păcate,
Eu mă opresc șovăitor, pe-o clipă,
La intrările-ți neprietinești, obscure,
Catedrala mea sălbatică — Pădure !...

Cu ochii umezi la pământ eu cad
Și lacrimile-amare zvîntu-le,
Cu haina ta, duhovnice nomad,
Vîntule ! Vîntule !...

Ca un războinic orb, fără picioare,
Ce-aude-n depărtări amețitoare,
Pe pusta fără de hotare,
Un corn prelung sunînd,
Chemînd,
În oarba noapte-n care moare ;
Cu inima, cu trupul sîngerînd,
Mă răsucesc, mă sting cu fiecare gînd,
Delirînd
În frigurile asprelor ispite,
Cu nostalgia
De noi cetăți și de pămînturi cucerite...

Sătul de-a căuta în depărtări pustii
Comori,
Ce niciodată nu le voi găsi,
Lovește tîrnăcop himeric,
Lovește-n munții tăi de întuneric
Și furișează-le adînc, adînc în măruntaie,
Un luminos,
Un răzbitor grăunte de văpaie...

Și, cine știe, dacă mîne,
Uriașii munți de întuneric, munții tăi,
Nu s-or topi-ntr-o mare de văpăi ?!...

Lovește crunt,
Aicea vreau visurile, tinereța să-mi îngrop,
Nebun tîrnăcop !...

Rebel,
Cu ură-ntemnițat —
În al nemărginirii bolnav dor,
Pe-al neputinței negru, aspru pat,
Mă-ntorc,
Mă răsucesc, mă zbat —
Și mor,
Sub săpături cețoase și pustii,
În ocna fără margini
A vecinicei zădărnicii...

Îți caut lacom gura-n întuneric
Și sufletu-ți neînțeles, himeric,
Iar sinii-ți calzi, sub sărutarea mea,
În mătăsurile cenușii,
Palpită speriați, încetișor,
Ca doi rotunzi și tineri colibri,
Surprinși de-o mină aspră, grea,
În primăvara dulce-a cuiburilor lor...

Orice vorbă legănată, rea,
Din gura ta,
Cade zvicnind, ucigător de grea,
Și-mi tulbură vijelios, profund,
Creierul, ființa toată,
Întocmai ca o stîncă,
Aruncată,
În apa unui lac fără de fund...

În razele ce-ți umplu-ncet veranda,
 În toată gingășia ta,
 Stai tolănită leneș pe sofá,
 Citind ca-n vis *Pescarul de Islanda...*

Stai tolănită leneș pe sofá,
 Iar ochii tăi ce mint,
 Se-ncid și se deschid, fără să vrea,
 Ca două libelule de iacint...

Și cum te pierzi în visuri dulci așa,
 Pantofiorii tăi de catifea,
 Par două fine scoice de argint,
 Pescuite-n nopți de nebunii,
 În mări pustii,
 În mări de voluptăți ce mint...

Ai trecut într-un landou aseară,
Tristo, pe sub geamurile mele...
Cu-a vieții tale primăvară,
Ai trecut într-un landou aseară,
Orbitoare de mătăsuri și inele...

Ai trecut...
Și-n urma ta, doar praf
A rămas pe ulița deșartă,
Ai trecut peste viața-mi moartă,
Cum treceai prin norii suri de praf,
Ce pluteau pe ulița deșartă...

Ai trecut într-un landou aseară
Și-mi părea că mergi la cimitir...
Aruncai din geam un trandafir,
Aruncai un roșu trandafir
Și-l călcară caii în copite
Și landoul, când treceai aseară...

Am plecat de lângă tine — m-ai uitat,
Femeie zvăpăiată !...
Și-acum te caut și te caut nencetat,
Cu dorul încăpăținat
De-a nu te mai afla în viață niciodată !...

La ce te-abați de nou în calea-mi blestemată ?...
Te-mbată,
Capriciile de altădată,
De-a te trezi în noaptea-ți fără stele,
Seducător culcată,
Pe patul alb al cîntecelor mele ?!

Te vreau pe tine !...
Vreau gura-ți, sărutările-ți feline,
Vreau trupul tău
Și ochii tăi prevestitori de rău —
Te vreau pe tine !...

Vreau trupul tău,
Vreau trupu-ți cald, bronzat în băi de soare
Și graiul tău neînțeles,
Din care,
Respiră voluptate fără frîu
Și-aroma-ndrăgostirilor barbare !..

Vreau ochi-ți îmbătați
De patimă nebună, de visare,
Vreau fantezia ta aprinsă de viziuni,
Vreau orele-ți posace
Și voluptatea ta, ce toaleta-și face,
Într-un delir de casă de nebuni !..

Dorința mea-i o mînză nemblînzită,
O mînză fără splină, o ispită,
Ce nu cunoaște-n pusta nesfîrșită,
Nici grajduri,
Nici stăvari, nici stave...

De vrei să-i curmi capriciile grozave,
S-o prinzi, s-o-ncaleci, de socoți —
Închide
Cu ziduri pusta — dacă poți !...

Cu-Adevărul, tată taciturn, avar —
După ce, ca un tâlhar,
Cu chei anume-n nopți târzii,
Răpitu-i-am atâtea bogății —
Am rupt-o scurt, brutal, pe totdeauna.
Și-n ciuda lui,
M-am logodit în taină cu Minciuna...

Gîndurile mele pururea pe ducă,
Ce cu neguri creieru-mi încarcă,
Lacrimile, ce în gene-mi se usucă,
În negri nori se preschimbară, parcă...

Începe-va,
Vreodată ploaia mea,
Ploaia cîntătoare, deasă, grea,
Ploaia mea de diamante și de perle ?...

Odinioară plin de-orgoliu am ieșit,
Descoperit,
Cu piept, cu brațe goale, în mulțime...
Și-a început o lume să cîrtească...

O, nu găsesc o haină să se potrivească,
Cu capriciile, cu visul meu,
De-aceea singuratec, rătăcesc mereu,
Pe cîmpuri, prin păduri, pe unde nu-ntîlnesc pe nime.

Inimă, tu tremuri încă,
În pragul uriașei nopți ce te înghite?...
Ai îngheța de groază, pentru totdeauna,
Dacă-ai știi,
Ce poticniri,
Cîte mortale salturi ți-or mai fi
De-acum ursite,
Prin negurile dese, mute, neclintite,
Păn' și pe ceru-ți negru răsări-va luna...

În potopul de lumină de amiază,
Cătunul pare că-i zidit din cărămizi de foc,
Ce-n arșița năprasnică vibrează...

Beat de atîta soare, mă opresc uimit pe loc,
Nou, vajnic sînge-mi clocote în vine —
Parcă se sting și munții de-ntuneric ce-i simțeam în mine...

Unde de-ntuneric mi se urcă parcă-n vine,
Line, line,
Ca niște pui de șerpi
Și mă îngheață...
Peste vederi îmi cade-un vâl de ceață...

. . . . .
E oare umbra morții care vine,
Viață ?!...

Mă caut lacom, nempăcat, mereu,
Mă vreau,
Mă chem pe mine însumi, eu, —
Dar cînd mă întîlnesc la întîmplare-n cale,
Prin nopțile pădurilor spectrale
Ale vieții nențelese și brutale,
Ca un lunatic făcător de rele,
Ca un strigoi,
Eu mă reped cu spaimă înapoi
Și mă topesc în negurile grele,
Fulgerat de ochii cruzi de vasilisc,
De-ngrozitorii ochi ai arătării mele...

•

Cu inima de aşteptare plină,
M-am coborît în mine ca-ntr-o mină
De aur şi de pietre scumpe...

Ceva în carnea-mi parcă mut se rumpe,
Se ruină,
Căci n-am găsit prin bezna sîngerie, grea,
Decît un cap de mort cu masca mea...

Sunt un întirziat pe-un negru țărm de mare,
Țintuit pe loc de-o nepătrunsă așteptare,
Cu tot ce am în mine pămîntesc...

Cu fiecare clipă care moare,
În dragă voie, apele amare,
Izbesc mereu,
Izbesc —
Și-mi macină pămîntul sub picioare...

Ca un nostalgic tigru cu trupul plin de rane,
Ce-n codrii lui străinu-i,
Cu furiile-mi toate,
Mă zbat,
Mă rod, mă chinui,
Mă gust cu voluptate,
Păn' haina arzătoare a cărnurilor supte,
Ce trupul mi-l înfașe,
Se va topi-n zăduful acestor mute lupte, —
Căci m-am născut cu dorul de lucruri uriașe.

O, visuri îndrăznețe, blestemate,
Voi îmi răpirăți bunurile toate,
Cu zor nebun,
Clipită de clipită,
Ca hoarde de războinici hămesiți,
Într-o cetate cucerită...

Cu dizgust imens, cu-ncredere nebună,
Cu jind sălbatec, diavolesc,
Nu știu de ce,
Mă opintesc
Spre culmile ce-n neguri se înglugă —
Pământule,
N-am fost, nu ți-oi fi slugă !...

Doar trupul meu, pe totdeauna-nfrînt,
Îl vei putea vrodată avea
— Pîine 'blestemată, pîine rea —
Pentru eternu-ți nutremînt,
Pământule,
Flămînd, necruțător, nemărginit mormînt !...

Cad întruna florile de pruni,
Se risipesc în preajma mea ca o comoară —
Mă văd copil,
Cu ochi duiosi, adânci și buni,
Cum le priveam căzînd așa odinioară...

Plecai în căutări chinuitoare
Și-n dorul mut de-a nu-nțilni pe nime,
Lăsat-am drumul alb și neted,
Și-ntrat-am în a codrilor desime !...

Dar vai ! fazanii aurii ai căutării mele,
Nu cresc în codrii ăstor clime grele...
I-aștept, îi caut în zadar —
Și noaptea cade, cade oarbă și mă-ngheață
Viață ! Viață ! Viață !...

O, a trăi, a trăi !...
Risipindu-te cu dărnicie, zi de zi !...
O, a străbate nemblinzit, biruitor,
Ca un năprasnic colonizator,
Pe trenurile și pe navele voinții tale,
Prin văi, prin munți, pe mările fatale,
Pentru-a clădi,
Surîzător, senin, în bine și în rău,
Clădiri să-nfrunte vremuri și urgii,
Clădiri,
Pentru risipitorii fii ai sufletului tău !

O, a trăi, a trăi ! —
Și-a te-nălța, și a te învinge, zi de zi !...

Visule !
Tu nour vagabond,
Cînd te încing
Lung limbile de foc ale gîndirii mele,
La cea dintîi atîngere cu ele,
Tu te împrăştii, te topeşti în zările-arzătoare,
Căzînd pierdut în tîna lucitoare,
Să te calce, vai ! mulţimea în picioare,
Visule ! Visule !...

Că se rentorc în port atâtea uriașe nave,
Ce-ți pasă, barca mea !
Ce-ți pasă !...
Pe marea furtunoasă,
Te-am logodit pe totdeauna
Cu vîntul fără pace, cu furtuna,
Cu uraganele grozave...

În larg te vreau,
Zdrobită ori biruitoare,
Pe creste albe ori în adîncuri de vultoare !...

O, cînd lumina palidă de stele,
Nu-ți va mai tăia prin neguri grele,
În goana spre necunoscut —, o cale —
În scîrba și revolta mea,
Te-oi scufunda,
Cu visele fatale,
Cu visele-ncăpătînării mele !...

Cine-a-nvățat să plîngă-ades în viață,
Să nu pornească spre-nălțimi, spre vid,
Căci sus pe piscuri lacrimile-ngheață
Și vîzul îl ucid...

Cum stau gîndind că toate-s în zadar —
Nimicnicie ! sub urzirile-ți obscure,
Mă tulbur făr' să vreau,
Tresar,
Ca pinul sub întîia lovitură de secure !...

Uriașii noștri munți sunt de-aur orbitor,
De pietri scumpe,
De fascinante și fantastice metale,
Cum nu văzură încă ochi uimiți de muritor...

O, unde-i ?
Unde ?
El, junele gigant,
Minerul aspru, luminos și colosal,
Cu suflet multitudinar,
Flămînd, sătul, risipitor și-avar,
Cu inima electrică, adîncă, largă,
Într-o pornire de ciclon, să-i spargă,
Să-și spintece biruitoare cale,
Spre-adîncurile lor întrezărite,
Pline de comori-minuni și de titanice ispite ?

Din fumul ăstor vechi cetăți mișele,
 Din prafuri groase, reci,
 De muzee, de străvechi biblioteci,
 Cu porniri sălbatice, rebele,
 Făr-a mă opri prea mult la vreo răscruce,
 Mă duc,
 Spre landele nemărginite,
 Spre codrii uriași și cîntători ai libertății mele.

Pentru-a ieși la larg în grabă,
 Iau drumul cel mai scurt ce duce
 Peste închise, îngrijite, vechi grădini,
 Cu statui îmbătrînite și faimoase...
 Rup garduri,
 Calc prin straturi și pe flori,
 Arunc cu pietri-n pomi, de parc-aș fi la mine-acasă
 Și trec. —
 Că vor cîrți, c-or blestema atîția-n urma mea —
 Ce-mi pasă !...

În note pline, lungi și grele,
Ca niciodată
Răsună clopotele în cetatea-ndepărtată...
M-opresc,
Le-ascult, le sorb cu suflet sîngerînd...

Cînd ?...
O, cînd,
Putea-vei lung suna și tu o dată,
Mut clopot al Duminecilor mele ?...

Îmbrăcat în carnea-mi ca-ntr-o haină grea de pară,
Azi ard în pîlpîiri nebune,
Dar soarele-mi se-ntunecă și-apune —
Se-nsară...

Și-n palida lumină de la stele,
Lăsînd cu mîină grea cernitele perdele
Ale uitării pentru totdeauna,
Voi trage ușa mut și voi pleca
Și-n urma mea,
N-o rămînea,
Decît cadavrul slut și gol și pieritor al umbrei mele...

ROMÂNIA
(POEMĂ)

1920

IN ALPI

Pe-un pat de paie, sub pustiu-mi cort,
Trist, numele tău dulce îngînînd,
Cu trupul mort,
Cu suflet sîngerînd,
Văd, prin bezne oarbe rînd pe rînd,
Armata prin Carpații românești...
Și văd...
Și văd, a nu știu cîtea oară,
Atîtea cimitire ce lăsară
În urma lor copiii tăi eroi,
Și-n drumuri aspru frămîntate în noroi,
Sînge închegat, în picuri grei,
Milioane roșii, mici monede
Boabe mari de struguri stacojii,
Semne de nespuse suferinți și vitejii,
Pe întinderi fără de hotare...
. . . . .
. . . . .
Și-n Ardealul cufundat în negre vise,
Prin orașe zgomotoase și prin sate,
Prin bordeie, prin palate,
La porțile, la geamurile-nchise,
În biserici și-n tăcute catedrale,
În carcerile oarbe, în cazarme,
Sub noi spînzurători imperiale
Și pretutindeni — Groaza...

. . . . .
. . . . .
De-a lungul prin Carpații românești,
În furii se măsoară,
Cad
Și pier
Copiii nempăcați a două lumi,
Ostașii unor crunte-armii de fier...

Ca niște negri, uriași mamuți,
Ca niște monștri,
Ce zac în largi pătule între stînci,
Cu limbile, cu creierii de foc,
Cu nutremîntul lor catastrofal,
Stau tunurile-n șir,
Ca-ntr-un enorm și negru cimitir...

Cu furia lor toată,
Din mii și mii de guri, tunînd deodată,
Țîșnesc prin noapte limbi fulgerătoare
Și-aprind în neguri sori bizari de-o clipă,
Iar la lumina orbitoare-a lor,
Prin văile ce-o clipă se luminează,
Sub cele calde,-nsîngerate grindini,
Se văd, cu zor roind de pretutindeni,
Largi mări legănătoare
De trenuri, tunuri, cai și care
Și codri mișcători de coifuri sure...
[. . . . .]

Îngîrboviți sub sarcinile lor,
Acești ostași cu pas șovăitor,
Par ostenite turme,
Par nesfîrșite turme de cămile,
Într-un deșert,
În care-i mîină vajnic ura
Ca o furtună surdă de nisip...

. . . . .
. . . . .

Răsună lung Carpații românești,
Și coamele lor dese de păduri
Și creierii și sufletul de piatră,
Cu-o mută prietinie milenară,
Tulburați în neclintirea lor,
Văd cu ochi de-nduioșați părinți,
Cum se furișează printre stînci,
Din atâtea cuiburi tari, adînci,
Fiii României, la atac...

Răsună lung Carpații românești —
Și-n cutropitoarele furtuni
De oțel,
De dinamită, plumb și fier,
Aspri și trufași, la locurile lor,
Sub perdeaua grea de flacări ce se strînge,
Printre mii de morți,
În bălți de sînge,
Palizi în răceala lor feroce
— Statui răsturnate de furtună —
Mîndri fii ai României luptă,
Mîndri fii ai României pier...

Pier copiii țării românești,
Ca prin vraje-acolo adunați,
De la Prut și pîn' la Turnu-Severin,
De la Peleş pîn' la Dunăre și Mare...

Limbi de foc încing de-a lungul munții,
Ca și ieri și azi,
De nopți, în șir...
Pretutindenii ca-ntr-un cimitir,
Împăcați dușmani lîngă dușmani,
Dorm cum ar dormi de mii de ani,
În morminte mari săpate-n grabă,
Sub acele-nsîngerate glii,
Grele, mute, umede, pustii...

Și de cum se-nsară până-n zori,
Lupte-nversunate,
Lupte ca de cruzi halucinați
Se pornesc de-a lungul prin Carpați...
Nu s-aude-n noaptea albă,
Nu s-aude parcă nici o jalbă...
Baionete lungi scînteie-n lună
Și în ura lor nebună
Se sfîșie crud, cu voluptate...
Cu fulgerătoare lovituri
Piepturile-și spintecă, urlînd
Și-n duelul dîrz și sîngerînd,
Fără voie-ngălbinesc
Și cad
Și se-neacă-n bălțile de sînge
Într-un rînjet ce genunchi-ți taie,
Ce te-ngheață,
Într-un rînjet mai grozav ca Groaza...

Se desprind potopuri lungi de stînci
Și strivesc pe-ai tăi apărători,
România !...
Și-așa cum mor
Sîngerînda inimă le-o văd,
Și gîndul lor ce zboară-o clipă-acasă
Și nu le dă puterea de-a muri...

Aud ca-n vis cuvinte schilodite,
Cuvinte grele,-nsîngerate,
Ce se-ntind și pier din stînci în stînci,
În larva nentruptei bătălii...
Parc-ar vorbi nebunii cu Viața,
Parc-ar vorbi
Cu depărtările pustii,
Cu gîngava nemărginire...

În acest zguduitoare prăpăd
Mă răsucesc, mă zbat
Și văd...

Văd adînc prin beznele aprinse,
Ca printr-un fantastic zid,
Mii și mii de răni ce se deschid :
Trandafiri chinuitori de sînge,
Ultime medalii purpurii,
Brusc înfipte-n piepturi românești...

În furtuna morții ce n-alege,
Cine-i doar oștean flămînd și rupt și gol —
Și cine-i beliduce, cine rege,
Face-unu-aici un gest
Și cade
Și-n zadar încearcă să ridice
Brațul greu și fără de putere,
Spre-a mai da
O răstită lovitură de răspuns...
Colo altu-nsîngerat țintește
În dușmanii iuți ce curg spre el...

Într-un tufiș,
În jurul unei baterii zdrobite,
Zac ostași cu fețe plumburii,
Cu robuste trupuri mutilate...
Zac rigizi la locurile lor
Și-ntre ei,
Învelit în manta-i grea — un Dorian Grey —
Tolănit, un tînăr căpitan
Palid, brun, frumos, titanic,
Parcă-și doarme somnul de amează,
Parcă doarme și visează...
Cizmele-i în soarele ce arde
Par de flacări...
Urechile lui albe
Par două fine scoici de-argint
În care parcă
Răsună încă vorbe de adio.
Cu cearcăne ușor liliachii
Ce-i încunjoară ochii stinși pe veci,
Cu tîmple reci,

Cu negrele şuvițe
Ce de sub chipiu îi ies rebele,
El pare-o formidabilă viziune
Îmbrăcată-n aur și în fir,
Un vis sublim al unei fantezii nebune
De sculptor îndrăgit de supraoameni...

. . . . .
. . . . .

ROMÂNIE !

Sunt copiii tăi,
Acești eroi ce mor așa cumplit, așa frumos...
Cu dragostea, cu foamea, cu disprețul lor de viață !...
Nici dacii-n cerbicia lor fără pereche,
Nici ei, cei mai grozavi eroi ai deznădejzii,
Nici romanii
Nu și-au primit în chip mai crunt dușmanii...

Pentru tine sufăr dârji și mor —
Și de cum se-nsară până-n zori
În vârtejul zgomotelor surde,
Se topește-noet încetișor
Viața-atîtor mii de schilodiți,
Ce se zbat, se sting sfișietor,
Părăsiți,
Sub călcîie de vrășmași, prin trecători...

★

Dușmanii vin și nu se mai sfîrșesc,
Dușmanii vin în uriașe-armii...
— Ostași ai părăsitei Românie !...
În aste lupte,
Minate crunt pe margini de prăpăstii,
La voi gîndește,
Spre voi privește neamul românesc,
Cu o iubire fără de hotare,
Cu-aceleași vechi neliniști,
Cu aceleași mari, adinci dorințe milenare !...

Atâtea visuri mari, sublimi eroi,
Mor zi de zi (Renaște-vc̃r oar-iar ?),
Mor în Carpați alături de voi !...

O, neam al meu,
Ajunge-voi eu ziua,
De a vedea eroica-ți armată
Străbătînd din nou
Vijelios spre Turda și Alba-Iulia,
Ori voi pieri aicea-n Alpii blestemați,
Cu numele-ți pe buze ?!...
O, neam al meu,
Mai filfii-vor vreodată oare
Acvilele-ți pe veci biruitoare,
Pe Mureș și pe Crișuri și pe Olt ?...
Și dulci-ți roșiori,
Și-or adăpa ei oar' vreodată caii,
În apa blondă-a Tisei ?...

Din Alpi,
Din ale lor grădini de piatră și zăpadă,
De sub steagurile fărdelegii,
Neconținut,
Privesc pierdut spre tristul răsărit,
Spre-Ardealul meu,
Spre ale tale roșii frontiere,
România fără de noroc !...

*

Văd în drum spre șesurile tale,
Profiluri lungi de-armii ce se retrag...
Peste mii și mii de palizi morți,
Spartu-ș-au dușmanii,
Spart-au teutonii roșii porți
Și trecut-au lacomi și murdari
Cît văd ochii, pe pămîntu-ți drag...

Văd în noapte-armii ce se retrag
Înspre șesurile românești...
Dire lungi de sînge românesc,
În cutropitoare bătălii,
Vitejește,
Cu risipă-nseamnă,
În acest sfîrșit grozav de toamnă,
Căile ce duc spre București !...

Trupuri istovite de voinici,
Cad și pier la fiecare pas...
Cîți erau !...
Și ce ți-a mai rămas !...

Se frămîntă drumurile lungi,
În noroi și sînge românesc !...
Se îmbată,
Se îngrașe-acum ca niciodată,
Șesurile fără de hotare,
Rodnicele șesuri munteneste,
Unde crește-mbelșugat porumbul
Și legănătoare holde de-aur...

O, cine dintre cei de limba mea,
Vă va putea uita,
Unde lungi de tînăr, nobil sînge,
Scurse din atîtea trupuri românești,
Pe cîmpiile podite cu noroi,
Peste drumurile lungi și reci de piatră ?!...

. . . . .
. . . . .
. . . . .
. . . . .

Cît ochii văd în zare,
Nici unu din puternicii-ți tovarăși,
Nici unu nu răsare,
Românie,
Românie-nsîngerată !...

Și cad și cad cetăți după cetăți,
După îndirjite bătălii,
Părăsitate de copiii tăi învinși,
Părăsitate de copiii tăi vânduți...
Cu orchestre,
Cu spînzurători,
Intră-n ele cruzii-nvingători,
Ca să stingă pentru veci de veci
Creierul semeț și roditor,
Sîngele clocotitor și nou
Sufletul setos de infinit
Și-inima acestui neam-erou...

Departate,
Mai departate,
Urmăriți la orice pas de moarte,
Se retrag,
Trec copiii tăi spre alte zări...

Prin cenușa unui scump avut,
Se tîrăsc înnourăți spre Prut,
Înspre inima Moldovei ce-i așteaptă,
Cu nădejdea unor zile bune
De victorii mari, fulgerătoare,
De victorii și de răzbunare...

. . . . .
. . . . .

*

Frămîntate
Oțelitate-n chinuri supraomenești,
Din Moldova, ca dintr-un vulcanic țintirim,
Vijelios, sublim,
Zdrobitoare oști române,
În raniți cu-a izbîndei roșe, dură, întinată pîne,
Răsăriră ca-n povești,
Pe Siret, pe Trotuș, la Oituz, la Mărășești...

. . . . .
. . . . .

Mărășești !... Mărășești...
 Pin' ce-or mai bate-n lume inimi românești,
 Fiii ăstui neam de fier,
 Vor tresări,
 Se vor cutremura,
 La numele,
 La amintirea ta,
 La fulgerătoarea amintire-a ta,
 Țintirim de mii de ori teribil — Mărășești !...
 Și în adâncurile nepătrunse,
 În zarea cenușie-ori însorită-a gândurilor lor,
 În tumultuosul viitor,
 S-or ridica deodată-n străluciri de slave,
 S-or ridica trecînd sărbătorești,
 Armatele grozave,
 Armatele mîndriei românești :
 Ostași — un hemesit, tăcut, viteaz norod —
 Ostași — cumplite, vii statui
 De carne
 Și de sînge,
 Și de glod —
 De glob și zdrențe,
 Pe care timpul, vag, înduioșat, fantastic faur,
 În jocurile fanteziei și capriciilor lui,
 În gândurile, în orgoliul
 Și-n amintirea celor ce-or veni,
 Le va schimba-n mantale purpurii,
 În orbitoare triumfale tunice de aur...
 . . . . .
 . . . . .
 . . . . .
 Un gînd mai robitor, mai nempăcat
 Ca lepra ori ca ciurma,
 Mă chinuie și-acuma,
 Mă chinuie, mă sfișie mereu,
 Îmi izbește carnea, creierul aprins :
 Vor fi oar' vane,
 Durerile-ți, sfortările-ți supraumane,
 O, neam al meu ?!...

ÎN ZADAR —

Acest cuvînt uluitor, fără hotar,
Mă tulbură, mă copleșește, iar...

Te-am vrut și te-am visat etern biruitor,
Popor al meu,
Puternic, bun, nefericit popor...
Te-am vrut și te-am visat etern biruitor
Și mulțumit,
Și blind,
Și iertător,
În răzbitoarea, luminoasa mergere-naînte...
Te-am vrut și te-am visat de ani așa, mereu !...

Durerile și bolile de care suferi tu,
Cu furie mă copleșesc acu,
Căci ranele adînci din carnea ta,
Fără se vrea,
Se redeschid ca prin minune-n mine
Și creieru-mi și inima,
Și sîngele din tinerele-mi vine
Încep să-l învenine...

. . . . .
O, cine,
Cine dintre vii,
Dintre atîția lacomi, lași și mîrșavi vii,
Rămași ca cîinii după oase înapoi,
Vă va putea vreodată răsplăti,
Suspine !
Prelungi, întretăiate, groaznice suspine —
Și pe voi,
Lacrime amare,
Lacrimi nevăzute, rare,
Lacrime supreme de eroi,
Scurse,-mprăștiate în zadar
În zări de foc, în zări fără hotar ?!...

O, cine
Vă va putea vreodată răsplăti,

Lacrime de mame și surori,
Lacrimi de neveste și copii,
Lacrime fierbinți, zadarnice, pustii ?!

Și unde,
În lumina căror sori,
Putea-vom noi afla,
Inima mea,
Comori îndeajuns, comori,
Să răsplătim atîta tînăr, vajnic sînge,
Durerea fără margini care plînge,
În țara asta ce-i și-a mea,
Pe urmele celor căzuți, luptînd,
În chinuri, hemesiți în goi,
Spectrali eroi
Pe zig-zagurile ucigașe, sîngerii,
Ale celor mai cumplite dintre bejenii ?!...

. . . . .
. . . . .
. . . . .

O, suflete al meu,
N-auzi departe-n înfocata zare
Și-n negurile înșorite ale fiecărui gînd ;
N-auzi mereu,
Trîmbițele de-aur ale biruinței răsunînd ?...
N-auzi tumultul vesel și nemărginit
Al armatelor biruitoare ?!...

O, nu-s numai înaintări fulgerătoare
Și nici retrageri ori popasuri fără rost,
Ci-i sufletul dornic al neamului meu,
Ce pe pămînturi vechi, străine,
Prin colibe, prin palate, prin ruine,
Se caută cu doru-i multimilenar —
Și se descopere la fiecare pas — pe sine...

*

Din această baie grea de sînge,
Cu trupul cald, împodobit de rane,

Tu ieșit-ai renăscută,
Plină de viață și tărie,
România !...

Frîntu-s-au deodată ca prin farmec,
Lanțurile celor obidiți și drepti
Și de-acuma plină de nădejdi
Viitorul de-aur îl visezi,
Viitorul de-aur îl aștepți
Și cu fiecare zi ce trece
Și cu fiecare zi ce vine,
Crește-ntruna,
Crește
Uriașa-ncredere în tine !...

Început-a munca fără pace
C-un avînt necunoscut pîn-azi...
Înflori-vor codri noi de brazi
Pe culmile mărețe ce s-aprind,
Sub diamantele de rouă,
La soarele de foc al vremii nouă
Și pe drumu-atîtor bieți nomazi
Crește-vor mărunte, albe sate,
Case ce-or închide sănătatea,
Case ce-or închide mulțumirea
Și de la puzderia de vile
Luminoase, fericite și cochete
Ce din creierii Carpaților coboară
Și se-ntind superbe pîn'la Mare
Și pe Mureș, și pe Tisa, și pe Olt,
Pîn la Dunăre [. . . . .]
Între mii și mii de-orășe și de sate,
Între scunde case și palate,
Să lucească pentru totdeauna,
Roditorul soare al frăției...

Atunci, atunci,
În larma arzătoare-a asprei munci,

Prin țara,
În care pluguri de-aur taie brazde-afunde
Sub cari sămînță de izbînzi s-ascunde,
Pe șesurile înmuiate-n sînge
Pe unde,
Și-au măturat atîtea vechi, sălbatice popoare
Și-atîtea veacuri neființa —
Prin țara dulce-a mea,
În care fete cîntă-așa de trist
Veghind la tors,
De parcă toate-și plîng de ani și ani
Iubiții duși, ce nu s-au mai întors,
Din falnicele văi transilvănene —
Prin țara asta,
Prin case văruițe de curînd,
Să trec, s-ascult,
Femei ce torc și coase
Și povestesc duiioase
De vremuri de demult...
Și să privesc de-a lungul pe ulițele albe,
Pe ulițe prăfoase,
Copiii iuți și veseli,
Copiii
Neogoiți, nostalgici și frumoși
Cu ochii dulci, înduioșați și mari
Ce parcă-ngroapă-n fundurile lor
Un dor
Mărit de negrăite duiioșii,
Un dor
Pe care nime
Nu-l va putea vreodată tălmăci...

Să-i văd, să-i urmăresc cu ochii vagi,
Jucîndu-se, cu-mbujorați obraji
Pe uliți vechi —
Eu, fiul,
Eu, nepotul
De-ntunecați, de îndîrjiți iobagi...

Prin satele acele,
Cu toată sărăcia libertății mele,
Cu pasul greu și sec,
Să trec,
Un călător pribeag, pierdut,
Un călător,
Fericit de liniștita fericire-a lor...

. . . . .
. . . . .
. . . . .
. . . . .

*

Sub ploile-ți fecunde ce-s de aur,
Sub roua ta ce-i picuri de argint,
Sub soarele-ți ce piine albă coace,
Nepoții furtunoșilor voievozi
Mîne-ntins-au celor din colibe
Și-ntr-un vis eroic,
Îndrăzneți
Împreună, veseli, semăna-vor
De-azi sămînța unei noi vieți,
Sămînța fermecată ce-o aduce
O flacără mai splendidă ca toate
În marșul vast,
Tumultuos,
Sublim,
Biruitoarul marș al omenirii...

Mugi-va ca o mare furioasă,
Va respira cu toți plămîinii-i aspri, creatori,
Viața multitudinară pretutîndeni...

Ca niște piramide truncheate de furtuni,
Într-un sublim deșert,
Sub soarele-ți cu raze dogoritoare, blonde,
În aeru-ncărcat,
Visează-un vis titanic,
Visează-n zarea albă poporul tău de sonde...

Și bogății imense spre granițe se duc,
Pe trenurile tale ce șuieră profund,
Pe sute de vapoare...
Se duce ce-i caduc,
Rămîne ce e mare,
De preț
Nepieritor,
Rămîne-aprinsa viață a ăstui bun popor,
Pentru-a crea comori
Pentru-a crea minuni
De lucruri uimitoare, de frumuseți supreme...

Pe șesurile tale,
Nemărginite șesuri nostalgice și grase,
Strălucitoare coase,
Puternice, ușoare, halucinante coase
Vor fulgera la soare...
Bărbați bronzăți, cu brațe, cu umerii de fier
Și iuți, vînjoși, voinici cu ochii de copii
Culca-vor brazde grele în soarele de foc,
Cu risete și glume...

Prin holdele bogate
Bărbați, femei
Și fete, cu roșii flori în plete,
Aprinși parcă de-o aspră, eternă sănătate,
Din zori și până-n sară,
Vor secera cu spor,
Puternica făină a caldei pîini de mîne.

Clădiri ametoare de piatră și de fier,
Ciclopice-afumate, fierbinți zgîriie-cer,
Ale enormei munci fantastice palate,
Prin zeci și zeci de vaste cetăți electrizate
Vor înghiți dimineața spre-a libera-n amurg,
Vor înghiți-n amurg spre-a libera în zori
Atîtea milioane de aspri muncitori,
Cu pași de împărați, cu ochi fulgerători,

Cu brațele ca niște teribile ciocane,
Cu piepturi de granit,
Cu inimi largi, profunde ca clopote de-alarmă,
Cu creierii vulcanici...

[. . . . .]

Pe Dunăre la vale,
Cu-ncărcături imense
De-atâtea bogății
Mii șlepuri românești,
Și vaste, noi vapoare,
Vor luneca sub soare
Din porturile noastre mărețe, opulente,
Departate, mai departe,
Pe apa Mării-Negre,
Spre țări necunoscute,
Spre magice, aprinse, visate continente...

. . . . .
. . . . .
. . . . .
. . . . .

Și inimile noastre cu-ntregul foc al lor
S-or frământa în toate,
Minate răzbitor,
Minate crunt de rîvna spre tot ce nu se poate...
Și dorurile noastre etern neîmplinite
Trufașe, fascinante, titanice ispite
Ce sufletu-*n* furtună și carnea ne-o înfașe
S-or opinti sălbatic,
Vor sîngera-n avîntul spre lucruri uriașe,
Într-o nenfrîntă, vastă, sublimă frenezie,
De dragu-ți — ROMÂNIE !...

(1916 — 1918)

VERSURI

1925

DE M-AȘ FI NĂSCUT, NATURO, DUPĂ VOIA MEA...

De m-aș fi născut, Naturo, după voia mea,
pe măsura visurilor mele fără de hotare,
aș crește poate peste timp
ca peste-abis un brad de-a pururi verde.

Ca munții de puternic, aș trăi cât ei !...

N-aș mai vedea :
în dosul zîmbetului : rînjetul,
în dosul cărnii fragede : scheletul
Și-n dosul biruinței omului : zădărnicia.

SANIE PESTE ZĂPADA VEACURILOR — GÎND !...

Sanie peste zăpada veacurilor — gînd !
cînd lupii nopții mi-or fi smuls urlînd
din tine trupul sîngerînd,
ce-o mai rămîne vai ! din sufletu-mi flămînd
în așternutul tău arzînd,
sanie fantomă — gînd ? !...

Sanie peste zăpada veacurilor — gînd ?...
în depărtări s-aud ai morții lupi urlînd...
îi simt, îi văd prin neguri căutînd,
oprindu-se din cînd în cînd,
pămîntul mut adușmîcînd
și-ntînderile ascultînd...

Iar noaptea cade tot mai neagră, tot mai grea
pe urma și-naintea ta,
în sufletul și carnea mea ;
pe visu-mi și pe sîngele-mi de rînd, —
sanie peste zăpada veacurilor — gînd !...

DE-APROAPE SAU DIN DEPĂRTĂRI

De-aproape sau din depărtări sihastre,
mi-așez mâna obosită-a gândului pe umerii voștri,
prietenii ori vrăjmași,
femeii cari ați avut și pentru mine-un scaun și un zîmbet
sau care ați trecut prin preajma-mi
în trăsurile și în mașinile de aur ale nepăsării voastre...

Să mă bocesc în ceasurile crunte,
că inima mi-apasă pieptul ca un munte ? !...
să plîng că m-am ivit pe lume gol ;
că m-am arătat în toată urîțenia mea
între suflete de soare și nămol ? !...

Sunt mîndru, aspru, necioplît, nemernic ? —
cui ce-am stricat dacă-am călcat puternic,
dacă-am rîvnit ca gândul meu stingher
să fie punte de-aur între glie și-ntre cer ? !...

La ce sunt eu de vină dacă n-am astîmpăr,
dacă nu mă înspăimînt
de orișice-ar veni ;
dacă de copil n-am vrut să fiu ca alți copii...
și-am fost ce sînt
și sînt ce-oi fi ? !...

Cui ce-am stricat dacă-am voit să lupt, să-nving, să mă
ridic —
și c-am întrezărit minuni
acolo unde alții n-au văzut nimic ? !...

Prieteni ori vrăjmași,
femei cu suflete-nflorite ori pustii,
cine m-ar putea vreodată osîndi :
că din cale-afară mari îmi fură ochii,
că m-am frămîntat o viață ca un tînăr plop sub vînturi,
și carnea mi-a fost numai foc și vijelii ? !...

BRADUL

De pe-al vieții tale nestatornic prund,
privește-l sus,
pe pieptul măcinat al celui sterp abis fără de fund!...

Privește-l dus,
suflete-ndărătnic, lacom, nespus!...
s-ajungi pînă la el,
să-i fii la fel,
îți trebuie plămîni de vultur și genunchi de-oțel...

Se-nalță zvelt, superb și singuratic...
stîncă-mamă îl întinde parcă-n palma-i peste-abis,
cucernic,
să-l învețe cu nevoile,
să-l boteze-n voie ploile,
să-l crească vînturile-n războirea lor : atotputernic...

Își sugă seva dîrz din stîncă rece și săracă,
prin toate cetinele raze de-aur soarbe...
s-a învățat să lupte cu pămîntul și cu cerul și să tacă...

Flămînd înfige-n piatra biruită rădăcini de fier
și-așa frumos și-așa stingher
pare-un vrăjît, primăvăratîc gînd al stîncii oarbe
rătăcit între prăpastie și cer...

CĂTRE CER

Prieten uriaș, potrivnic surd, despotic — munte !
spre înălțimile-ți cărunte
mă mină
o sete dîrză și păgîină,
ce vrea primejdii fără număr să înfrunte...

În însorita vale,
pe nesimțite umbra ta imensă-mi iese-n cale,
ca-naintea unui sol trimis de șes împărăției tale...

Trenuri nevăzute, repezi, parcă
trec prin codrii-ți și furtuni încarcă și descarcă...

Spre tot mai sus
cu pas supus,
pe urma rîvnei mele — nezdrăvană-ogarcă —,
cu suișurile-n mut război vînjosu-mi trup se-ncearcă
prin codrii răcoroși ce mă cunosc de mult
și copacii ca pe-o gardă și-i înșiruie,
prin codrii neguroși ai gîndului-haiduc, ce vrea să biruie...

Munte !
va putea iubirea și răbdarea mea de fier

să te înfrunțe ?

va putea să smulgă lacom toate sevele și tainele din tine ?
să-ți smulgă-n foamea-i fără de hotare
bogăția, sufletul, eterna nepăsare ? !...

O, munte, munte ! ascunziș de foc, de aur, de ghețare,
cu orice pas ce-l fac pe cărăruile-ți prăpăstioase și haîne,
flămînd de mine însumi și stingher,
parcă mă urc biruitor, cu cîte-o treaptă tot mai sus în
mine,
prin întunericul, pe munții arși din mine,
cătrecer !

O, PLECĂRILE, PLECĂRILE...

O, plecările, plecările, plecările
din toate porturile și din toate gările,
pe toate mările, spre toate depărtările,
spre toate țintele și așteptările,
spre marginile lumilor și ale gândului,
spre marginile sufletului meu — flămîndului !...

M-or înghiți în murmure-necate valurile ?
m-or aștepta în depărtări sărbătorește malurile ?
m-or înălța pe creste încă nevisate visurile ?
m-or amăgi și m-or atrage în adînc abisurile ?....
ce-mi pasă mie unde mă vor duce trenurile, navele
și dorințele-mi de foc bolnavele !...

Ieie-și, încotro le place, zborurile
ca un stol neobosit de paseri albe dorurile...
cruțe-și ceasurile cine-o vrea, și de primejdii scape-le,
ale mele-s drumurile lumii toate, munții și-apele...
moartea umbrele-i în preajma-mi infiripe-le,
suflete, deschide-ți pentru-nalturi, pentru depărtări și
vecinicii, aripele !...

ȘTII TU SĂ-NFRUNȚI, CA OM DEPLIN, VIAȚA ?!

Știi tu să-nfrunți, ca om deplin, viața ? !
ca un colon
ce c-o tărie mută, aspră, nentreruptă,
cu natura, dîrz și îndrăzneț, se ia la luptă,
uscă-i bălțile trîndave, rînd pe rînd ;
taie-le, trezește-te cîntînd și asudînd,
cu-al răbdării rodnic plug flămînd ;
scormone-le zăcămintele de lut ce n-au rodit nicicînd,
cu soare din belșug botează-le
și sufletul ți-l du și samănă-l,
în pămînturile oamenilor de pe lumea-ntreagă samănă-l!...

Vrei să te birui ? vrei să birui ?
ești dintre cei ce știu să vrea puternic, să-ndrăznească ?
bucuriile ? răsplata-ți pămîntească ?
ți s-or feri din cale munții, vad tăia-ți-or apele ;
omul nou din tine birui-va lumea...
vei face piatra stearpă — să rodească !...

BIVOLII

Pe șesul vast, prin sclipitor noroi,
se mișc-ursuzi, cu pași înceți, greoi,
prin stuful de la margine de baltă...
noroiul încă umed, în apus,
le dă un luciul straniu, de nespus,
de monștri-aduși din lumea ceealaltă...
și-amurgul pe spinări li se răsfringe
în fulgerări și străluciri de sînge...

Cu pași trîndavi, cu cozile pe spate,
pășesc încet, prin trestiiile uscate, —
nostalgice, posace animale...

Sătui de streche, de zăduf, de muncă,
din cînd în cînd priviri piezișe-aruncă
peste pustia luncă...
și-n ochii lor adînci, neghiobi,
se ogîndesc mocniri pustii de robi ;
aprinse zări de-amiezi caniculare,
tristeți și-ntunecimi fără hotare...

Și-așa cum trec,
greu,
unu ca celalt,

par statui reci tăiate în bazalt,
par statui grosolane, vii, masive
de crunte animale primitive...

Și când peste mocirlele de fier
multicolore raze trec ușor și... pier,
se mișcă-ncoace-ncolo-ncetișor
prin negurile parcă-mprăștiate
din nepătrunsa noapte ce e-n ochii lor...

PLEACĂ, PAHARNIC

pleacă, paharnic ! —
nu-s voievod desfătarnic,
nici despot muieratic și darnic...

Doruri ce-n veci nu adorm
mă-ncing, nu mă lasă să dorm,
mă-mping spre tot ce-i enorm...

În sufletul meu un străinu-i
ce vrea să-l izbesc, să-l învinui,
să-l calc în picioare, să-l chinui...

mă-nvolbură patimi adinci...
munții aș vrea să-i birui, pe brinci,
să sînger crîncen din stînci în stînci...

aș vrea să urc, să cresc, să mă-mbăt
de piscuri, de-azur, de omăt
și-ntregului cer să m-arăt...

marginile-n mers să le-nving,
sufletul lumii s-ating,
cu gîndu-mi : lunatic paing...

bivoli de flacări să-njug
la lacomul veacului plug,
cu holde-n belșug...
...spre goluri să fug...

DE CE ?...

De ce gîndu-mi mereu rămîne
cu aripi întinse peste ziua de mîine ?!...
de ce oare,
mi-e sete, mi-e foame,
de-ale gîndului poame,
ca de apă și de pîine
și de soare ?!...

De ce gura-mi adevăr vrea să spuie
celor ce-n trup îmi bat codri de cuie,
rîvnînd să mă supuie,
să mă-ngenunche, să mă răpuie ? !...

De ce — mîndră și rece —,
sălbatica-mi vrere nu vrea să se plece,
ci, trece
silhuie,
haihuie,
pe drum de spini, de foc și de cuie,
spre piscuri ce-n ceruri se suie ? !...

MA RĂSUCESC, MA ZBAT...

Mă răsucesc, mă zbat în gol, în glod...
gîndu-mi — fir nevăzut — mi-l înnod
mi-l deznod,
patimi flămînde mă mușcă, mă rod...

Doamne, găsi-voi spre tine vrîun pcd,
pentru foamea-mi de cer,
pentru pașii-mi ce-n gloduri s-afundă și pier,
pentru trăirea-mi fără flori și fără rod ? !

Ca un haiduc
zdrențuit de plumbi, olog, năuc
la răscruci sudorile de foc mi le usuc
și-mi înfrîn pornirile ce spre abis mă duc...

Doamne, Doamne, încotro s-apuc ? !

DRUM DE ȚARA

Drum de țară ! drum de țară !...
pe-aicea am trecut într-o căruță veche-odinioară,
copil înduioșat, spre-orașul cu biserici multe...

Drum de țară ! drum de țară !...
la fiecare cotitură-a ta, în astă-seară,
parcă mă-ntilnesc cu cel ce-am fost odinioară...

ASPRU, SINGURATIC

Aspru, singuratic tai
brazi înalți ca în povești
din codrii căutărilor zădarnice...
trec peste pietri ascuțite, peste putregai,
cu dorurile-mi ulițarnice,
și-n arborii tăcerii vecinice izbesc
cu tot avîntu-mi pămîntesc...
și-aștept, aștept,
din trunchiurile lor,
să desprind comori de zgomote cerești...

AM INFLOREDIT ÎNTOCMAI CA UN MĂR..

Am înflorit întocmai ca un măr în vîntul aspru și fugarnic,
am înflorit cum totul înflorește —
zadarnic...

M-au izbit atîtea aspre, repezi, trecătoare vijelii,
și dacă m-am bocit sau stat-am împietrit și mut
n-am cîștigat nimic, nici n-am pierdut...

Oricît ne-am zbate, cît ne-am opinti,
ca miine toți, la fel, ne-om întîlni,
în tăcerile de vecinicii,
frate vierme !...

PUSTA

Ca o sălbatecă țigancă pusta își deschide sinii înaintea ta...
ce mai aștepti tu, dorule de ducă ? !...
netede se-ntind 'naintea-ți drumurile toate...
mai șovăi, poate ! ?
pe mâine ? poate mâine ? !...
trup bolnav, leneș și greoi,
cine-o să-ți mai deie mâine vraja clipei,
care trece
ucigător de rece,
ca o iubită care pleacă pentru totdeauna
și uită să se uite încă-o dată înapoi ? !...

VIATA, PORT FEERIC...

Viață, port feeric,
din rada ta pustie,
rind pe rind,
vrînd-nevrînd,
pleca-vom singuri, goi, săraci spre vecinicie,
pe nevăzute nave de-ntuneric...

COPILĂRIA

În zăpușala grea
cîntă-un cocoș departe undeva...
un glas de clopot se aude-abia, abia,
pare-ar veni de dincolo de viață...

Ceva în mine se fărîmă și îngheață...

M-opresc pe deal și parc-aștept din alte vremi pe cineva,
iar dangătul ce se aude-abia, abia,
parcă tînguie prelung copilăria mea...

PE UN TABLOU

Mi-ai făcut un dar ca în povești :
în joc de umbre și lumini vrăjitorești,
mi-ai adus în casă *Muntele...*

Și-acum, deasupra mesei negre și străine
parcă-mi freamătă păduri bătrâne, românești,
iar noaptea, toată țara-mi parcă doarme lângă
mine !...

DRUMURILE

Ori încotro aş rătăci, uitat şi uitător,
nainte-mi ies mereu, cu infinitul lor,
drumurile, drumurile, drumurile...

Uriaşе bogăţie de-a n-avea nimic !...
m-au crescut gigant şi m-au scăzut pitic
drumurile, drumurile, drumurile...

SINGURĂTATE

Cu apa-ți făcătoare de minuni, mă spală
să m-odihnesc adînc, sub bolta ta celestială,
cu gîndurile și cu vrerile-mpăcate,
eu, fiu-ți rătăcit,
sălbatică, enormă catedrală
cu ferestre larg-deschise-n infinit,
singurătate !...

CORABIE-NĂLUCĂ

Corabie-nălucă,
ce treci ușoară, fără dîre, ca un gînd,
pe vrăjita apă-a visului, prin neguri grele,
cînd,
o, cînd,
te voi putea vedea, pe-o clipă ancorînd,
în rada goală-a portului nădejzii mele ?!

PRIN CODRII NEPĂTRUNȘI...

Prin codrii nepătrunși, spre culmi înzăpezite,
spre zările ce-s numai taine și ispite,
eu mă opresc, o clipă-n drumu-mi, pentru tine,
cucule, cucule, cucule !...

Și cum te-ascult, sub aste vânturi grele,
m-ascult parcă pe mine și pe tine,
în zările copilăriei mele,
cucule, cucule, cucule !...

PRIMĂVARA

Prin geamul larg-deschis
primăvara îmi întinde-un ram de liliac în floare...
Iacâte de liniște la uși atârână seara
cu degetele ei de catifea
și-un liliac atins de-o mână nevăzută
își ninge florile în amintirea mea...

DUMINECA

Răsăritul : blond, fantastic faur
îmbracă-n aur
biserica cu turlă și cu ziduri albe...

Eu trec pe-o cărăruie printre troscotel și nalbe
și printre tineri pruni în floare...
trup al meu și suflet de Duminecă,
unde sunteți voi?!...
mai învia-veți oare?!...

IN CIMITIR

E-atîta liliac în floare-aicea, Doamne,
și pe cruci atîtea nume de-oameni cari au fost și nu mai
sînt...

atîția prieteni dorm și-ngrașe-acest pămînt,
atîtea primăveri, atîtea veri, atîtea toamne,
cu cari m-am coborît și mă cobor și eu
mereu,
înfrînt,
fărîmă cu fărîmă în mormînt !...

VREAU SĂ FIU PICUR...

Vreau să fiu picur îndărătnic, rece,
pentru piatra cea mai tare...
vreau să fiu furtună cotropitoare
și brad ce rămîne-n picioare
pe unde ea trece...

Vreau să fiu piine albă și bună
pe masa schioapă și goală-a flămîndului
și pisc pe care cîntă-n furtună
doar paserea neagră a gîndului...

Vreau să fiu cale plină de soare
pentru toate biruințele mari ale omului,
să-mi simt zilele cum mă părăsesc nepăsătoare
ca frunzele pomului...

DIN OSTENITA GARĂ

Din ostenita gară priveam cum piere trenul,
spre linia de hotar, cu tine-n altă țară...
triumfător pierea în dimineața clară,
și-n mine era... seară...

O, gândul meu întreg, nebun pe urma ta
pleca,
se furișa,
păzitele hotiare cu tine le trecea,
în trenul zgomotos al nostalgiei tale,
spre-orașul bucurie ce te-aștepta în cale...

O, trenul alerga...
pe șine lungi și albe năprasnic alerga,
cu oameni duși de doruri, de aur, de vești rele,
pe șesurile vaste ale nădejzii mele,
pe drumurile vieții, pe drumurile morții,
împrăștiind pustiul pe urma mea și-a ta...

PE ȘESUL NESFIRȘIT AL GÎNDULUI

Pe șesul nesfirșit al gîndului,
pe albe șine,
un negru tren aleargă... vine... vine...
depărtările călcîndu-le, zdrobindu-le în mers
el vine, vine, vine
și cu tine,
mi-aduce-n brațe-ntregul univers...

Pe șesul nesfirșit al gîndului, prin ucigaș zăduf,
te simt cum vii
din depărtările atîtor nostalgii...
te simt cum vii
omorîtor de singură cum vii
și în fiecare dimineață și în fiecare seară,
eu te aștept o, Vecinicia mea, la gară,
la a visului feerică și nevăzută gară !...

SE-MPRĂȘTIE SĂLBATIC TINEREȚEA MEA...

Se-mprăștie sălbatic tinerețea mea și-a ta
cu florile de măr în vijelia grea...
și s-o adune de pe căile-mi și căile-ți pustii
nu-i pe pământ putere, mînă fermecată...
o, nu-i
și nu va fi
niciodată ! niciodată ! niciodată !...

TOT MAI PALID, TOT MAI SINGUR...

Tot mai palid, tot mai singur, tot mai cadaveric,
mă-ndărătnicesc în mina asta de-ntuneric...

Izbesc mereu în strat-uri goale, mute și pustii...
și voi izbi
pîn' voi albi
și voi orbi
și-oi împietri...

De dorul zorilor mă voi lupta
cu ceața grea, cu carnea mea,
tot mai pleșuv, tot mai uscat, mai cadaveric —
miner nebun în mina asta de-ntuneric...

PE PISC

Te-ai urcat pe piscul cel mai ars de soare
în solitudini și-aer tare,
pe unde nu mai crește nici copac, nici floare...

Belșugul tău de-acum îți va ajunge oare ?
te-or slugi truditele picioare ?
și ochii-ți nu s-or înnopta de-atîta soare ?

DOAMNE, SUNT SĂTUL DE-A CĂUTA...

Doamne, sunt sătul de-a căuta-n zadar neconținut..
Doamne, nu mai pot să sufăr și să lupt...
în fața ta, zdrobit,
iată, îți întind toiagul rupt
al drumului fără-nceput și fără de sfârșit !...

PISCUL

Ți-e totuna
de arde soarele, de iese luna...
nu tînjești ca noi,
după vreme bună, după ploi...
sub recile bolți
nu te jelui, nu te revolți...
departe de firea-ne slabă,
n-ai nevoie de nici o podoabă...

SUB FLAMURI VRĂJMAȘE

LA ATAC

Un ostaș s-a prăbușit în preajma mea ca fulgerat...
prin zeci de rane moartea i-s-a furișat în trup biruitoare...
și-n zbuciumu-i nebun, gândirea mea neghioabă
se chinuie, se sfișie, se răsucește, se întrebă :
„ce aspru glas
de căpitan,
de general,
de împărat,
l-ar mai putea sili,
ca altedăți,
să salte în picioare ?!”

NEBUNUL

În pieptul meu se zbat puteri de uriaș
cum nicicînd n-au mai fost pe lume-ntr-altul...
și tari cum e bazaltul
sunt mușchii supti pe brațu-mi ucigaș...
și ca o plătoșă se-ntind
pe trupu-mi hărțuit de-al prăbușirii jind...
iar nervi-mi — zvicnitoare sonerii —
de larmă-mi umplu zilele pustii
și-n creier ca-nțro poștă uriașe,
în zgomote demoniace
pămîntul sufletu-și desface,
pe atîtea mii și mii de fire
și-mi chinuie aprinsul trup...

. . . . .
O, urlă,
urlă-n foamea ta de lup.
tu, inimă cu mulți stăpîni,
căci azi ori mîini
te voi lăsa la corbi, la lupi și ciini...

★

Cu-armate de copii și de moșnegi,
cu-armate de schilozi și de bolnavi,
plecat-am între mîile de sclavi,
nepăsător, sfios, sălbatic,
— lup și miel —

plecat-am la mişelnicul măcel
în car' pieri podoaba lumii-ntregi...

Şi-acum să urlu-mi vine,
să urlu şi să plîng...
cu braţu-mi greu, nătîng,
crunt să-mi înfig în piept pumnalul ud
la gîndul :
că nimeni nu-i destul de orb,
că nimeni nu-i destul de tare,
că nimeni nu-i destul de crud,
spre-a încheaga
cu inimă-mpietrită şi mişea,
osînda cea mai aspră, cea mai grea,
la care cîndva-o fi rîvnit
vro furie de om nepotolit...

*

Unde sunt cei ce m-au trimis aici ?
unde sunt ei acuma ?...
unde sunt —
mişei, laşii ?!...
ei, cari mă învăţară,
din dragoste de oameni, eu, valahul,
să urăsc mai crud decît o fiară ?!...

Cu suflet neînfrînt,
îi vom căta nebuni pîn' la mormînt,
îi vom căta în albele palate,
în pivniţi ori în turnurile lor,
îi vom căta cu patimă şi zor
şi vom urla în neguri, vom urla,
hahá . . . . .

Vom spînzura a lor smintită gardă
şi-apoi, apoi...
clădirile cînd vor porni să ardă,
i-om scoate goi

din moleșala paturilor albe...
îi vom lega de miini și de picioare
și îi vom duce,
ca pe niște urși la vreo răscruce...
îi vom târi din pături jos în stradă,
întreg poporul chinuit să-i vadă
și ranele deschise ce ne dor,
le vom lega cu zdrențe moi de purpur,
rupte, barbar, din mantiile lor...

*

Ca mâni, cu mâni, năprasnica armată,
în urlete sinistre și rebele
porni-vom dîrz sub uriașe, noi drapele,
obrajii stinși în sînge să și-i spele
pe drumurile-atîtor rele
și nu se va opri,
nu !...
niciodată !...

Porni-vom sub drapele-nsîngerate,
s-acoperim pămîntul vechi cu noi păcate
și-ntr-un avînt sălbatic, blestemat,
vom pustii pămîntu-n lung și-n lat,
împinși orbiș de-un vis nebun, buimac,
în rîvna nențeleasă de-a distruge,
în nebunia noastră fără leac...

Porni-vom sub drapele-nsîngerate,
pe cari vom scrie : ziua de apoi...
pustiu lăsa-vom unde ne vom bate
și ca niște armate de strigoi,
vom trece muți și reci,
noi,
noi, ultimii pămîntului eroi !...

Vom trece-n cete palizi și sătui,
armate nențelese ale nimîntui...

vom trece-noet
și fără nici o umbră de regret,
— noi cari am fost odat-iobagi umili, —
ca niște-nfuriate hoarde de gorili,
sfărma-vom tot ce creierii umani
au zămislit în calea lor,
de mii de ani...

și pe grumazii idolilor vechi,
pe craniul lor,
pe umerii de piatră,
călca-vom zdrobitor cu greutatea-nitreagă,
de frenetici și nebuni rebeli
și cu scîrbă-n locurile lor,
în mijlocul largilor piețe,
înălța-vom statuia grozavă,
strîmbă, zgronțuroasă, colosală
a nemărginitei nebunii...

*

Ce demon ori ce înger
mă va scăpa din iadu-n care sînger
și-mi va vărsa în mușchi oțel fulgerător,
pentru binele-omenirii viitoare,
oameni-fiare — să omor ?!...

Aicea gem și sînger...
pentru ce ?
o știu vai ! mulți și-o știu de mult și eu,
și frămîntarea crește tot mai greu...
sub freamătul pornirilor haine,
căci ochii mei prea mari prea multe văd
și văd prea bine...

Odat' cu pană sprintenă scriam
gîndiri de întuneric și de foc,
ce străbăteau cu faimă țara mea...
mi-e dor acum de neguri reci, profunde,

mi-e dor de vecinicul : niciunde...
vreau să reintru-n noapte
ca pe un fulg
din suflet toate tainele să-i smulg,
cu ura și cu dragostea-mi de oameni — s-o incendiez,
din ruinele-i să se înalțe aurora mea...
a mea și-a celor mulți...

★

Viața mea de pîn-acum !
de scîrba ta,
mult n-o s-o mai amîn...
ca miini, cînd tot pămîntul fi-va o ruină
și mort va fi și cel din urmă om
din cei ce-au fost,
voi căuta-n natură ca-ntru-un dom,
un rost,
o mîngăiere-n viața mea de pulbere și tină...

Cu fiarele voi face prietenie...
mă voi muta în peșterile lor,
sub stînci pleșuve-n codrii fără fund,
și-oi încerca să le pătrund :
plăcerile și plictiseala,
gîndirile sălbatice și mute...
mă voi sili, mă voi trudi
din urlete, din uitături
să le cunosc revoltele și poftele !
și sufletul !...

Dar vor păți-o într-o zi și ele...
o, vor păți-o,
cînd ura mea va renvia grozavă...
ca un potop de lavă,
ca un potop de flăcări și de lavă,
ca o boală ce-ntr-o clipă-omoară,
le voi stîrpi întregul neam

Hahá . . . . .
la voia mea,
o panteră doar, singură cu mine,
va rămînea ca Eva cu Adam !...

*

O, lumea ticăloasă și smintită !...
voi furișa cu mîinile-mi de fier,
voi furișa cu mlădieri de tigru,
cu inima-mpietrită,
un bloc vîrtos, enorm, atotputernic
de-ngrozitoare dinamită
la temelia ei !...

Dar, o, mișei !
nici pe departe n-o să aibă forma,
culoarea,
forța
și sufletul ce-l are dinamita,
ci fi-va uriașa mea revoltă
și-urîtul meu cotropitor
și nebunia mea fără de margini,
ce-n furia-i nestăvilă,
într-o clipită
se va lăți ca vîntul
și-n calea ei va molipsi pămîntul
în toate colțurile lui...

Bine văd : am devenit erou,
nume greu, cu zdrobitor ecou !...
stau la masă cu domni mari și derbedei,
stau la masă c-ucigașii mei,
cari au trimis, c-o tavă grea,
moartea să-mi dea,
inima mea,
ca-ntr-un nesaț adînc
să mi-o mănînc...

și creierul mi-l duseră la bilci
dușmanii mei cu pofte de-asasini.

O, creierul : coroana mea de aur,
întregul meu tezaur !
o, creierul : coroana mea de spină,
l-au schilodit nemernicii streini
și sufletu-mi — un sîngeriu vultur —
în necuprînsul cerului obscur
aripile mărețe și le-a frînt
și-acuma se tîrăște pe pămînt,
dintr-un mormînt într-alt mormînt,
în cimitirul uriaș,
pe care neamul meu l-a semănat,
din Baltică la Alpi și la Atlantic,
pe munți și văi,
în lung și în lat...

. . . . .
. . . . .

Dușmanii mei dădură într-o zi
un fastuos festin, în cinstea mea...
mișei !...
erau de față
atîția leneși negustori de oameni...
și regii banului erau acolo
și-ai fierului ursuzi, mișelnici împărați...

Obrajii lor rotunzi, mai roși ca sfecla,
plini de-ntuneric ochii lor
și mîinile-ncărcate de inele...
și fiecare dintre ei, alene bea
alese beuturi,
iar mie într-o cupă de cleștar,
ce semăna c-o hîrcă de tatar,
cu voluptate,
ei îmi turnară sînge scump de frate
roșu,
viu,

clocotitor,
nostalgic, milenar,
sînge cald, sînge scump, nerăzbunat,
de frate !...

Ah ! îmi venea să mă reped la ei,
și-ngrozitor, cu mîna mea,
gîtlejurile albe să le tai
și piepturile grase să le spintec
și creierii să li-i strivesc sub talpă
și limba să le-o smulg din rădăcină,
palpitînd de ura mea de veacuri,
ca un măcelar infuriat
beat de roșul vin al răzbunării !...

Și nebun, în prăbușirea-mi grea,
pe tapete, peste trupurile lor,
c-un rictus tîlhăresc, ucigător,
să urlu de delir,
plămîinii să mi-i scuip,
în cele patru vînturi
și să mă-nec așa,
și să mă sting așa,
în noaptea grea,
în noaptea blestemată, oarbă și mișea...
hahá...

Februarie, 1916

MURIND

Prin codri crește-ntruna noaptea grea,
iar eu, în zvîrcoliri îngrozitoare
mă sting încet...
regret după regret
răsar din zarea vremii și dispar...
și inima mea bate tot mai rar...

Prin codri crește oarbă noaptea grea,
cu vedenii mute, reci, cumplite
ca-n oasele-mi sfărmate de copite,
ca-n vinele-mi fierbinți și-n țeasta mea...

Zac între morți,
dar parcă pleacă pe furiș și ei,
și peste ochii-mi grei,
peste viața mea,
copleşitoare crește noaptea tot mai grea...

Piciorul stîng mi-a dispărut, ca-n vis,
și-n pîntecele-mi larg-deschis
parc-a crescut un uriaș abis...
zac între morți,
dar parc-au dispărut și ei
să nu mai fie martori ăstor chinuri fără leac...

lin pipăi întunerecul,
înfrînt,
întorcîndu-mi fața la pămînt,
dar negurile lunecă și fug
spre-orașele fantastice și albe
ce ard în zări...

Și se deșteaptă-amintirile de-a valma :
văd încă uriașa-nvălmășală,
prin nourii de fum,
parcă revăd și-acum
turbate hoarde de cerchezi și de tatari
și baionete-nfipte-n mii de piepturi
și sînge cald curgînd din mii de rane
și cai înspăimîntați în crunte goane
prin codrii milenari...

. . . . .

Dar minile de ce îmi cresc așa, mereu ?!...
le simt cum cresc — grozave, moarte, grele...
și sîngele-l aud...
o, îl aud,
cum freamătă, cum plînge, cum furnică,
cum clocote, cum gîlgiie în ele...
Un glas de om în noapte undeva
s-aude murmurînd încetișor...
și-n gemetu-i ce se răcește și îngheață
s-adună atîta dor,
atîta dor nesăturat de viață !...

Un glas de om în noapte undeva
s-aude-ncet și greu...
cuvinte schilodite, rupte,-nsîngerate,
izvorăsc în depăntări
și parcă
se fărîmă-n vînt și cresc mereu...

E glas de dușman ori de frate ?
e oare unul dintr-ai mei ?

(ești tu, copilul meu fără noroc ?)
ori poate-i vun necunoscut,
vrun crud potrivnic
venit aici din marginile lumii ?!...

Îl aud din cînd în cînd
gemînd,
strigînd
ca trezit de-un junghi fulgerător
ce-i deschide ranele pe rînd...

La răstimpuri îl aud strigînd
și-n creieru-mi agonic nici un gînd
nu își mai află loc,
decît durerea lui
care-i durerea-ntregului pămînt...

O, prieten scump, ori biet necunoscut !
un singur gînd
a mai rămas în creieru-mi de rînd :
un gînd de-a mă țiri prin noaptea oarbă,
prin șanțuri, prin noroi,
peste cadavre calde de eroi,
de-a te găsi, o prieten bun ori dușman,
și de-a-ți întinde mîna mea de frate
și de-a te face să încetezi a plînge,
ca zorile de mîine
să ne găsească morți, lingăolaltă,
în purpuriul soarelui de sînge...

UN OM CÎNTA ODATA

Aur !
aur !
tăcut și gureș și năprasnic faur
de tragedii cumplite și de rezezi bucurii,
de dușmăanii și de frății...
dușman nempăcat, vremelnice prieten al vieții oamenilor,
aur !...

Împotriva tatălui ridici pe fiu,
pe fiice împotriva mamelor,
pe frate împotriva fratelui,
împotriva omului pe om...

Clădești și darmi —
în puterea ta ții pacea și războaiele...
intri în pământurile și casa altora — stăpîn...
vinzi și cumperi :
oameni, munți și șesuri,
bogăția mânărilor, belșugul soarelui.

Despotice calci pe foamea celor mulți,
vrăjite porți deschizi spre toate desfătărilor
și-apoi cînd vrei,

cuțitu-l faci să fulgere în mîna celui răzvrătit,
pustii să nu-ți rămînă temnițele...

Unde înalți o catedrală cu cupole de-aur,
înalți și zeci de închisori,
pentru oameni prigoniiți de trudă și de strîmbătate și de
foame...

Zidit-ai școli — prăpastii...
zidit-ai tribunale, bănci, cazarme, fabrici...
și circiume, în care vinzi în sticle nebunia,
și întunerecul,
și crima...
și spitale,
în care-nîrzii moartea victimelor tale...

Legi tîchuiesti,
în biserici vechi și noi te-nchini...
ții pe granițe armate gata de măcel
sigure pe meșteșugul de-a ucide repede...
vinzi și cumperi —
moarte și viață,
vrednicia celui hemesit,
trupul de oțel,
carnea tînără și plină de ispite,
sufletul sătul de hărțuieli zadarnice...
dai unora atîta întuneric pînă ce-i orbești,
pe alții îi orbești cu prea puternice lumini...

Din iarnă primăvară faci,
din negru alb,
din om neom,
din fetele curate — tîrfe
și din regele pămîntului — o fiară...

Ești județul ce împingi pe om la fărdelegi,
ca să ai pe cin' să judeci și să osîndești...

speli crime,
scaune înalte dăruiești,
schimbi mînia în surîs chiar regilor și papei —
și anatema-n binecuvîntare...

Cu gîndul drept ca bradul — fulgerat,
cu mîna-ntinsă spre mirajul tău,
înfruntă omul nevoiaș rușinea și-nchisoarea...
spionii-nfruntă gîndul furcii pentru-a te avea...
de groaza ta ostașii-și spintecă protivnicii.
pentru tine :
părintele copilu-și vinde,
mama își vinde fiica trecătorilor,
și fratele își vinde fratele...

Aur !
trăi-voi să te văd ingenuncheat,
al tuturor și-al nimănuia ?!...
trăi-voi eu să văd în toată strălucirea ei,
deplina biruință și frăția pentru veci a omului,
sub soarele și pe pămîntul tuturor ?!...

Putea-va cineva vreodată-n vremuri
să se strecoare ca un tigru uriaș,
atotcutezător, atotputernic,
printre legile de fier și împotriva lor,
și-n numele mulțimilor,
în numele și pentru fericirea omului de mîine
să sugrume într-o fulgerare,
pe jandarmul cel din urmă
al tiraniei milenare-a cîtorva ?!...

Sau, poate,
copiii mei, nepoții mei, în biciuite gloate,
vor singera,
vor flămînzi,
se vor trudi și se vor război,

în războiul ăsta sfânt înspre mai bine,
călcați năprasnic în picioare de ai tăi,
de tine,
ca miliardele de oameni din 'naintea mea,
ca mama și ca tata —
și ca mine?!...

IN ROBIA LOR

1927

Părinților mei

ÎN ROBIA LOR

Ce tainice, străvechi, nebiruite, vii porunci haîne
Se războiesc în trudnicele-mi vine,
De nu găse c un loc în care să mă simt la mine ?...
Ce blesteme,
Ce patimi fără nopți și fără număr,
Mă zbiciuie, mă-nvolbură, mă hărțuiesc, m-apasă,
Mă prigonesc să merg,
S-alerg,
Să fiu de-a pururi și niciodat' la mine-acasă ?!...

Au fost străbunii-mi hoți de cai ?...
Au fost ciobani pribegi,
Stăpîni, fără hîrtii de stăpînire pe pămîntul țării-ntregi ?...
Au fost haiduci năprasnici ei,
Ce-și prelungesc acum, pe drumuri fără zări, prin pașii
mei,
Sălbaticile bucurii
Și zbuciumul vieții lor vijelioase și pustii,
Și aspra rîvnă de-a fi slobozi...
Și neînvinsul dor de-a pribegi ?!...
Sătul de ale șesurilor bucurii mărunte,
Cînd urc pe munții lor, mă simt un munte...
În codrii lor grozavi cînd intru eu tresar în bucurii de
rînd...
Și, sub potopul singelui și-al fiecărui gînd,

Subt bolta lor mă simt — *crescînd*...
Ochii-mi aprind priviri de leu flămînd
Ce fulgeră ca niște noi pumnale,
Dihăanii sîngeroase și cumplite parc-aș vrea să-mi iesă-n
cale,

Chiote străbune se trezesc deodată-n mine
Și mă străfulgeră ca mii de junghiuri înghețate...
Și merg, și merg, și merg,
Pe cărări înguste spînzurate pe prăpastii,
Pe unde au trecut aprinși de prea neogoiat belșug de
sănătate,

Sau cu plete de argint,
Ducîndu-și viața în cuțitele din briu,
În vremuri de demult — străbunii...

Vai ! supt-am eu din sinii grei de întuneric și de flacări
ai furtunii,
Fulgere ce luminează drumuri cu răscruci la orice pas —
neîntrerupt ?!...

Știu :
M-am născut să mă împrăștiu, să mă chinui și să lupt,
Cu alții, cu nemărginirea și cu mine :
Să mă lovesc de mine-n orișice și-n orișicine...
Gîndul meu pribeag mereu să-și piardă firu-i ;
Să mă caut, să mă prind, să mă rănesc
Cu tot ce am în mine pămîntesc,
Cu tăgada și cu nempăcarea mea...
Pe cele mai înalte culmi din mine să mă-nalț pentru-a
cădea,

În picioare să mă calc
Și pe mine însumi biruindu-mă — să *birui*...

Vreau să fiu al meu, cu trup, cu suflet, tot !
Singer pentr-a fi în mine însumi despot
Și nu pot !...
De vorbă stau cu mine cum aș sta
C-un mut și îndărătnic cunoscut-necunoscut...
Lanțuri nevăzute, dragi mă țin legat așa

De pământul ăsta românesc pe care m-am născut
Și-n care doarme mama mea...

Pe pământul rodnic, ucigaș și primitor, pe care-l calc
Și pe care-l simt întreg al meu, sub pasu-mi larg, flămînd trecînd
Ca la porunci atotbiruitoare
Spre văile nemărginite ale nopții mă cobor visînd,
Cu trupul încă tînăr și arzînd,
Cu creștetul încoronat de soare :
Împărat pe-o sărăcie dîrză, darnică făr' de hotare !...

Ca un haiduc
Greu-ușor de doruri netrăite, eu mă duc... mă duc...
Al meu e orice drum pe care-apuc...
Nu m-a putut opri din drum nici gerul, nici primejdia,
nici furtuna, —
Genunchii-mi de oțel n-au șovăit nicicînd...
Frumoasa mea de fiecare gînd,
Vrăjitoare palidă de patimi,
Mă vei putea tu oar' opri din drum pe totdeauna ?!...

Ori poate mă vei opăci, doar de-azi pe mîne
— Stăpîn și rob vremelnic —
Ca pe străbunii-mi furtunatici vreo hangîță oacheșe,
'ndrăcită,
La răscuricile primejdiilor mari,
La hanurile chefurilor lor păgîne ?!...

Din fund de vremi un crunt străbun se uită lung și
muștrător la mine,
Ca dintr-o cadră de-ntuneric
De pe-al veacurilor zid nețărîmuit, feeric...
Codrii se frămîntă parcă străbătuți de milioane de vedenii...
Toți morții gropile își părăsesc și-ncoace-o iau, —
Mă cutremur făr' să vreau,

Mă ridic ca spre-a mă scutura
De robii ascunse, ce m-opresc să mă înalț deasupra mea ;
Mă ridic cu tot oțelul vrierii mele, pentru a lăpăda
Trecutu-mi,
Ca pe-o haină arzătoare, uriașă, grea...
De care astăzi — mi-e rușine.

ORAȘUL COPILĂRIEI

Cînd trec arare prin orașul ăsta somnuros și liniștit
În care am copilărit,
Duișii adînci-adînci mă-ncearcă....
Și orice bătrînească-ori nouă casă, parcă,
Se uită lung,
Cu ochi plîși de geamuri lucii după mine...
O, toate mă cunosc aici așa de bine !...

În toate-am îngropat un vis, un dor, un gînd...
Copacii de pe margine de drum, pe cari eu i-am văzut
crescînd

Cînd înflorea
Copilăria mea,
Se uită duși, mă recunosc abia,
Ca niște-mbătrîniți, uitați, batjocoriți părinți
Scoși din minți,
Albiți, orbiți, striviți de nebănuite tragedii,
Iar ulițele lungi, pustii,
Parcă-mi zic într-un abia-nșeles șoptit :
„Bine-ai venit“ !...

Oraș duios, în care am copilărit !
Eu te port în suflet cum te-am cunoscut :
Frumos, fantastic și nepriceput,

Cu uliți largi deschise-n infinit...
Cu școlari săraci și... fericit...

Oraș ce-nțiii ani mi-ai înșorit,
În tine întâlnesc de ani și ani, în fiecare seară,
Furișindu-se printre puținii trecători,
Sfios, uimit,
Cu ochii mari, plini parcă de comori,
Un sprinten, mititel școlar,
Fluierînd în drumul lui spre casă-un cântec de la țară.

Din lungul ulițelor înnoptate,
Din mahalale pline de școlari și de păcate
El îmi răsare-n drum neconținut
Cu fața macră, cu privirea lui pribeagă,
În care îmi revăd copilăria-n'treagă...

Pe toate porțile îl simt, îl văd ieșind,
Privind,
Cu jînd,
Vitrinele ce sufletu-i aprind...
Îl simt cutreierînd pe toate ulițele tale,
Îmi iese blind, în fiecare seară-n cale,
Neconținut... neconținut... neconținut...
Școlarul mititel, vrăjit —
Oraș duios, în care am copilărit !...

DOUĂZECI DE ANI

Subt ăst copac străvechi am odihnit odată de demult...
Aveam atuncea douăzeci de ani ;
Creșteau în mine poftele într-un imens, amețitor tumult ;
Ardea pământul pașii-mi lacomi și tirani...

Țeasta mea făcută să-ndrăznească,
Mi-o izbeam intrînd pe ușa părintească...
Gitul meu era semeț din cale-afară și-ndărătnic :
Nu m-aș fi plecat
Nici pentru-a ridica de jos un sceptru de-mpărat !...

Douăzeci de ani !
Tot aurul de pe pământ ! Tot aurul din soare !...
Lumea : cîmp de lupte și de biruințe — la picioare...

Douăzeci de ani !
Simțeam cum cresc, cum mă întrec și cum mă oțolesc
Cu fiecare dimineață albă și strălucitoare,
Cu fiecare-apus de soare...
Strănepot de răzvrățiți și de iobagi,
Mînat de pofte și-ndrăzneli fără hotare,
Simțeam că sunt născut să birui lumea și s-o stăpînesc !...

Douăzeci de ani !

Aș fi vrut să mă despic deodată pe toate drumurile !

Să răzbun, cu pumn năprasnic, toate nedreptățile :

Aș fi vrut să fiu deodată — clocotitor de viață — 'n toate
locurile

Și să sărut deodată cu buze arse,

Toate femeile frumoase de pe lume !

Douăzeci de ani !

Nici sori prea arzători, nici ierni prea reci,

Nici o femeie prea frumoasă, ca să-ți uiți la ea acasă
mințile când pleci ;

Nici o femeie prea urită pentru-a șovăi să stai o clipă
lângă ea ;

Nici zile și nici nopți prea lungi

Și nici o piedică prea grea...

Douăzeci de ani !

Dinți albi, frumoși și tari,

Păr involburat, obraznic, răzvrătit...

Miine ? Poartă de triumf 'naintea mea...

Nici o ușă-nchisă și nici un fruct oprit.

Femeile pământului crescură pentru mine parcă,

Depărtările simțeam cum pentru mine-narcă

Bogății și bunătăți pe toate navele...

Rîurile valurile-și îmblânzeau sub ochii mei,

Munții se fereau din calea mea să trec...

Douăzeci de ani !

Trenurile de-aur ale visului treceau în depărtări de foc,

Mările erau pline de corăbii de-ale mele...

Șesurile n-aveau piine nici destul de albă nici destul de
neagră pentru foamea mea,

Munții n-aveau virfuri îndestul de nalte pentru setea mea
de înălțimi...

. . . . .

. . . . .
Subt ăst copac străvechi am odihnit o clipă...
Aveam atunci douăzeci de ani...

Îmi închid ochii,
Tolănit la umbra-i uriașă,
Ca pe-o fiică adormită lângă mine, dulce și cuminte,
Îmi mângâi, îmi giugiulesc *aducerea-aminte*.

. . . . .
. . . . .
Douăzeci de ani !...

UN VOINIC FLĂCĂU TRECEA...

Un voinic flăcău trecea printre cartofii verzi și printre
grîne,
Într-o căruță c-un cal alb,
Încărcată cu lucernă proaspătă...

Un cîntec trăgănat și bătrînesc cînta flăcăul...
Un cîntec vechi ca veșnicia
Întinerit mereu pe buze tinere...

Printre grîne verzi, pe drumul lung și neted
Trecea un rumen și voinic flăcău,
În căruța-i cu lucernă, prin amurgul leneș
Ducînd cu el, spre satul cu căsuțe albe,
Tot sufletul și tinereța cîmpului...

Nu știu ce gînduri îl munceau, ce doruri îl rodeau,
Dar de departe îl vedeam trecînd,
Cîntînd,
În amurgul umed, sîngerînd,
Întovărășit de umbra-i ce mergea lîngă căruță ca un ciîne...
Și am simțit...
O, am simțit, pe cînd trecea,
Că aș fi gata să-i îmbiu,

În orice clipă, prietenia mea
Ca pe-un pahar de apă ori un brusc de piine !...

O, cine poate ști ce mări, străvechi comori
S-ascund de-atâtea ori,
Într-un flăcău cu piept de-oțel, cu palme aspre
Ce trece-așa cîntînd printre bogate grîne,
Într-o căruță c-un cal alb !...

Priveam în înserare satul românesc spre care se ducea
Și, îmi părea
Că duce în căruța-i cu cal alb
Tot aurul din stele,
Tot verdele cîmpiilor copilăriei mele
Și toate cîntecele ce, vrăjit,
Le-am auzit,
Pe-ntinderile humii,
Pe drumurile-ntortocheate, nesfîrșite ale lumii...

Și-n sufletu-mi — și-afară —
Simțeam, pe nesimțite cum coboară
Cea mai amară, nempăcată seară...
A anilor cumplită, neagră, nențteasă seară...

SĂTUL SUNT DE VIAȚĂ... ȘI FLĂMÎND...

Sătul sunt de viață, și... flămînd, flămînd...
Rîvnesc nu știu la ce, cu suflet sîngerînd,
Iubind, urînd, tăcînd
Și blestămînd
Cu-mpătimiri de rînd,
Și blînd iertînd, și binecuvîntînd...

Cu sufletul meu tot
Privesc mai mult la alții, ca să mă uit, de pot...
Iubesc mai mult la alții, și pentru ei, pămîntul,
Și m-am strivit pe mine,
Să nu strivesc pe alții,
Iar dintre doi în luptă, am suferit cu-nfrîntul...

Ca nențelesu-mi neam
Am dăruit la alții, furîndu-mi ce aveau...
Am leșinat de foame dînd pîinea mea la ciini
Și milă mi-a fost, Doamne, de slugi și de stăpîni...
Și să mă cruț, să mă răsfăț, să țiu la mine —
Mi-a fost rușine !...

Dulceață fără margini de-a te simți prea plin !
Mă cheamă-atîtea drumuri, și toate deodată...

Îmi freamătă făptura de doruri, și mă-mbată
Și la răscruci, năuc,
Nu pot alege drumul pe care să apuc...

Ca-n zările-mi haîne
Trîndavul șes se luptă cu muntele în mine...
Se logodesc mocirle cu cerurile mele
Și-n drumurile-mi grele
M-am lăpădat de toate, să mă resfir în vid
Și m-am ucis, — să nu ucid...

Sătul sunt de viață — și flămînd, flămînd...
Zbătîndu-mă, visînd, arzînd și apunînd,
Rătăcesc din hanu-n hanu fiecărui gînd...
Cu cupa-i grea de mied,
Îmi face semn Tăcerea la masa ei să șed...
Și bînd,
Tăcînd, tăcînd,
Ca într-o temniță de taine, prins în mine și în vid,
Eu mă ucid mereu, de groaza că ucid...

MA ȘTIU

Mă știu !
Neastîmpărat sunt ca argintul viu...
Nu m-am născut să număr stelele pe cer
Și nici, stînger,
Aurului să-i slujesc — argat neghiob —
Și raiuri pămîntești să-i cer...
Nici să subjug,
Nici să fiu rob...

Eu m-am născut să dărui, să mă dărui
Oricînd și-oricărui...
Să mă clădesc cîtînd, să mă izbesc și să mă nărui...
S-aduc în casă-mi zarea, să-nalț pămîntu-n cer
Să dau, și niciodată-nepoi să nu mai cer...

Pămîntul țării mele cu viforele lui,
Cu munții pîn' la ceruri, cu nourii-i haihui,
Mi-a dărui un suflet pe care-l dau oricui
Ca pe o poamă grea
C-un gust ce-n lumea-ntreagă îl are numai ea...
O poamă pîrguită abia,
În țara mea
De arșiță și nea...

Din noaptea-mi mută, aspră așa cum alta nu-i,
Din casa mea pe care-naaintea nimănui
N-o-nchid și n-o încui,
Întind o mină albă, de frate, orșicui,
Căci m-am născut să dărui, să mă dărui
Oricînd și-oricărui ;
Să-mi fac o sfîntă lege din risipă,
Să mă clădesc cîntînd, cu fiecare clipă,
Cu fiecare clipă să mă nărui...

COPACUL

Neclintit, puternic și dumnezeiesc,
În rîvna spre lumină și-n răbdarea mea,
Stăpîn despotic pe bucata de pămînt ce o umbresc,
Dornic mă înalț
Și cresc, și cresc,
Sub sori de foc ca sub furtuna grea...

Și-ncăpăținat, și-ursuz, și crunt,
Pe asprul, pe avarul piept de stîncă, unde sunt,
Cu trunchiu-mi uriaș și vifore și fulgere înfrunt...
Și-n războirea asta zilnică, mocnită, fără pace,
Ce mă involbură pînă-n adînc — și-mi place,
Eu cresc tot mai puternic,
Cresc mereu așa :
Sălbatic, tînăr, lacom, beat de seva mea...

Călit la soare și mușcat de geruri,
Eu,
Singuratic, dîrz, crescut ca din bazalt,
Sînt furnicănd prin trunchiu-mi seva — și tresalt...
Și ca dintr-un adînc, vrăjit izvor,
Îndărătnic, nud, biruitor,
M-avînt, ca-n vis, înalț, tot mai înalț,
Căci nepătrunsul rost și-adîncul dor al meu,
E să mă-nalț spre cer, să cresc, să cresc, mereu...

MUNȚII

În frământări aprinse, în lupte uriașe,
Unind într-o sforțare puterea voastră toată,
Cotropitori, odată,
Ați spart pământul aspru ce v-a ținut ca-n fașe,
În coaja lui tirană, în carnea-i milenară...
Și ați țîșnit spre cer — revolte uimitoare —
Să împietriți pe veci, în drumul către soare...

Ca voi, o munții mei,
Am sîngerat zadarnic, m-am opintit mereu,
Ca dintr-o strîmță ocnă să scap odat' din mine ;
Să ies, să scap, să fug,
De piedeca-mi de humă, de-al cărnii mele jug
Despotic, zilnic, slut și-omorîtor de greu...
Și străbătînd, în voie, nemărginirea oarbă...
Cu sufletu-mi ce totul rîvnește să absoarbă,
Să mă înalț — sălbatic, statornic curcubeu —
În setea-mi de lumină,
Cu creștetul în nouri,
Ca voi,
Dușmani și prieteni, Munții mei !...

PE PUSTA

Plîng vînturile...
Mînii se joacă și nechează
Și pusta-ntreagă plînge în dulcea după-amiază,
Iar iepele robuste
Pasc leneșe-n răcoarea nemărginitei puste...
Trec leneșe în soare, cu pași mărunți, superbi
Și din belșugul verde al fragedelor ierbi,
Brusc capetele mîndre și le ridică-arare,
Ca niște voluptoase femei de viță mare...

Prin pulberea solară, ca subt vrăjite pînze,
Neastîmpărate-aleargă strălucitoare mînze...
Sălbatic, aprinse, capricioase mînze...

Le-mbată zarea albă și vîntu-ațițător...
Zefiri răsfață coama pe gîturile lor,
Le umplu de fior...
Și ele-aleargă-aleargă
Și se opresc apoi,
Pentru a porni din nou, cu pași tot mai vioi...
În carnea-nfloritoare porniri nebune ard
Și ca fardate straniu c-un nestatornic fard,
Lucesc în ceasul ăstor însîngerări solare...
Pe pusta necuprinsă, cu iarbă grasă,-naltă,

Aleargă furtunatic,
Aleargă mînze una mai mîndră ca cealaltă...
Se-ntorc și pleacă iarăși în salturi tot mai vii...
Parc-au scăpat din stranii, nomade herghelii...

Din cînd în cînd în față-mi s-opresc...
Și — majestoase,
Dulci mă privesc, asemeni femeilor frumoase...
Și-uimit rămîn cuprins de-o-nfiorare veche,
Ca-n fața unor vii statui fără păreche...

August amină-n coame multicolore jerbe,
Iar vîntu-ațîță poftă în mînzele superbe...

UN PLUG

Un plug s-apropie din zarea fumurie-a șesului...
Un vînjos, înnourat țăran îl ține liniștit de coarne,
Și ca un negru șarpe uriaș ce dă să se răstoarne
Se-ntinde brazda lucie, sub cer, pe urma lui,
Iar înaintea ei, domol,
Boi și om s-apropie din depărtări spre mine
Ca din altă lume...

Zărilor se limpezesc ușor-ușor în fața mea
Și nu știu cum, îmi pare că din fundul vremilor
Un străbun puternic, cu obrajii arși de soare, cu cămașa
albă,
Își mînă prin ogorul ceții și al veacurilor,
Plugul lui de lemn și boii-i trudnici, către mine...

MI-AM DESCHIS FERESTRELE..

Mi-am deschis ferestrele spre toate orizonturile,
M-au bătut toate ploile, m-au mușcat toate vinturile,
Am băut din toate apele adîncului...

Am ieșit posac din toate casele visate,
M-am urcat și-am coborît pe toate povîrnișurile
Și m-am scîldat aprins în toate mările plăcerilor...

Ca pe-o piine caldă mi-am mîncat în lungul drumurilor :
inima...

Prădalnice albine de-aur : clipele
Mi-au ofilit toți trandafirii anilor,
Dar mi-au lăsat un dar mai mare decît toate :
Dulceața fără margini de-a vișa
Și ochii ce-mi deschid tărîmuri de minuni în dosul
depărtărilor.

DOINA CIOBANULUI

În vasta sală a palatului
Răsună la pian un cîntec, ce mă face
Să freamăt fără pace,
Ca sub o trecere năvalnică de vînt, pe culmi
— un cetin...
Îl cîntă un vrăjmaş ce braţele-mi desface ;
Un uriaş
Vrăşmaş,
Ce altceva nu-mi poate fi decît — prietin...

Sub degete de foc plîng clapele rebele...
Chiote străvechi străfulgeră şi se-mpletesc pe ele :
E cîntecul copilăriei rasei mele...

Ascult, ascult...
În vasta sală ca într-o sălbatică pădure
Prind gîndurile zilei şi-ale veacurilor să mă fure
În nesfirşitul lor tumult...

Şi-n zarea fără zări a gîndului
Văd în fundul vremilor printr-o ceaţă sură,
Cît ochii visului cuprind,

Pe muntele ce se înalță către cer din uriașu-mi jind,
În urma turmei lui,
Un cioban valah domol suind,
Cu fluieru-i vrăjit la gură...

MINERUL

L-am văzut în fundul unei mine de-aur,
Sus, în carnea-mbelșugată-a celui munte
Cu măruntaie scumpe, cu crestele cărunte...

Cînd am trecut pe lingă el,
Ca un enorm, neîmpăcat rebel
Și-a ridicat ursuz voinicul trup de-oțel
Și mi-a făcut, în silă, loc să trec
Iar ochii-i m-au izbit, grozav și sec
În inimă și-n frunte,
Ca niște gloanțe crunte...

Sub ochii-i ce simțeam că mă pîndesc și mă străpung,
I-am măsurat, în gîndu-mi, viața îndelung...

Mă duceam ca-n vis spre traiul lui, spre casa lui,
Spre nevasta-i supță și spre pruncii-i goi, flămînzi,
desculți...
Mă simțeam așa de înrudit cu ei, cu tragedia celor mulți...

Ou ce-mpărat fermecător, pierdut de-alaiul lui de vînătoare
Prin desîșurile seculare,

S-o fi-ntilnit munteanca oacheșe și iute : mama lui,
De l-a născut așa frumos, așa puternic și înalt :
Un munte rupt din trupul unui munte de bazalt ?!...

Priveam la el, trăiam adînc, clocotitor revolta lui,
Priveam la capu-i de proroc, la umerii-i pietroși, gălbui...

De-ar fi trăit în alte vremi, poate-ar fi fost
Un crainic furtunos al vremurilor noi ;
Voievod temut și drept ori sîngeros haiduc...
Ar fi înfrînt sultani și strîmbătăți,
Sau ar fi jupuit ciocoi...

Cu ale sufletului ascunse bogății,
Dacă-ar trăi
Acolo unde Omul e-mpărat pe trupul și pe vremea și pe
munca lui,
Ar fi o-naltă căpetenie, poate,
Și gîndu-i : lege sfîntă a mulțimilor învolburate...

Aici în munții noștri de-aur nu-i decît un animal de
muncă...
Se zbate, cu plămîinii zdrențuiți de trudă și otrăvi, în
noaptea minei blestemată,
Pentru trîntorii, pentru risipa șesului,
Pentru-orășele mișelnice, despotice, îmbelșugate,
Dar tiranii muncii celor mulți,
Din aur, lui doar tîna i-o aruncă.

S-oprește-o clipă cu-ochii mari pierduți în gol
Picioarele de uriaș de-abia pot să-l mai țină...
Vorbește singur și visează parcă...

Soția-i și copiii mușcă, rînd pe rînd,
Din pîinea neagră-a caldului lui gînd ?!...
Vede mulțimi nenumărate, ridicate de cuvintele-i de fier
Cum se răzbună și cum pier ?!...
Cum ard orașele cu flacări pîn' la cer ?...

Vede mări de capete

În care

Se înfig cuvintele-i de foc ca gloanțele ucigătoare ?!...

Sau peste blonde Californii, ostenit, domol,

Vede, străbătînd din gol în gol,

Al visurilor lui sălbatic stol ?!...

Ca trezit din vis deodată, unealta-și smulge-ncet din tină

Și ca un mut titan,

Pe viață osîndit fără de vină,

Se coboară singur și posac tot mai afund în mină :

Copil ce se ridică împotriva tatălui,

Să-i fure bogățiile și sufletul ;

Bucată vie de pămînt în luptă cu pămîntul și călăii lui.

UN OM

Un om ciudat, enorm și enigmatic
Trecu pe strada largă mut pe lângă mine,
Prin fața luminatelor vitrine...

Mîna și-o ținea, uitat, 'nainte pieptului căzut...
Parc-ar fi vrut
S-oprească-n cale gerul mușcător și mut..

Venea dintr-o săracă prăvălie ori din fabrică ?
Dintr-o mină umedă ori dintr-o școală ?
Dintr-un circ în care l-au lăsat puterile ?

Părea că se ridică dintr-o boală
De moșteniri cumplite, blestamate...
Și cu durerea-i negrăită-ncet trecînd
În lungul străzii înnoptate,
Ca pe-o vrăjită poamă proaspătă
El inima-i mi-a lunecat-o-n suflet c-un suris de frate...

Cu atîtea mii și mii,
Trecu pe lângă min' și mă privi,
Iar ochii lui flămînzi-sătui, pustii,

Iluminați de nostalgii,
Atoateiertătorii-i ochi de muribund,
Mi-au despicat prăpăstiile din mine până-n fund...

Trecea și el spre viitor și spre mormînt, uitat de sine,
Ca alții și ca mine
Și ca tine...
Trecea, fără să știe unde, poate,
Dar vai ! nicidecum eu n-oi putea să știu :
Era în ochii lui pierduți un rai ori un pustiu...

Un om ciudat trecu îngîndurat pe lîngă mine...
Sub privirea lui simțeam că-n cărnă-mi ceva se sfișie și
se rumpe,
Pe trupu-i uriaș vedeam în loc de zdrențe, haine scumpe...

Îl cunoșteam ? Mi s-a părut așa ?
Era străin ? Vorbea în limba mea ?

Nu știu cine era... Nu știu ce căuta,
Ce rost pe lume-avea...
Dar am simțit adînc, adînc :
Într-o privire mi s-a dăruit pe veci de veci, întreg...

Și am simțit așa,
Că inima lui bate-abia, abia,
Prea plină și grea,
Întocmai ca a mea...

În ochi ducea păcate și dureri apuse
Pe drumurile tuturor nădejdelor,
Printre mărăcinii tuturor durerilor,
Prin lăcașurile tuturor dezamăgirilor...

O, l-am simțit cum trece sigur de iubirea-mi,
Pe sub privirea-mi ostenită și frățească,
Ca pe sub o nevăzută poartă de triumf...

Inimă, flămîndă de mai bine,
Cine-a putut să fie omul cu priviri prea pline,
Ce-a trecut, cu pași abia simțiți,
În amurgul sîngeriu pe lîngă mine ?!...

Cine-a putut să fie ?

Cine ?—

Un fost ocaș ? Un rege detronat ?

Un ins din casa de nebuni abia scăpat ?...

Un biet martir al dragostei de oameni ?

Era de bună samă : Unul care s-a zbatut stingher,
Un om care-a luptat cu viața, pîn' la sînge...
Cînd mi-a zîmbit, părea că zîmbetul lui plînge...

Zdrențoase îi erau vestmintele, privirile . . .

Haina lui : un colț de ocnă ;

Ochii lui : două fișii de cer...

DRUMUL

Ale mele sînt de-acuma toate libertățile :
De-a fi smintit ori înțelept,
De-a fi un făcător de rele ori un sfînt...

Am dat drumul în necuprins tuturor mînjilor
neastîmpărului ...
Am dezlegat de țarm toate bărcile dorului ...
Ale mele sunt de-acuma toate mările
Și toate drumurile către rai și iad...
Pămîntu-ntreg e casa și ograda mea...

Cin' m-ar mai putea opri de-acum din drum ?...
Cin' mi-ar mai putea arunca o vorbă dulce și grea ca o
ancoră.
O vorbă de adîncuri ?...

Inimă, împrăștie-ți comorile pe toate drumurile lumii !...
Ai fost a ta — vei fi a tuturor...
Îmbogățește-te împrăștiind ca verile și toamnele...
Împrăștie-te în dureri adînci și-n bucurii ce fug așa de
repede !...

M-opresc o clipă încă, și privesc în urma mea,
Mai fără griji ca un pribelnic cerșitor,
Mai chinuit de gânduri și neliniștit ca un împărat
Înconjurat de dușmani nevăzuți...

'Naintea-mi plin de taine, de ispite și primejdii : —
Drumul...

SPRE CULMI

Mă vezi din depărtări și parcă vii spre mine,
Munte,
Ca spre-un așteptat și drag prietin ca spre-un om de bine...

Ce moșteniri sălbatice, coplesitoare,
Mi-au plămădit în suflet și în trup
O iubire-așa fără hotare,
Pentru tine ?!...

O, munte, tu biserica, moșia, casa mea,
„Zgîriie-cerul“ meu —
Pe nesimțite,
Ca niște verzi și nesfîrșite scări vrăjite,
Cărările-ți mă urcă nentrerupt spre crestele-ți de nea
Peste mine tot mai sus, spre Dumnezeu...

Pe culmea ta-n nemărginire mă dez-mărginesc...
Acolo sus, stingher,
Respiră trupul meu și sufletul
Deasupra legilor de fier,
Deasupra zbuciumului pămîntesc...

ZADARNIC

În neguri aleargă în șuieră prelungi
Trenuri ce nicidecînd nu poți să le-ajungi, —
Gînduri ce nicidecînd nu poți să le-alungi...

Și tu-n așteptare nu simți și nu vezi
Cum gara se-ngroapă în grele zăpezi,
În albe, și triste, și moarte zăpezi...

Un clopot în noapte răsună amarnic...
O, ce mai aștepti tu copil ulițarnic...
Totu-i zadarnic, zadarnic, zadarnic...

AM STRĂBĂTUT PUSTIURILE...

Am străbătut pustiurile, mările
Și mi-am strigat zadarnic pretutindenii întrebările...

Ori încotro te-ar duce, la-nțimplare vânturile,
Nu răspund nici cerurile nici pământurile...

Te-ngîă doar, în toate poticniirile și sfișierile,
Cu-ndepărtate clopote de întuneric surd — tăcerile.

PORUMBIȘTILE

Porumbiștile se-ntind la infinit, foșnind...
În margine de drum m-opresc și le cuprind,
Cu ochi flămânzi, cu suflet numai jind...

Apropie-te, trup de plumb !...
Apropie-te de întiul lujer de porumb,
Ca de-un copil ce ți-a adus o veste bună
Din țara ta străbună...

Prin el, sub adierea caldă-a vîntului,
Îți vorbește rodnicia veșnică-a pămîntului,
Care, fără strîmbătăți și viclesug,
Îți întinde părintește mîna-i de belșug...

MARUL

A mea e glia asta aspră-n care cresc...
Eu o umbresc,
O ocrotesc,
O stăpinesc,
O-mpodobesc
Și altă-mpărăție nu visez și nu rîvnesc...

Nu zăbovesc, nu mă grăbesc să freamăt și să cresc...
Aici, înfipt adînc în solul strămoșesc,
Lupt, rabd și deger ca să înfloresc și să rodesc...
Aici se desfășoară surdă, necurmată lupta-mi grea,
Aici mi-e patria
De car' mă leagă ca de-un sfînt tezaur :
Glia, rădăcinile-mi de-oțel și merele-mi de aur,
Acum și pururea...

AMIAZA

Amiaza seamănă cu aur cald ogoarele
Spre car' mă-ntorc din drumuri lungi, picioarele...
În zare, la odihnă, plugurile
Și-aprind deodată fiarele ca rugurile...
Privesc în depărtări, și depărtările
Lacome-mi deschid, spre nicăiri, cărările...

Orunde m-au purtat în viață vînturile,
N-am întîlnit, bătînd pămînturile,
Un loc mai drag ca tine, petec de pămînt străbun,
Pe care mi-au venit, la leagăn, ursitoarele,
Pe care botezatu-m-a, întîia dată-n viață, soarele...

FIRUL DE IARBĂ

Ca un viu și verde cui
Prin piatră și-a făcut spre soare drum...
Și, fericit, se leagănă acum
În mîngăierea caldă-a vîntului...

Sătul de soare niciodată nu-i...
Ca pe-un tărîm dumnezeiesc, pe stîncă lui,
Mlădiu, tăcut și singuratic,
În pulberea de aur și jeratic
Ce încă dăinuie-n văzduh să fiarbă, —
Stingherul fir de iarbă
Din neumblatele viroage,
Își pleacă capul
Și-ncepe, parcă, să se roage...

PRIN ÎNTUNERIC DE PĂDURE

Trec greu de duișii printre copacii fără număr,
Înapoi spre valea zgomotoasă și mișarcă...
Și cum pășesc, ca după-o grea furtună,
Pădurea doinitoare, neagră, parcă
În semn de : „cale bună“,
La fiecare pas să mă oprească-ncearcă
Bătîndu-mă ușor și prietenos pe umăr,
Cu tremurînde brațe făr' de număr...

SUNT FRATE CU BRADUL...

Sunt frate cu bradul, cu firul de nalbă,
Biserică tristă, biserică albă...

Pământul acesta de viața-i mă leagă,
Biserică veche, biserică dragă...

Dar grele neliniști pe-aici mă frământă,
Biserică mică, biserică sfântă...

Și căile mele se pierd sub furtună,
Biserică mută, biserică bună...

TINEREȚE

Vesel, mohorît, sătul-flămînd de drum, nepriceput,
Te-am tîrît cu min' pe unde-am vrut...
Te-am culcat pe margine de drumuri și-n hoteluri albe...
Ți-a fost totuna perna de mătase-ori piatra...

N-a fost mocirlă-n care să nu calci...
Te-am dus ca un haiduc pe-o fată-n codrii fără fund,
Te-am culcat pe iarba caldă-a dragostei...
Te-am dus la mare ca să-i simți nemărginirea,
Te-am tolănit pe arzător nisip de dune,
Să te sărute leneș
Cu limba lor giugiulitoare — valurile...

O, niciodată n-am crezut că nu ești veșnică !...
Am vrut să fac ocolul lumii-ntregi cu tine :
Să iau într-un apus de soare trenul de Constanța,
Să te-oțolesc în băi de soare la Sorrento.
Să-ți dau femeii frumoase la Paris,
Să-ți deschid o locuință între nori la New York,
Să te-adorm în brațe-aprinse de creole,
În patul verde-al pampelor...
Și să te plimb cu barca morții pe Maelstrom....

Te-am dus pe jos pîn' ce ți-au sîngerat picioarele...
Te-am urcat grăbit în toate trenurile dorului
Și în trăsurile de aur ale visului plimbându-m-am cu tine
Pe toate ulițele-ntunecate ale poftelor...

Mi-a fost atît de drag și milă vai ! de tine și de mine...
Picioarul meu a încercat să-și urce glodul gliei părintești
Pe Himalaia celor mai înalte îndrăzneli...
Și-același neastîmpărat picior
M-a coborît apoi pe valea duiosiei,
Pe-ale zădărnicii șesuri nesfirșite și ogoare veșnice...
Pe toate drumurile lungi și scurte care duc spre moarte...

Și-așa

Eu ți-am deschis, la fiecare pas, mormîntul

În urma mea

Pe-ntreg pămîntul,

Vedenie ce te destrami clipită de clipită, — tinerețea
mea !...

M-AM ÎNTREBAT

Pămîntul proslăvindu-l și cutreierîndu-l, —
Ca un condamnat
M-am întreat,
De-atîtea ori m-am întreat :
De ce piciorul omului nu poate să-i urmeze pretutindeni,
gîndul ?!...

Și-nnebunit,
M-am răsucit, m-am răzvrătit,
M-am întreat de-atîtea ori olog, zdrobit :
De ce a vieții lege sau nebuna întimplare,
A semănat atîta dor de veșnicie și de infinit
În văzduhurile gîndului neputincios și mărginit,
În trupurile noastre șubrede și pieritoare ?!

PE-AICI A FOST UN CODRU URIAȘ..

Pe-aici a fost un codru uriaș odinioară...
Acum :
Pustietăți, zăduf și scrum
Pe unde pacea zumzăie și înfioară...

Dar iată : dintr-un trunchi-cărbune,
Ca prin minune,
În pustiul fără margini — sol de viață nouă
Încoronat de zori și miruit de rouă —,
Un verde copăcel...

Ca la un prieten așteptat mă uit pierdut, la el...
Și cum mă uit, orbit și beat de soare.
Aud și văd parcă prin vremuri
În freamăte prelungi titanica pădure viitoare...

ÎN NECUNOSCUȚ

Frîntă-i cea din urmă piedică
Sub al vrerii crunt călcii de-oțel
Și-oricît de-ndepărtat ar fi nebunu-mi țel,
Mă duc spre el !...

Drumurile înaintea mea cotesc, se rup,
Cîmpu-i numai spini și gropi de lup...
O, șubred trup,
Nu mai simt prin tine sîngele-alergînd :
Sunt numai vrere, numai gînd...

Ochii ca de-un vechi păinjenîș mi-i șterg...
Văd calea înainte-mi în prăpastie căzînd
Și totuși,
Lacom cale
Și într-acolo merg...

NE-AM ÎNTILNIT

Ne-am întâlnit
Peste potrivnicia dintre două neamuri,
Ca peste-abis,
Din doi copaci străvechi, două stinghere ramuri...
. . . . .
Și ne-am iubit...

O, GÎNDULE HAÎNE..

O, gândule haîne,
Gîde crud,
De ce, în drumu-mi pămîntesc,
Mă faci s-aud,
Neconținut s-aud
Cum clipele mă fură, mă sluțesc,
Cum firele-mi de păr încărunțesc,
Cum, peste rău și peste bine,
Crește-ntruna stîrvul meu în mine ?!...

CUTEAZĂ !..

Cutează !..
Alege-te din milioanele de strîmbi și de netoți..
Cutează !..
Și pentru marea ta amiază..
Mută munții uriași din calea zărilor, —
De poți !..

CIOCAN SĂ-ȚI FIE VREREA !...

Ciocan să-ți fie vrerea ; răbdarea : nicovală...
Dacă-ai căzut o clipă în marea-nvălmășală,
Mai dîrz,
Mai drept, te scoală !...
Și c-o putere oarbă, cumplită, nentreruptă.
Întoarce-te în luptă...

Odihnile înșală...
Starea pe loc e boală...
Ascunde-ți orice rană ! Nu-i timp de șovăială...
Ciocan să-ți fie vrerea ; răbdarea : nicovală !...

MÎNE

1928

MÎINE

Din belșugul tău : doar aspră piine,
din timpul tău : ziua de mîine.
Cu gîndul departe merg făr' s-obosesc,
calc slobod prin praf și noroi românesc...

Cu vreare dîrză, cu privire-ndrăzneată
învălu România zilei de față...
și-n traista umbletului cu-a nădejzii piine,
risipindu-mă pe treptele veacului
cu dărnicia fără măsură-a săracului, —
cu tot belșugu-mi pămîntesc
trec, mă răspîndesc
spre miile de Români de dincolo de mîine.

AI NOȘTRI SUNT ACEȘTI MUNȚI...

Ai noștri sunt acești munți
pietroși, mănoși, cărunți,
căci noi ne-am cățărat pe ei spre cer,
noi le-am deschis adâncurile de-aur și de fier
și-am suferit prin ei pe ploi și ger...
noi le-am spintecat uriașele pîntece,
noi le-am proslăvit frumusețile-n cîntece
și le-am cunoscut sufletul și furtunile mai bine
ca orișicine...

În haiducie grea or doinind domol după oi,
nimenea pe lume nu i-a cunoscut și îndrăgit ca noi...

De-acest mănos pămînt dacoromân,
cine-ar putea, mai mult ca noi, să spuie
c-al lui e ?!...

Cine l-a arat
din începutul vremilor, neîncetat ?
cin' l-a sămînat ?
cine i-a fost slūgă și stăpîn ?
care dintre neamurile vechi și noi

are îngropați în sînul lui atîți eroi ?
a cui doină de veacuri pe-aicea plînge ?
cin' l-a apărat mai dîrz de-al năvălirilor puhoi
și l-a adăpat de-atîtea mii și milioane de-ori,
    cu sînge
    și sudori,
    ca noi ?!...

URMELE MELE SE PIERD

Urmele mele se pierd într-un vijelios trecut...
Carpații de milioane de ori i-am trecut...
    fișii de carne am lăsat, de-atâtea ori,
    pe vîrfurile albe, prin trecători,
    alături de boieri pribegi și aspri luptători...

Ardealul l-am cutreierat — neogoiat :
sub zidurile Albei-Iulii am vegheat.
    — ostaș și împărat, —
pe-un pămînt cu sînge tînăr îngrășat...

Mi-am mînat, prin veacuri, turma, stava, ciurda,
    am murit la Guraslău și Turda
    spre-a renvia apoi,
    printre alte milioane de eroi,
    printre eroi ai sabiei și-ai cuvîntului,
    să deschidem orizonturi noi,
    să deschidem pofte noi de lupte noi
    să dăruim vulcanici și astrali eroi,
    cerului, pămîntului...

Cînd aud străbune goarne,
pe morminte prind crucile să se răstoarne...

Atunci,
gol
din mii și mii de morminte mă scol...

Spre granițe fulgere-ncep iar să scapere...
Sufletu-mi dă-nfiorat milioane de-alarme
și ridică, pe fiecare petec de glie, mii și mii de arme,
împărății nevăzute, de gând și pământ,
cu ele să apere...

IN MUNȚI

În acești munți din cari foametea mușcă,
din cînd în cînd
ca din codrii nesfirșiți ai unui roșu gînd
s-aud detunături de pușcă
prin a veacului ceață...
Moți crunți
macri la față,
pe cai mărunți
suie și coboară prin munți...

Sub vasta, recea boltă :
coviltir pentru un viteaz, tăcut popor nomad,
crește din piatră brad lingă brad
și-n suflete, revoltă după revoltă...

Nu-i mălai, nu-i pîine...
Ce va fi mîine — poimîine ?!...
Gîndul, ca un om flămînd, înapoi rămîne...

Foametea se-ntinde nevăzută ca ciuma...
intră din casă în casă acuma :
caută-n ogrăzi
după prăzi,

duce caii din ham și boii din jug,
pe drumuri pornește cosciug după cosciug...

Și-n zarea zărilor, se ivește
și crește
tot mai mare,
mai ațițătoare,
mai copleșitoare,
fără de hotare
ca istoria,
învolutată,
neîndurată,
umbra lui Horia...

STRĂMOȘESC PĂMÎNT !..

Strămoșesc pămînt !
aici m-am născut, aici vreau să lupt
nentrerupt
și cu nenfrînt
avînt
să-ți cînt :
flăcării arși de soare și copilele,
muncile, izbînzile de toate zilele,
ale isprăvilor tale mici și uriașe unelte,
căci, aici visez să scoată, ca miini,
din fîntîni,
cu găleți de aur
apa
româncele zvelte...

Reșițe noi cu coșuri pîn' la cer
vreau să proslăvesc
în cald, înflorit grai românesc,
în versuri de-oțel și de fier...

Reșițe cari vor plămădi în pîntecele lor enorme
mașini pentru toate biruințele,
scări pentru toate cerurile,
punți pentru văzduhuri în furtună,

locomotive cum n-au mai fost pe pământ
pentru graba aspră a puterniciei românești,
pentru uriașele cuceriri ale muncii,
pentru ostași macri cu ochii spre granițe,
pentru schimburile de bogății,
pentru nevoile oamenilor,
pentru larga îndestulare a lumilor...

Aici vreau să mă macin cîntînd, luptînd, asudînd,
lîngă cupa-mi de apă, lîngă brîșu-mi de
pîine, —
aici,
unde se vor ridica mîndre, furnicînd de
oameni noi,
largi,
puternice,
îmbelșugate
și tumultuoase :
lăcașuri sfînte ale mușchilor și ale creierului :
Romele,
Parisurile,
New Yorkurile
izbînzilor românești de mîine !...

AICEA SUNTEM !...

Locurile-acestea dornic batu-le
străbatu-le...

Aicea suntem !

Pentru-nălțarea ta de fiecare ceas, de fiecare zi,
vom răbda, vom lupta, vom munci și-ndrăzni,
părinți și copii,
Banatule, Banatule !...

Ce vom putea-implini
aci,

prin sfîșieri, prin munci lungi, prin nevoi,
dincolo de apă și de pîine
nu vom lăsa să facă alții după noi
mîine-poimîine...

Sub bolta ta ca-ntr-o imensă uzină albastră
vom porunci fierului să se mlădie după voia noastră,
vom scutura pe cei ce plîng și dorm
și-om porunci vieții un ritm nebun, enorm,
C-o-nflăcărare dîrză, năprasnică și oarbă,
c-o patimă năvalnică și idolatră,
cuceri-vom iarăși, fir de iarbă după fir de iarbă
și piatră după piatră...

Prin muncă aspră, veselă, prin rodnic chin
e-o răbdare mută, supraomenească,
sili-vom grîul românesc să crească,
    înalt și plin
în largi învălurări alene,
așa cum niciodată n-a crescut,
din al vremurilor început,
pe șesuri bănațene...

Spre viață nouă, pentru noi, pietroși, atletici oameni,
suflete al meu, să te împrăștii, să te dărui, să te sameni,
    sub arșiță, prin ger,
    pe ploi, sub grindini.
    pe pămînt, în cer,
    pretutindeni...

Glia, văzduhul, și le-om preface în tumultoasă
    uzină albastră
unde lege fi-va, unică, imensă : munca, vrerea noastră,
    aprinsa noastră sete spre mai bine,
    spre uriașe,-mpărătești destine,
în fruntea țării și a neamului cu tine
    doinitorule, răsfățatule,
    Banatule,
    Banatule,
    Banatule !...

TRANSILVANIEI...

Cu trupul : rană și glod
pe munții tăi genunchii mi-i rod
și pași de fier înnod
și deznod
spre piscuri ce-n nori îmbrobod
urme de mers fără rod...

Doru-mi furtunatic vreau să-ți fie,
pe vecie :
cneaz
treaz.
viteaz,
veghindu-te, fără răgaz...

Sufletu-ți să-mi fie voievod,
să-ți fiu ostaș-rapsod,
dîrjenie, foc, strădanie.
unic în viața ta valahă, aspră, mută, strănie
Transilvanie ! Transilvanie !...

CUVINTE CĂTRE ȚĂRAN

Acest petec de pământ, bun, rău,
e-al tău !...
ară-l, samănă-l, seceră-l spornic,
fi-i slugă și stăpîn statornic
și apără-l de-o trebui cîndva,
cu toată vînjoșia ta :
cu pușca, cu coasa, cu sapa,
singele vrășmașilor ce-or vrea
să ți-l ia,
să curgă pe-ntinsu-i ca apa !...

tu l-ai udat cu lacrimi și sudori
și l-ai muncit sub sori dogorîtori...
veacuri de-a rîndul,
te-ai încovoiat pe el arîndu-l și săpîndu-l
pentru grofițe albe, pentru grofi semeți, sătui,
pentru ciocoi desfătarnici ai pămîntului...

de pe el grămezile de aur ale grîului
s-au scurs spre depărtări ca apele rîului...
tu singur ai rămas aci, legat de sapă și de plug,
piatra grea, neclintită, sub ape ce fug...

din întâii vremurilor zori,
e-al tău de mii și milioane de-ori
petecul acesta de glie,
și-al tău o să fie
pe vecie,
dacă-l vei ști munci
și răscoli
și apăra
cu toată truda și răbdarea și dirjenia ta !...

PĂTRU OPINCA

Io,
Pătru Opincă,
țaran fără țarină,
plugar fără plug,
ciurdar fără-o vită,
îmi duc viața năcăjită
fără strîmbătăți și vicleşug
și bruşul de mucedă pită
mi-l plătesc cu sînge din belşug...

O vorbă a mea-i ca o mie...
am slujit cu cinste și-omenie
satului
și împăratului...

de sărac ce-s, toți cîinii mă lătră
și noaptea, cînd pe uliți trec domol,
nu mă aşteaptă pe nici un podmol
fete mari cu țite ca 'de piatră...

sapa mea mușcă, rupe adînc
dar nu-mi aduce nici doară cît mînc...
la secere

nime nu se ia cu mine la-ntrecere...
coasă ca a mea în țara toată nu e...
sprintenă trece prin ierburi ca de cuie...

rînza mi-e goală, blidul la fel,
dar griul crește drept ca de-oțel,
să se-mbuibe din el
groful putred, ciocoiul mișel...

Io,
Pătru Opincă
ce-ntre-atâtea moșii n-am doar o șirincă,
înfrunt strîmbele legi și năpasta
și-n răzmerița ce-n mine crește,
sudui vîrtos, mocănește,
și scuipe pe toată rînduiala asta !...

CĂTRE PLUGARI

Ce-ar face mîrșavii ciocoi
de n-ați fi voi,
voi, boi greoi
în juguri noi,
la pluguri noi ?!...

Ce-ar zice putrezii ciocoi
dacă-ați ara doar pentru voi,
dacă-ați săpa doar pentru voi,
de n-ați mai îndura nevoi
prin vînt, prin arșiță, prin ploii
pe lîngă vaci, pe lîngă boi,
    în juguri noi,
    la pluguri noi,
pentru prășile de ciocoi
cu sufletele de noroi,
cu cărnurile de puroi,
cu gînd și fapte de gunoi ?!...

Ce-ar zice scîrnavii ciocoi
dacă-ntr-o bună ziuă, voi
i-ați pune-n jug, în loc de boi,
și i-ați purta, flămînzi și goi,

prin vînt, prin arșiță, prin ploii,
cum v-au purtat și ei pe voi?!...

în pacea aspră, în război,
a țării talpă sunteți voi,
a țării straje sunteți voi
țărani pietroși, țărani greoi...

sus! — zorii vremurilor noi
vor izgoni de printre voi,
    cu sape noi,
    cu coase noi,
ca pe o haită de strigoi
pe cei de pe urmă grofi și ciocoi!...

ION

Groful întinde mîna ciocoiului celui nou
în castele cu uși și trepte multe...
jandarmi cu puști și vine de bou
stau la pîndă gîndul să-ți asculte.

Ioane,
ești unul,
poți fi milioane, —
vrerile tale nenfrînte
să nu le-nspăimînte
nici temnița, nici tunul...

Ciocoiul și groful, din totdeauna
sînt una...

Ioane,
ești unul,
poți fi milioane,
să nu-ți poată smulge nici tunul
ogorul de puține pogoane !...

Spre caii tăi, spre voinicii tăi boi
se uită, cu ură, și grofi și ciocoi...

Ioane,

tu ești uriașul
ce poți osîndi la pierzare orașul
de trîntori semeți și mișei, —
numai să vrei...

Ioane, ia sama bine !
țara aceasta se razimă pe tine —
cu pumnii tăi iuți
poți tu să mai cruți
ciocoi bulgari, grecotei, arnăuți,
ce-au venit cîndva, goleți, de peste Dunăre
să-ți smulgă muncă și supunere ?!...

Ești unul,
poți fi milioane,
curajul tău să-nfrunte temnița, tunul ;
să crească voinicește, să crească
vrerea ta românească, —
Ioane !

ÎN FABRICA

tovarăşe de trudă grea,
mai jos nici că mai poţi cădea...

Ce-s temniţele ciocieişti
pe lângă iadu-n care te topeşti !...
sîmbria, cu sudori de sînge-agonisită
abia de-ţi ajunge de pită...

fierul cald îl frămîntî, îl baţi
pentru ciocoi, pentru magnaţi...
izbeşti... şi scînteile trupul ţi-l muşcă
în lungile ceasuri de trude,
ca şi funiile ude,
ca şi patul de puşcă...
ca-ntr-un iad te zbaţi, te istoveşti
subt roşifle scînteilor ploi,
pentru hizi şi pîntecoşi ciocoi
din Pesta şi din Bucureşti,
pentru trîntori ce din munca ta

și din oarba-ți supunere
își zidesc palate lângă Dimbovița, lângă Dunăre...

Orice singeroase fărădelegi ai face,
mai jos nu poți cădea vreodat, ortace !...

N-AM TATĂ, N-AM MAMĂ...

N-am tată, n-am mamă..
sunt cel mai singur om pe pământ, de bună seamă...
oamenii-mi zic : Achim...
se spune că m-aflară lângă țintirim
subt un pod,
biet plod
sortit să cresc în ocară și-n glod...

am trecut fără vină, din osîndă-n osîndă,
nimeni nu mi-a spus vreodată-o vorbă blindă...
am fost prin lume drumeț fără preț,
am dormit cu boii-n grajd, cu cîinii-n coteț...
fără neamuri, fără părinți,
am venit pe lume să capăt palme,
să-nghit sudalme,
să tac, să rabd, să scrișnesc din dinți...

ION CODRU

sînt Ion Codru :
om colțuros, fără modru...
averea-mi : un fluier și-o măciucă,
merindea-mi : dorul de ducă...
    muntele mi-e vatra,
    perină : piatra...
    am avut turmă...
de ani nu-i mai dau de urmă...
    am slugit la oi
    la grofi, la ciocoi...

    pădureț oier, —
am îndrăgat rugi nătîngi lîngă cer...
din ce-am avut mi-a rămas : dorul de ducă,
un fluier bătrînesc și-o măciucă...

CEL TARE NU PLÎNGE

Cel tare nu plînge !...
sparge temniți, lanțuri frînge,
răspunde sîngelui cu sînge...

Moșia, de ți-a luat-o cineva,
dacă-ai lăsat, fără luptă, s-o ia, —
n-a fost, nicicînd, a ta !...

al tău e tot ce știi să ții
într-o mină ca-n sute de mii —
și aperi crunt, pîn' pumnii ți-s vii !...

IN ADÎNC DE CODRU

Dau pinteni calului
și-aplecat pe-oblînc,
intru-adînc,
tot mai adînc
în codrul fără fund...

Cărările subt frunze se ascund,
la chiotu-mi ecouri iuți răspund...
parc-aș intra în fuga calului
în străvechiul suflet al Ardealului...

CUCUL

te-ai oprit ca o poamă pe-o cracă,
cucule haihui...
și nu mai vrei să spui
câți ani de trai
îi mai dai
ostașului bălai
ce spre graniță pleacă...

MOȘTENIRI

subt fiecare petec de pământ ce-l calc pe-aci,
cu pasul tînăr, iute, nebun,
își doarme somnul de veci vrun străbun
în luptă ori trudă răpus...
din orbul lor apus,
ca din adînci și neclintite temelii,
mi se-nalță, caldă, îndrăzneată
fiecare nouă dimineață...

în numele trecutului de zvircoliri mă zbat aici
și-ntr-o lume de hrăpăreți și pitici
cînt aspre, bărbătești, năvalnice cîntece
pentru mame pietroase cu rodnice pîntece,
pentru oști de iuți și năprasnici voinici :
pentru copiii sprinteni și vioi
ai vremurilor noi...

pe-aci mă simt liber, ca la mine acasă :
Ardealul își deschide pe a țării masă
inima fără pereche
ca pe-o rară, ruptă, sîngerată cronică străveche...
Negoiul cu nemărginirea și cu piscurile lui
parcă mi-a crescut la căpătui...

Mureșul ce leneș apa galbenă și-o poartă
parcă mi-ar fi curs, o veșnicie, pe la poartă...

o, cită nentreruptă sîngerare pentru tine
Ardealule, în lupta asta spre mai bine !...
dar nu mă plîng : în lupta-ți dreaptă, mută, surdă,
inima-mi flămîndă de primejdii — sîngeră și zburdă...

și, poate, într-o zi putea-va ști oricine
pe șesurile muntenești, pe plaiuri carpatine
că-n a lui Horia țară
jelană-i de ocară
și plînsul e-o rușine !...

PE-O STRĂVECHE CRONICĂ

ascult...
prin al veacurilor împietrit tumult
aud —
multitudinare ropote,
iuți, sălbătice tropote,
dangăte stinse de clopote...
și văd,
pe nesfârșite șesuri, înapoi
prin zăpezi și noroi,
în drum spre Bălgrad :
ostași valahi, ca brad lângă brad,
și-n fruntea lor,
cu-nfățișare-mpărătească de biruitor,
în aspre cavalcade, —
pe Ion Huniade...

ascult...
ascult
stingându-se titanicul tumult
și-ale inimii bătăi se întetesc...
frământarea mea demonică
m-afundă-n zările-ți de foc, străveche cronică,
și trăiesc și retrăiesc,
în risipe
de clipe,
cu toate viforele lui, trecutul românesc...

AICI E DÎRZIA-MI TOATĂ !..

Aici e dîrzia-mi toată !
Cu inimă neînfrică
ca Horia
crunt
vreau să-nfrunt
a nedreptăților rătă...

MUREȘ...

Mureș, Mureș, apă domoală, —
cu sufletu-n răscoală
te privesc de pe nisipul malului
și, prin al trecutului prăpăd,
parcă simt, parcă văd
cum crește, cum răzbate ca-n povești
în revărsări și lupte românești :
sufletul de flacări al Ardealului...

N-AM TRECUT CU NEGRU-VODĂ...

N-am trecut cu Negru-Vodă peste munte
ci rămas-am pe Tîrnave și pe Mureș și pe Olt,
să rabd, să lupt, să m-oțelesc, să mă revolt.

să-nfrunt :

sasul, săciul, ungurul crunt...
s-ajung, după veacuri, din coadă în frunte...

pe-aici vecuit-am cu stave, turme,
pe șesuri, prin codri, pe piscuri de cremene...
n-a fost om cu min' să s-asemene
în lupta cu muntele, în umblet pe creste...
darnic lăsat-am, prin timp, ca-n poveste
nume romane și dacice doruri și urme...

N-am trecut cu Negru-Vodă peste munte
ci rămas-am, în dirjenii crunte,

să lupt

neîntreput,

să pornesc în uriașe cruciade
în oștile lui Ion Huniade,
să-l primesc la Bălgrad, cu alai,
ca pe un nou crai
pe furtunosul voievod Mihai...

Cu Horia și Cloșca murit-am pe roată
pentru românimea toată...
aprins-am mulțimile de uri și curaj
pe Cîmpia Libertății la Blaj...
în rîndurile moșilor, mîndri și crunți
alături de Iancu luptat-am în munți...

apoi,
ieșit nenfrînt din al popoarelor război,
în ruptă tunică, numai răni și noroi,
tot mie mi-a fost dat, într-un nebun avînt,
întîiul steag românesc să-l împlînt,
cu mîinile amîndouă,
pe Alba-Iulia vremilor nouă...

ÎN ȚARA ASTA...

În țara asta cu hambare și silozuri pline,
cine-i mai bogat, mai îmbuibat ca mine?!...
Moșia mea se-ntinde de la București
pînă-n zarea ultimelor sate românești
dincoace și dincolo de granițe...
ostași pietroși cu grele ranițe,
ce vorbele i-le ascultă ca poruncile,
îi păzesc hotarele și muncile...

gîndurile-mi mute, vajnice patrule
o străbat pe drumuri nesătule
treze din hotare-n hotare
și-o vreau, o visează : puternică, mare, —
holdă imensă, cuptor de gînd înalt și de pîine
pentru omenirea de miine...

IZBÎNZI ÎȚI VESTESC !...

În versu-mi colțuros, crud,
izbînzi îȚi vestesc, nu prăpăd,
patrie cu milioane de ranițe,
patrie cu vii, nevăzute granițe
din milioane de urechi ce-aud,
din milioane de ochi ce văd,
din milioane de minți ce gîndesc,
din răbdare și-avînt strămoșesc...

Slova mea aș vrea să fie purtată,
prin orașe, prin sate, pe-ntinderea-ți toată :
    sabie-nsîngerată
ce-n zăngănire neîntreruptă
    cheamă la luptă,
la grea, năprasnică, neîndurată luptă !...

NOAPTEA S-A OPRIT LA FEREAȘTRA MEA

Noaptea s-a oprit la fereaștra mea
și mă privește cum m-a privit de treizeci și cinci de ani...
m-a privit în leagăn, mă privește-acum pleșuv și ostenit...

tăcere... s-aud freamătele gîndului
și-n freamătele sobei freamătele codrului...
muncă dirză, leneviri adînci, visuri de înfrățire,
sete de-a fi mai drept și mai bun...

în rafturi de stejar din străvechi codri ardelenești
am înfrățit apusul cu răsătritul
și miazăziua cu miazănoaptea :
francezul odihnește lîngă neamț,
parcă Rinul n-ar fi curs între ei niciodată...
slavul, ungurul, românul
uită care-a fost sluga și care stăpînul ;
uită c-au sîngerat și s-au sfișiat întreolaltă,
pentru zdrențe de pămînt,
ațîțați de uri, cari nu erau ale lor,
ca de năprasnice rachiuri scump plătite...

între ei mă simt și mai adînc al neamului din care sunt
și totuși, frate bun cu ei și cetățean al lumii-ntregi,—

om al pământului românesc,
care răspunde deschis,
celor ce trec pe lângă câmpul osteneții lui și dau binețe,
om gata să-și împartă pâinea și-apa cu oricine
fără să-ntrebe cine-i, unde merge, de unde vine ;
om cu ușa deschisă, masa-ntinsă, cu vorba verde,
ce-n dăriuri se crește și se pierde...

Așa întreg, slobod,
m-amestec în vorbele lor,
ca-ntr-un sobor
de-nțelepciuni uscate și pleșuve
un sănătos, fraged, simplu proverb românesc...

VISURI DE COPIL

În patul mic și alb
școlarul luptă tot mai frînt cu somnul...

.....
Scene repezi, ca la cinematograf,
prin gîndu-i tînăr se perindă...

Se vede mare, călărînd pe cai sălbatici
prin imensitatea verde-a pampelor...
Ca un atlet, se vede, printre turme de bizoni și bivoli...
nu-l înspăimîntă șerpii uriași, nici puma.

Pribegește singur
— vînător fantastic, —

prin codrii multimilenari din toate continentele...

Magnetice prințese îl așteaptă
în palate de oțel...

Femei cu ochii grei de depărtări ca pustele
îl primesc cu groază,
în „zgîriie-nouri“ de-ntuneric...

Coboară-n baruri
între matrozi, cocote și bandiți
și dispore, neatins, din fața morții sigure,
în automobile fatale...

.....

Se răsucește încă-o dat', sub plapumă, în patul alb,
apoi somnul și liniștea inundă camera...
Adorm în rafturi cărțile fantastice
și pe pereți portretele eroilor ecranului...

CÎMPIE DE CÎNEPĂ

Cîmpie de cînepă...
pe-un cal tînăr, în sălbătice goane
aș vrea să te bat, să te străbat pe mii de pogoane
să fac apoi popasuri lungi, lungi,
să mă îmbeți, să mă oprești, să m-oțelești, să mă alungi
fulger
subt bolta fierbinte,
mereu înainte,
cu gîndire flămîndă
de-abis, de izbîndă, —
cîmpie de cînepă,
imensă, răscolitoare cîmpie de cînepă !...

INTREBĂRILE SE-NFIG ÎN MINE CA NIȘTE
SIRME GHIMPATE...

Întrebările se-nfig în mine ca niște sirme ghimpate
ce opăcesc luptele pe frontierele înnoptate ale dorului...
Mînjii timpului fug cu pași deopotrivă înaintea mea...
O, nici un deal nu-i așa de nalt ca dealul gîndului !...

Am închis atîtea porți în urma-mi, cu mînă caldă,
am lăsat atîtea cuiere goale
urmărit de priviri cari nu se uită...

Inima mi se strînge și sînger...
Doamne, dă-mi cheia fermecată
cu care să-mi încui toate ușile
în fața aducerilor-aminte !...

Beat de depărtări mă-ntorc acum acasă
să mă caut pe mine însumi, ca pe-un juvaer drag,
uitat la plecare,
undeva, în casa părintească !...

IN URMA-MI

În urma-mi : casa părintească,
grămadă de bîrne, de mușchi și de iască...
în fața ei : biserica și făuriștea celor doi țigani...
pare-ar fi mii de ani,
abia îmi mai aduc aminte...

Mîna pe volan !
Nainte ! —
Ne cheamă amiaza nebună, fierbinte...

Zboară peste poduri, peste-abisuri, peste munți cărunți
ca peste nevăzute punți,
pe loc bătut, pe loc nebătut,
pe drumul fără capăt și-nceput !...

Calea-n urma noastră țipă, urlă, șuieră, latră
și-aruncă după noi cu pumni de piatră...
Mîna pe volan !...
Amiaza ne ațîță ca un soare african...
Suflete mut,
trup în flacări, spectru de lut,
drumul așteaptă să fie bătut...

Ceasul nostru fatal a sunat,
în mii de turnuri noi a sunat,
nu-i timp de-adastat,
nu-i timp de pierdut !...

N-AM FOST CA ORIȘICARE ALTUL

N-am fost ca orișicare altul :
m-a vrăjit prăpastia, m-a-nnebunit înaltul...
am fost și tigru, am fost și miel,
am fost și aluat, am fost și oțel...
am știut să tac, am știut să țip...
am fost și munte și fir de nisip,
am vrut drumurile lumii toate,
am rîvnit prea dîrz ce nu se poate...

În mine : cer și baltă
se unesc, se simt bine laolaltă...
și ura cu iubirea
și lenea cu munca-mpreună,
în mine se-mpacă și duc casă bună...

Mă-mparte noroiul și-naltul...
de ce n-am fost, Doamne, ca oricare altul ?!

IN GOANA

Am lăsat la marginea abisului
calul ostenit al visului
și-aprins m-am aruncat
— mecanic dîrz, halucinat —
pe năprasnica locomotivă-a dorurilor fără de hotare,
pentru ținte, cine știe unde, dincolo de zare,
pentru goane aspre și biruitoare,
pentru prăbușiri fulgerătoare...

Drumurile-n urma și-naintea mea aleargă,
se poticnesc și cad, se rup, cotesc, aleargă...
inima îmi bate-n piept să-l spargă, —
viața tu, vijelios, sublim prăpăd
trecînd în goană văd,
ca prin mii și mii de ochi eu văd
ce strîmță-i lumea, și ce largă !!...

UȘOR, ÎN UȘOARE VEȘMINTE...

Ușor, în ușoare veșminte,
sandale de-oțel pe drumul fierbinte,
Legea-mi de fier : „ÎNAINTE“.

Pofta-mi : să lupt,
să sînger,
să risc...

Ținta-mi : ultimul pisc...

CIUNG

Ciung —
răgazu-i pare gol și lung,
ceasurile zilei nu-i mai ajung...
pretutindenea
cată munca cea mai aspră și mai grea...
și-n luptă cu ea
simte crescîndu-i atletici plămîni
și sute de mîni...

CIOBANUL

Cînd m-opresc la crîsmă oleacă,
oamenii plătesc pe furiș, și pleacă...
mi-aduseră vestea, pe-aicea, pe semne,
ciobani răi de gură și hoții de lemne...

urșii, din birloguri, îi scot
de bot...
isprăvile mi le știe
muntele și-ntreaga cîmpie...
cît ține
din Negoii în Ceahlău,
bărbații mă grăiesc de rău,
femeile, de bine...

oșel sînt la coapse, oșel sînt la umăr, —
și-n dragoste — sălbatic și uitător...
iarna cînd cu turma la șes mă cobor
ibovnicele nu mai știu să le număr...

AEROPLANUL

Aeroplan amețitor !
vreau să zbor :
biruitor
condor,
nemărginirea s-ø măsur...

ca un fulg
de pe pământ să mă smulg,
să mă-nalț în văzduh,
frenătînd,
numai gînd,
numai duh...

din leneviri să mă rup,
să trec furtunatic, păgîn : —
roman la trup,
la suflet român —,
peste șesuri, peste ape, peste munți înalți,
de-azur, de izbîndă flămînd,
cu patria-mi în inimă și-n gînd.
unic, pe deasupra patriilor celorlalți...

NU-ȚI CER SĂ BAȚI DIN PALME

nu-ți cer să bați din palme
nicicînd la auzul numelui meu...
ție vreau să mă dărui mereu
chiar de m-ai răsplăti cu huiduieli și sudalme...

inima mi-e numai dor și poftă grea de danie
și sînger că nu-s destul de bogat
să dărui, să mă dărui neîncetat,
luptelor tale de azi și de miine, Transilvanie !...

PE URMA PLUGULUI

Ogorul cu privirea îl mănînc
și ar adînc, ar adînc...

trupul mi-l încord tot mai sălbatic,
parc-aș ara să samăn jeratic...

dealul cît vezi, vreau să-l îmbrac
cu holde de aur... dealul sărac

grîul să crească mare și des
prin pîrloagele largi ca pe șes...

ogorul cu privirea îl mănînc
și ar adînc, ar adînc...

PLUGARULUI

Ară, ară,
plugar cu pas de plumb !...
oștile-ți de grâu și de porumb,
— oști fără puști, fără ranițe, ---
cu veșnice granițe
vor încinge-această țară nouă...

de durduie, de plouă,
ară înainte, ară
pentru lumc, pentru tine, pentru țară
și samănă darnic grâu și porumb
plugar pietros cu pas de plumb !...

CĂTRE PLUGAR...

pe petecul de glie care l-ai arat
și l-ai frământat
ca pe-un pietros aluat,
din leat în leat,
neîncetat, —
ești singurul stăpîn și împărat !...

pe cei ce s-or abate cu gînd rău
spre-acest pămînt pe veci de veci al tău.
fie țațoși grofi, fie spurcați ciocoi,
prinde-i la jug, în loc de boi,
și, subt bici cu plesne de scînteii.
ară-ți moșia cu ei !...

PRIMĂVARA

inima mea :
Mureș
tulbure, gureș,
împins fără veste
de șuvoaie iuți de pe creste,
se simte-n primăvara-i grea :
largă, mănoasă, năprasnică Dunăre,
pornită pe nebune revărsări și nesupunere.

STRĂBUNII

Mi-a fost străbunul proconsul ori dac sălbatic ?!
Singele-mi ce-aleargă furtunatic,
nimic nu-mi spune
de străbuni, de străbune !...

Mi-a fost străbunica patriciană albă, buiacă,
ori pietroasă, dîrză, dornică dacă,
învinsă-ntr-un fior năzdrăvan
de vrun mănos legionar roman ?!...

Simt în sufletu-mi titanice ispite,
liniști de plumb, furtuni nemărginite.
prăpăstiile ca și piscurile mă cheamă,
mă sfișiu între curaj și teamă...
singele-mi ce nu vrea să m-asculte
mă poartă, om cu pofte mari, pe drumuri multe...

DEALUL M-A ÎNVĂȚAT SĂ SUI

Dealul m-a învățat să sui,
zarea : să umblu haihui,
mușcătura : să mușc,
pocnetul de pușcă : să-mpușc,
pumnul ridicat împotriva-mi : să izbesc,
moartea : să vreau să trăiesc,
cuțitul ce-*n* mână îl scapăr :
să lovesc eu întâi, să mă apăr...
primejdia : s-o înfrunt,
mișei : să fiu iute, crunt,
bunătatea : să mă plec, s-ascult,
belșugul : să rivnesc și mai mult,
adîncul : să vreau înaltul,
un lucru știu : să știu altul,
neastîmpărul : să n-am căpătii,
voința de putere : să fiu cel dintîi !...

BUCUREȘTI

Amurgul : uriaș zidar și faur
te-mbracă-n pulbere de-argint și aur
și iarăși trec prin tine, ca-n povești...
te văd cum am visat că ești,
ca atunci, cînd prin zăpezi și prin prăpăd,
muntele l-am înfruntat — copil —, să viu și să te văd...

Pe drumul dintre răsăritul meu și dintre-apus,
îmi uit de ce-am putut să fiu — și nu-s...
și așa, cu gîndul dus,
ardelean rebel, pe-un ceas, supus,
te văd cum te rîvnesc, te văd cum ești,
cu sufletu-mi te simt cum te întinzi și crești,
cum smuls din linia vieții tale de-azi, te răspîndești,
în trupuri tari de case mici și de palate boierești,
subt schimbătoare ceruri românești,
    halucinant,
    tumultuos,
    înfrigurat,
    haotic,
oraș flămînd, oraș sătul, destrăbălat, clocotitor, despotice
    București, București !...

ȚĂRII MELE...

pat mi-a fost cîmpia ta,
muntele — căpătii...
cînd mă ya chema
cu goarnele-i de foc — inima ta,
EU, cel dintii,
ca un sălbatic voi pleca
pe-al primejdiei cal călare
unde-o fi lupta mai mare...

O, CUM AȘ VREA !..

O, cum aș vrea,
patria mea,
să fiu o aripă de foc din veșnicia ta !...
să mă-nalț în văzduh
numai ochi, numai duh,
cu mii de priviri să pîndesc
hotarul românesc...
s-oblicesc :
cine te pîndește tîlhărește ;
cine stă gata, cu foamea de lup
să-ți împlînte, pe furiș, în trup,
milioane de cuțite
și baionete ortăvite !!!...

ca-ntr-un imens cînt-cutcurig,
aș vrea să-ți strig
primejdiile ce-n umbră cresc și se coc
și mersul oștilor de-otrăvuri și foc
ce, într-o zi, s-or ridica,
cu furie-mpotriva ta...

tu-ți lași inima să uite, să zburde,
iar căpeteniile-ți scîrnave, surde.

îți fură de pe trup, cu lăcomie neghioabă,
podoabă după podoabă...

o, patria mea, n-ai tu

nici acu :

temniți și gloanțe și ștreanguri destule,
pentru căpeteniile-ți strimbe, nesătule,
ce te calcă-n picioare ca pe-o otreapă
și-ncetul cu-ncetul groapa ți-o sapă ?!...

FANARUL S-A MUTAT LA BUCUREȘTI

Fanarul s-a mutat la București,—
Noi, cruzi Tudori Vladimirești
    îți trebuie ție
    Românie,
cu neînfrînte vreri românești,
cu năprasnice arme
să-l izbească, să-l darme...

Fanarul prins-a rădăcini la București
și din palate ciociești
vrea, cu pumnul, să cîrmuiască
răbdarea, vrerea, truda românească...

Fanarul e stăpîn la București
și nu mai pleacă, nu mai pleacă,
pe unde prind lăcustele-i să treacă,
ca-n vremurile năvălirilor turcești
după-un iute, uriaș pîrjol,
rămîne țara tristă și săracă,
cu trupul sîngeros și gol...

O, cînd vor coborî odat' din munți
oamenii tari, camenii crunți,

oamenii de fier, de omenie
ce trebuie să vie,
ca prin minune
să facă să răsune
de munci
de porunci
și de vreri românești
un nou, vitejesc, românesc București ?!

INVALIDUL

Zi de zi îl zărești
istovit cerșind din poartă-n poartă...
un picior ciunt, un ochi stins, o mână moartă
adus-a și el de la Mărășești...

N-are o fișie de pământ
din cel făgăduit, pe front, de rege...
pentru el nu-i blindă nici o lege
și nici un jurământ nu mai e sfânt...

Regele, sub ploile de-oțel
drepturi și pământ făgădui la toți,
dar sfetnicii lui nesătui, netoți și hoți
joc bătutu-și-au de țară și de El...

Cei ce i-au primit pe dușmani cu alai,
îl izbese și-i scui pă vorba : „țoapă“ ! —
lui, ce n-are nici doar loc de-o groapă
în țara asta care pentru hoți e rai...

Cu piciorul ciunt, ochiul stins, cu mîna moartă,
orbecăie și se tîrăște trudnic prin noroi,

ferindu-se de limuzine de ciocoi
ce se opresc mereu la câte-o poartă...

Năving eu bita prinde drumul, zidul
și bate cu dizgust pe la porți ciocioești,
în acest desfătarnic și crud București,—
el, cel uitat de toți — INVALIDUL...

PRINTRE OAMENI ÎN MERS

1933

IATĂ-MĂ !..

iată-mă ! lacom de arșițe, aspru, nenfrînt, —
parcă pe-un cal năzdrăvan
am țîșnit cu pârul în vînt,
dintr-un vulcan
ori din fund de pămînt...

îmi cîntă încă-n auz
ca un milion de săbii
ce trec spre țărmi răzimați pe corăbii :
oștile mele de verde cucuruz...

mireasmă de cînepă, aspră și tare,
mi-aduce de departe din zare
vîntul cu baterii de foc...
o, viață de prăpăd și de noroc,
despică-mă în mii de-azururi și de brațe-n mers
peste timp și univers !..

iată-mă ! de drumuri și de bucurii flămînd...
neastîmpărul îmi arde inima, picioarele,
visul m-așteaptă-mpodobindu-și ponoarele...
mă văd în gînd

pămîntul străbătînd
și alte stele aprinzînd...
parcă astăzi, pentru-ntîia dată,
privirea lacomă și beată,
mi-o scald
în apa lanurilor de smarald...
parcă astăzi pentru-ntîia dată
văd soarele...

DINTRU-NCEPUT DE-NCEPUT

dintru-nceput de-nceput
aici să rămîn aş fi vrut,
cu veacul să cresc şi s-ascult,
cum cîntă, cum cîntă mereu
lumea adusă de vrăji şi tumult
la morile albe ale gîndului meu...

pe-ogorul de jar asudînd
plugul aş fi vrut să-l împlint
flămînd,
    în pămînt—,
cu bivoli vrerilor aspre brăzdînd
din nimic spre nimic,
pînă-n adîncuri de-adînc să-l despîc...

şi-aş fi vrut cît stejarii să crească,
să le-aud cum foşnesc, să le văd cum se coc...
grele de roadă cerească,
cucuruzele mele de foc,
cucuruzele mele de foc...

CASĂ DE ȚARĂ

casă de țară pe muche de deal pietros,
vântul ți-a smuls de-atâtea ori ca pe-o păstaie
căciula de paie...
doar stîlpul din mijloc rămas-a mereu neclintit
în viscoalele ce te-au pălmuit.

casă de țară ieșită din mîni de ~~dirji~~ țărani ardeleni, —
pe peretele-ți din fund, prin fum
atîrna odată
cu uitătură-ngindurată.
același la nunți, botezuri și pomeni.
chipul lui Francisc Iosif I-iul...
iar acum,
tot acolea,
ca și-atunci atîrnă
subt aceeași veche birnă,
chipul lui Carol al II-lea...

schimbatu-și-a plugul lemnul în fier
și mîne-același plug se va schimba-n tractor
pe-același ostenit ogor
și subt același cer...

dar orice s-ar schimba în lume,-n țară,
orice-ai sta să legi și să dezlegi,—
peste gloanțe, peste regi,
peste datini, peste legi,
peste azi, peste mine,
veșnic ca pământul va rămîne —
omul ce ară !...

casă de țară zidită puternic ca din granit !
Moș-Pătru își aduce-aminte cum a cătănit
jandarm la curtea-mpărătească...
ascultîndu-i vorbele mărunte,
nora copilul și-l leagănă-n
leagăn
și-așteaptă, pentru praznic, să sosească
Ion al ei ce slujește la vînătorii de munte...

casă de țară,
aceeași astăzi ca odinioară
zidită pe piatră de aspre datine,
nu-s viscole ce pot să te clatine !
între lumi ce se frămîntă și se prăbușesc
aceeași mămăligă pe același cîrpător strămoșesc,
același mers de iute flăcău
gata la toate. pe bine pe rău.
aceeași vorbă domoală de bătrîn uscățiv
ca pe vremea cînd Francisc Iosif
de sus din perete l-ai casei se uita
cum se uită-acuma din icoana lui -- Carol al II-lea...

CÎNT OMUL

Îl slăvesc pe-al visului și-al faptei vistiernic !...
cînt omul ce pășește aspru, apăsător, puternic
de-i rămîne-n piatră urma pasului
și peste vreme, unda glasului...

cînt omul ce cu vrere năvalnică, largă
veacului îi poruncește
împărătește
și ca un proroc,
cu deget de foc
i-arată calea pe care să meargă...

cînt omul ce crîncen se smulge din cruce
și știe ce vrea și unde se duce...
cînt omul cu pas de fulger și piatră
omul care pe unde trece
face totul să i-se plece
și-n închinare idolatră
lumea-n cutremur să glăsuie : iată-l ! —
și legile străvechi le împletește într-o nouă lege
vrînd să fie căpetenia, tatăl
multimilor mari
dintre cari
uriașe călăuze omenirea-și va alege...

cînt omul oceanic, solar și mănos
pe car' femei cu șolduri tari, cu carnea trează
    il pîndesc, îl visează
    ca pe-un despot, ca pe-un rege,
din îmbrățișarea-i zdrobitoare să lege
    și să nască
    în zbateri păgîne,
o nouă seminție, iute, vitejească,
    cu pași flămînzi
    de izbînzi,
    cu pași trufași,
    uriași —
pentru prăpastiile dintre vis și-ntre pîine,
pentru furtunateca pace de mîine,
pentru bătăliile crunte, de mîine !...

FAURUL

invirt ciocanul, și fierul încăpăținat
il chinui, îl frământ, îl bat
pe schilava nicovală a zilelor mele...
și-ostenit de lovituri, de-mpotrivire beat,
ca pe-un argat, —
nebun
il înfrîng, îl supun...
scînteii țîșnesc și-mi împletesc inele
— șopirle iuți, rebele —
în jurul capului înfierbîntat.

îmi va scăpa pe veci de veci, ca mîni,
după atîtea mii de săptămîni,
ciocanul îmblînzit, din mîni ?

pîn' ce noaptea grea
își va lăsa
creanga neagră peste fruntea mea,
fierul îndărătnic ca pe-un roșu aluat
vreau să-l bat, vreau să-l bat
cu poftele, puterile și-asprimile-mi toate,
doar așa, doar așa
din foamea năprasnică, grea.
din crîncena plăcere de-a bate

flacări zadarnice pe ilăul himeric...
străfulgerându-mi lung trăirea sumbră
prăpastii să trec pe poduri de umbră
pe punți de-ntuneric...
ușoar ca un fulg
din glodul pământului spre-azur să mă smulg...

BRADUL

lui Emil Zegadtowicz

în zăduf, pe-a craterului vatră,
subt sulițe știrbe de vânturi ce latră
ruptu-și-a drum îndărătnic prin piatră...
și, lacom de scare, și zvelt, și stingher,
ca din rădăcini enorme de fier,
din trîndavă lavă bolnavă,
fără zor și zăbavă,
drept, dornic, crescut-a spre cer,
subt fulgere fără de număr,
sus, pe-al vulcanului umăr...

ÎN TRE VRERE ȘI TĂGADĂ

între vrere și tăgadă — rupt,
și-ntre cutezanțe și datine,
calc singur pe drumuri ce-ncep, dedesupt
lumea pîn' la capăt s-o clatine...

și-ntre vatră și dărmare — vrînd
după crîncena trupului lege-ne,
vrea cuiburi de flacări gîndu-mi flămînd
peste vreme și hăuri să legene...

între culme și prăpastie — zburd
dincolo de biruință și-nfrîngere...
cu mine tot mai crud, tot mai orb, tot mai surd, —
vreau inima-mi doar pentru alții să sîngere...

VRUT-AM...

vrut-am c-o vorbă să umplu un veac
și-apoi, posac și sărac —
    să tac...
c-un semn un neam voinic
    să ridic
    din nimic...
și-apoi, apoi,
subt sorii lui noi,
subt pasu-i enorm,
să dorm, să dorm..

FARA PĂRINȚI ȘI URMAȘI...

fără părinți și urmași —
fiu sunt întreg al timpului meu...
rănile rupte de vajnicii-i pași
sîngeră-n mine mereu...

sui din adîncuri de-adînc
și trec, ca un fulger, prin veac :
piînea de jar i-o mînînc,
cu haina-i de flacări mă-mbrac...

ION

purta opinci și-l chema Ion...
și cunoscut-a truda, birul ucigaș și hula...
cînd trecea pe drum vrun grof ori vrun baron
își lua de la o poștă de pe cap căciula...

o, nu știa el, bietul, obidul Ion
că spicul lui de grîu și firul lui de păpușoi
îl poate-ngenunchea pe grof și pe baron, —
căci e mai tare ca o oaste gata de război...

și nu-și da seama de tot cerul ce e-n el
și pe care-l duce peste veacuri, înainte,
prin lupte necurmăte, peste fier și-oțel,
peste străvechi și proaspete morminte...

dar vremea lui Ion nu e trecută încă...
le va ști el toate astea într-o zi...
atunci cu vrerea, cu puterea și dîrjenia lui adîncă
patria și-o va schimba din temelii...

ION

țăran pietros cu pași voinici
ce drag mi-ai fost și drag îmi ești, —
pentru tine, pentru-ai tăi arar au curs pe-aici,
prin vreme, rîuri, de cerneli cerești...

pentru truda ta, pentru voi,
schimbatu-mi-am ades condeiu-n rețevei
și-am izbit mînios în grofi și-n ciocoi
și-n cămătarii putrezi și mișei...

singur, și subțire, și tînăr : un cetin
în codrii voștri de copaci de rînd, —
cine v-a fost ca mine mai prietin
de cînd v-ați pomenit arînd și sămănînd ?!...

țăran pietros, în munci călit,
pe petecu-ți de glie te visez — împărat,
zidind subt sori de foc, cu sîrg întraripat,
lumi noi pe temelii de neclintit !...

DACĂ-AI FI VRUT..

dintru-nceput de-nceput
plugul aspru l-ai fi-mplintat
în pământul cel mai bogat, —
dacă-ai fi vrut !...

făr' de oști, făr' de scut, —
învîngîndu-te ai fi învins
peste glie, peste om și necuprins —
dacă-ai fi vrut !...

TODOR SĂCURE

numele meu : Todor Săcure...
inima mea : ciuntă pădure...
slujit-am pe-aicea la cameni de-a valma,
sîmbrie fostu-mi-a : foamea, sudalma...

în minile altora — biată unealtă —
aşa poate fi-voi şi pe lumea cealaltă...
că lumea aşa-i :
pentru unii — iad ; pentru alţii — rai...

uite-l şi pe Todor Săcure !
toţi vreau să-l suduie, toţi vreau să-l fure...
cine să-i spună
şi lui o vorbă bună
cînd lucră cît zece flăcăi împreună !?...

cînd pică de somn nu-l lasă să se culce
şi-l scoală cînd hodina-i mai dulce...
nu-s oameni ca toţi oamenii, pesemne,
tăietorii de lemne !...

★

am adunat atît amar în viaţa mea,
că-n blid o lacrimă de mi-ar pica,

zama, orișicît de dulce ar fi,
s-ar înăcri...

sînt Todor Săcure
cel cu inima ca o ciuntă pădure
pustiită de foc
de foc și nenoroc ..

c-am venit pe lume cu piciorul stîng,
că-s iertător, că-s poate mătîng, —
cui să stau să mă plîng,
cui să stau să mă plîng ?...

se lasă ceață grea peste pădure
și-acopere cu vreascuri și cu frunze sure,
ca pe-un pierdut topor
gîndul mut, pietros și răbdător
al lui Todor Săcure...

COSAȘUL

sprinten, voinicește
cosește, cosește...
și-n urma-i șesul slobod rămîne
pentru iarba de miine...

singur în pustietate,
subt soarele arzînd,
din cînd în cînd
s-oprește —
și coasa și-o bate...

și-al coasei ecou pîn' departe
se rupe, se-mparte...
parcă pretutindeni lîngă el
și-ar bate aspru coasele de-oțel
mii de străbuni ce-odată, voinici,
cosiră prin vînt și zădufuri, pe-aici.

ION ROATA

Io,
Ion Roată,
unul din pietroasa, aspra gloată
trec pe-al vremii cal fără de friu,
fără cuțit și pistoale la briu...
armă mi-e — spicul de griu...

tîrît din ziua de ieri,
fără-averi,
fără somn,
sînger încă de palme,
de paturi de puști, de sudalme,
fără-ogor, fără piine,
dar mîine,
ca niciodată,
fi-voi mare, darnic Voievod și Domn
peste țara românească toată...

COPIL DE MOȚ

fără sîrg,
cu căciula cît un ciubăraș de mare,
trece, domol, prin tîrg
să-și vindă cele două ciubare...

cu fața arsă de soare și slabă,
ca muntele el n-are nici o grabă...
în ochii vineți azurul îl poartă
din uliță-n uliță, din poartă în poartă...

se pierde printre oameni, flămînd,
cu-al Detunatei cer, în gînd...
în lupta asta grea pentru pîine,
unde-l va duce ziua de mîine ?!...

TRECUTUL — PLUG UITAT...

trecutul — plug uitat pe-un deal inzăpezit...
în ceața oarbă-au putrezit
săniile aducerii-aminte...

și peste amiaza-mi aspră și fierbinte,
pe moșia gândului — trudit argat —
prin veac mă razim cum m-am răzimat
de fulgere și curcubeie.

DESCĂLECARE

cu vâzul — virtej vulturesc,
drumurile, zările le ispitesc...
din creier aspru de munte cobor
cu foame de holdă și de ogor...

orice drum ce-l bat p-aci mereu,
cu pasul tinăr, iute, greu —,
e-al meu ! e-al meu !

pus-am puternic piciorul aici
spre-a nu mai da un pas înapoi,
și-ntre oameni greoi,
și-ntre cîni ce latră,
pîndit, dușmănit,
adăpost mi-am zidit
din cea mai tare piatră...

clădind far' de răgaz
cu pumn, cu gînd viteaz,
stăruî ca de piatră aici
să leg pași de pași,

urmași de urmași,
să cresc pe urme de pitici,
mănoși, îndrăzneți uriași...

CINE N-ARE NĂDEJDE FLĂMÎNDĂ...

Cine n-are nădejde flămîndă
de izbîndă,
moare de teama de moarte...
ochiul nostru îndrăznește
și privește vulturește :
sus și departe...

căci, — cine ne oprește să clădim,
— peste asprul țintirim
și uriașul gînd romano-dac, —
într-un an ca-ntr-un veac ?!...

cine ne oprește
să-ncercăm voinicește :
să fim ce vrem să fim ?!...

și ce ne împiedică oare,
lumii să-i dăm aur și piine
și să-nălțăm peste noi,
— noi, strănepoți de păcurari nomazi —
în fața Romei, Parisului, New Yorkului de azi,
biruitoare
sub crivăț și soare,
titanicele noastre Sarmisegetuze de mîine ?!...

ÎN FABRICĂ

din bolta fără nici o stea
s-a smuls un drug de fier de undeva
și drept în creștet l-a ajuns pe Niculae Pantea...
un urlat — spart, oprit în git —
și-atît...

lucra acolo doar de patru săptămîni,
dar în rărunchi și-n plămîni,
și-n genunchii lui de vlagă beți
simțea puteri ca pentru patru vieți...

sprinten se mișca printre tovarăși, ca la horă,
numai vorbă bună, numai spor...
îi stătea așa de bine bluza lui de lucrător...
uneori îi venea, ca pe cîmp, să zburde
surd la supărări, printre mașinile surde...

luminile orașului ce-nșală și orbește
l-au momit, l-au rupt din munte tîlhărește
și-n fabrica ce-atîta viață macină și pierde
intrat-a ca un miros crud de cînepă verde...

cu ochii încă de copil, smead,
zvelt ca un brad,
abia trecut de douăzeci de ani ...
venea să strângă banii lângă bani,
visa subțire deal o casă albă între holde-mbelșugate
și-un plug în soare ca argintul să sclicească
și boi cum nu găsești în șapte sate...

o clipă... și-or dispărea om și drug de fier.
pentru că mașinile făcute-au fost să meargă
și nimeni nu-și aduce aminte să se fi oprit vreodată
din mersu-i vreo mașină,
ca o inimă înfiorată,
grea,
doar așa
pentru pățania unui om ca Niculae Pantea...

dus va fi a treia zi în țințirul săracilor,
trupul zdrobit al lui Niculae Pantea...
nu-și vor șterge lacrimile
pe urma coșciugului de scîndură aspră
nici mamă, nici tată, nici soră...
cîțiva tovarăși doar din aceeași fabrică.
putrezi de sudoare, de trudă și neodihnă,
ducîndu-și nățîng în mîni zbîrcite și negre
pălăriile roase,
îl vor petrece năuciți pînă la groapă.
pentru că-ntorcîndu-se prin glod cu moartea-n oase
să se oprească la cea dintîi cîrciumă din mahala
să-și uite, să-și uite
c-atîrnă încă grele undeva
în al fabricii văzduh nepăsător,
c-atîrnă încă undeva,
printre grinzi enorme, undeva,
atîți alți drugii de fier și pentru creștetele lor...

IN FABRICA

cine dintre toți
s-o ivi ca un munte
strîmbătatea s-o-nfrunte,
s-o arunce-ntre roți ?!
să fie pentru toți :
și trudă, și folos,
să fie pentru toți :
același sus și jos...
să fie-același cer
pentru plugar, pentru boier,
pentru-mpărat, pentru miner ...
să fie,
odată și-odată,
pentru vecie,
pămîntul — mănoasă, frățească moșie,
pentru omenirea toată...

fabrica chiuie, urlă-nainte
în zarea fierbinte
a luptei nebune
dintre muntele de-aur și pita de cărbune...

cine dintre toți
s-o ivi ca un munte

în pornirile-i crunte
strimbătatea s-o-nfrunte,
s-o arunce-ntre roți,
s-o arunce-ntre roți ?!

ÎMPOTRIVIRI

împotriviri mă mușcă și mă clatină
și nentrerupt îmi schimbă
a gândurilor limbă...
mi-a ajuns răzmerița — datină ?!

m-asamăn, Doamne, cu minerul,
ce neputîndu-și înhăța de gît tiranul, —
ridică încrunțat, ciocanul
și-amenință cerul...

AEROPLAN

în săgeți de soare mă înghimp...
atît îi merg de-aproape
pe-ale văzduhului ape...

. . . . .

și din azur ca de pe-un nesfirșit olimp, —
cu neastîmpăru-mi iscoditor,
în lacom, desfățarnic zbor
uliți nevăzute-mi tai prin timp...

AEROPLAN

ca un fulg,
ca o horbotă de spumă,
vreau de pe pământ să mă smulg, —
năzdrăvan
aeroplan,
ia-mă-n zbor biruitor
peste grijile și teama tuturor
și du-mă, du-mă, du-mă !...
soarele să mă miruie
oțelul vrerilor mele să biruie ;
să simt cum mă-nalți
peste toți ceilalți...

din văzduhul avântului,
dus de vreri nențelese,
știu : n-o să-mi mai pese
de-o trebui curajul să-l plătesc,
cu sînge tînăr să stropesc
ulițele cerului și-ale pămîntului !...

RĂNITUL

singur, în sînge și-n seară,
pe-un cîmp de verde cucuruz,
cu larma cumplitei lupte-n auz...
mi-e cald, mi-e frig...
și-n noaptea oarbă ce coboară
    peste mine și hău,
    peste bine și rău,
mi-adun puterile toate să strig
încă o dată numele tău —
    țară, țară !...

RĂBDARE

pe milenara răbdare
vrem de-acum să crească,
dumnezeiască,
o răbdare și mai mare,
aspră răbdare
cu care
porți de nimeni descuiate să descui
și tăcînd,
și sîngerînd
să urmărești, viteaz, senin. un gînd
pînă-n ultimile ceruri ale lui...

ARUNCA-ȚI FLUIERUL !...

aruncă-ți fluierul de soc ori salcă
și pleacă de-acum
aspru, sprinten, spornic, la drum...
și mergi bătindu-l voinicește,
că de mai stai uituc pe loc,
veacul cu-al lui mers de foc,
în picioare te calcă —
și te strivește !

cine nu poate răzbate-nainte
piere subț calciul fierbinte
al celor ce trec și înving...
adună-ți puterile ca pentru ring,
fără zăbavă și temeri deșarte...
fii gata la toate,
de lupta aceasta scăpa nu se poate, —
e luptă ce se dă pe viață și pe moarte !...

AM COBORÎT MUNTELE

am coborît muntele
pe cal fără frîu
cu foame aspră de șes și de rîu...

am coborît muntele
cu toată puterea de piatră a stîncilor,
cu iuțeala de tigru
a părăului ce saltă și trece-nainte,
în marea amiază fierbinte...

de-acolo aduc eu răbdarea
stejarului subt fulgere
și-a piscului bătut de veșnice ploi...
de-acolo aduc
fulgerătoare porniri de haiduc
și nepăsarea fără de margini a bradului
pe piept de prăpastie...

voi supune șesul, Murășul, Dunărea,
și le-oi sili, precum voi vrea,
să trăiască după voia mea...

am coborît muntele
pe cal fără frîu
cu foame năprasnică de șes și de rîu...

ZARE DE PLUMB

zare de plumb...
zăduf ce nu mai vrea să scapete...
firele de porumb
pleacă mii și mii de capete
ca mulțimi trudite de ostași flămânzi
fără nădejdi, fără izbînzi...

AM VRUT

am sîngerat, și îndărătnic am vrut
peste rĂzmerițe crîncene, mut,
peste nĂpîrliri fĂrĂ de numĂr...

munții din drum m-am zbătut,
nebun, sĂ-i strĂmut
cu opintiri de umĂr...

FĂR-A-NTREBA

făr-a-ntreba pe cineva,
voi pune mîna, voi lua
tot ce-a rodit din truda-mi grea...

la ale trupului porunci
aci m-am schilodit în munci
și-am învățat robind așa,
am învățat neconținut :
c-al meu e tot ce s-a clădit
din gîndul și-osteneala mea...

IES DIN FULGER

ies din fulger, ies din piatră...
pe unde trec
nisipul sec
subt pașii-mi aspri hîriie, latră...

scapără-n vreme trupu-mi de cremene...
o, să ard, să ard pin' la capăt,
străfulgerat să scapăt
subt un cer ce cu visu-mi să semene !...

CRUCI

cruce grea pe drum lung,
cruce la capătul drumului...
de-ajung, de n-ajung,
soartea mea-i soartea fumului...

NEAM AL MEU...

neam al meu,
cu flinte nevăzute la umăr,
ține-ți treji și-n somn mereu
ochii, puterile fără de număr !

pîn' lingă coliba din urmă
pe cea mai uitată piatră de plai
fă să-și sporească spornicu-ți grai
a vorbelor mare, noptatică turmă !

drumurile către cer ți-le număr
peste prăpastii fără număr...
gîndu-mi : lotru, păduratic cîne,
neclintit la picioare-ți rămîne,
cu văz peste noapte și mine...

N-AM PUTUT SĂ MĂ-NCHID...

n-am putut tihnit să mă-nchid
în drumul dintre pat și blid...
deschis-am spre gol cu pumnii-n cătușe :
ferestre, și suflet, și ușe...

mă-mping porniri ce-mi cresc peste trup :
să trec pe poduri ce se rup,
și unde-i marea mai afundă,
pe nave-vedenii ce se scufundă...

SUBT FULGERE

schilav, spintecat de-ale-ntîmplărilor sulițe,
cătatu-te-am, voievod deșărat, — pe-ale visului ulițe
și prin zăpezi și glod, cu pașii-n aspră smulgere
rătăcit-am fără cal și-oșteni, subt fulgere...

din trăirea-mi dîrză, ca dintr-o pietroasă colindă
așteptat-am vorbele ca pierseci tari să se desprindă,
dîre să-și taie pe-a timpului glie de cremene
cu-altele din neamul lor să nu se asemene...

gîndu-n foamea lui de-a merge tot mai sus, tot mai
vrea de știute haine și podoabe să se lepede repede,
și ca o pajură de foc în zor spre zarea-naltă
din mine însumi să mă smulgă ca dintr-o baltă...

ACOLO AM STAT

acolo am stat,
pe-nserat...
acolo și-a clădit gândul ultimul sat...
    dincolo,
printre pîrbeși cu fața cadaverică
n-ai să vezi în zare nici un turn de biserică...

MĂ RISIPESC...

mă risipesc ca șuvițele fumului
în nemărginire albă-a drumului...
și încă nu-i putere-a apelor și-a focului
să mă oprească, pentru totdeauna, locului...

mă duc, vrăjită apă să-i dau murgului,
din apele de foc ale amurgului,
subt baterile de pe urmă ale vintului
dincolo de capătul pământului...

ZADUF

zăduf... după prînz...
nici o aripă de boare
pe pusta fără de hotare...
prin galbena iarbă,
ce prinde parcă să fiarbă,
cît vezi, pe-ntinderea oarbă
a mai rămas doar soarele și-un mînz...

FRATE

frate,
tu, ce te sperii de singurătate,
gîndește-te, gîndește-te bine :
cine
veni-va oare, din prieteșug,
să doarmă, ca mîine, alături de tine,
în noaptea-aceluiasi coșciug ?!...

PESTE CRESTE UDE

peste creste ude
s-aude, s-aude
turmă fără urmă
pe căi ce se curmă
coborînd spre baltă
în zarea cealaltă...

io, cioban lunatic
cu piept de jeratic,
ce să mă mai fac
pe vârful sărac ?!...

viscoarele latră
prin copaci, prin piatră...
ai vîntului cîni
m-au mușcat de mini...
asprul vremii lup
m-a mușcat de trup...

mi-au rămas merinde
doine și colinde

pe pustii poteci
spre zăpezi de veci...
ce să mă mai fac
pe vârful sărac,
pe vârful sărac ?!...

CALEA E GREA...

calea e grea,
pașii se-ncurcă...
cît vom mai avea
cu mersul de furcă ?!...

trupul mi-l răscoc
în zbatere mută
seve de foc,
ce munții-i strămută...

vrut-aș fi să am
văz fără hotare
și puteri cît un neam
în suișuri solare...

sălbatic mă-mbuiב
cu sorii de mîine...
al visului cuib
întreg ne-o rămîne ?...

cresc noi dorințe,
dar drumul scade
și pașii fierbinți
se răresc în tăgade...

SUBT FULGER...

subt fulger, subt vînturi ce latră ;
pernă de foc, piine de piatră...
a vremii poruncă
haină de flacări pe umeri mi-aruncă...
drumul meu aspru și sprinten, Stăpîne,
începe doar mîine !...

PIINEA NOASTRĂ...

piinea noastră cea de toate zilele :
puterea de-a-nfrunta
soartea cea mai aspră și mai grea,
dă-ne-o nouă, dă-ne-o, Stăpîne,
    astăzi și mâine...
    și pururea...

nu ni-e încă văzul scurt, nici mina grea...
avem încă de plugărit
și de gândit
și de zidit
din nesfârșit în nesfârșit...

pentru asprul mers ce ne rămîne
de dincolo de azi și mâine,
dă-ne vreri de oțel
și brațe la fel
și inimi la fel...
și pași de fulger, Stăpîne ! ...

HORIA

1935

închinare

te ridici uriaș, de departe,
de dincolo de schinjuri și moarte,
peste-al veacurilor praf și glod,
peste călăuze surde și deșarte...
iar eu, ca și tine ieșit din norod,
vorbe de flacări să-nnod,
să deznod,
ca unui vajnic voievod
îți închin această carte...

Horia

de jos
te-ai ridicat drept, pietros, viforos,
    pentru moți,
pentru cei săraci și goi, pentru toți...
și-ai despicat în două istoria,
    țăran de cremene,
cum n-a fost altul să-ți semene,
    Horia !

te-ai desprins aspru din gloată,
    cu-obraji supti,
    cu ochi crunți,
    să lupți
    să-nfrunți
    din sălbatecii-ți munți :
oștile craiului, temniță, roată...

vrut-ai să spinteci pe munți, pe văi,
largi, netede, slobode căi
    pentru-ai tăi,
cei mâncați de străini, despuiati
    de biruri, de zbiri,
    de rele-orînduiri...
    și uitați
    de regi și-mpărați...

pîn' la Bălgrad pe roată,
uimind călăi, nemeși, gloată,
și-a bătut neschimbat, sub țundra săracă,
aceeași mare, nenfricată inimă romano-daca...

duhul tău trăiește încă treaz în munți
și va trăi dîrz cît vor domni peste moți
zbiri crunți
și mișelnici despoți...

uriaz domn,
pe-al adîncurilor noastre sfișiat somn,
pe-al răzmerițelor roșu praznic —
mai roși-vei oare vreodat', năprasnic,
acestui neam, viața și istoria —,
tu,
munte,
al vrerilor noastre celor mai crunte.
Horia ?!...

umbra roatei

umbra roatei, pe care sîngerat-ai tu,
se ridică și-acu,
despărțitoare,
pe-aici între două popoare...
și cască încă
o prăpastie adîncă
ce, străjuită de aspri străjeri,
deschisă prin timp va rămîne
între dirzul valah fără ieri
și-ntre putredul grof fără mîine...

țundră de flacări...

țundră de flacări ți-aruncară pe umeri
munții înalți —
să suferi înmiit cît toți ceialalți
și rănila nicipînd să nu-ți numeri...

în pământ, în piatră...

în pământ, în piatră,-n văzduh
trăiește pe-aici războinicu-i duh...
potecile toate și-aduc aminte
de mersu-i fierbinte...
împlintată sus, în pieptul muntelui,
o stemă roșie : inima lui,
împărătească stemă a Ardealului,
singură,
una,
pe tctdeauna...

un vierme al câmpiei te-a vîndut...

un vierme al câmpiei te-a vîndut,
mișelește, pentru-un blid de linte
și răzmerița, în mersul ei fierbinte,
s-a rupt în două...
trupul ți l-au dus, cu zile-n lut,
dar gîndul tău aspru rămasu-ne-a nouă,
c-o tărie trează, dirză, nouă,
sub steagurile lui să mergem înainte...

la praznic

șuvoaie de norod, venit să vadă
marea paradă,
se bucurau de la opincă pînă la vlădică...
și peste tot norodul ăsta dezrobit,
deodată,
împietrit,
ca într-un vis cumplit,
eu l-am zărit
cum, crunt ca dintr-o tragedie-antică,
pe oase frînte se ridică,
într-o cămașe-nsîngerată,
Horia însuși — pe roată...

somnul vrut-a să mi-l aducă

somnul vrut-a să mi-l aducă :
sfântă nălucă...
de pe roată ca de pe-o stîncă,
din uitătura-i adîncă
simții că mi-aruncă
o cruntă poruncă,
poruncă pe care, ca un lunatic,
s-o samăn sălbatic,
s-o împrăștiu păgîn
din rumân în rumân,
pe uliți, în carte,
pînă la moarte...

ah, nu e !...

ah,
nu e,
încă nu e
loc pe pământul moșesc și valah
pentru colțuroasa ta statuie...

dar, poate, într-o zi,
un meșter între cei mai meșteri moși,
un Horia al daltei, uriaș între toți,
va îndrăzni,
mînat de-o vrere idolatră,
și de-adîncuri prea pline,
să te-ntrupeze, aspru, în piatră,
Horia, pe tine !...

de-ai ieși din mormînt...

de-ai ieși din mormînt între noi
și-ai vedea atîția moți zdrențoși pe munții goi
și neamul întreg flămînd ca acu,
ce-ai zice, Horia, tu ?!...

te-ai jelui, ai doini din fluier,
ori ai da un nou, și lung, și roșu șuier,
munții toți să se cutremure,
liftele cîmpiei să tremure,
să le vezi îngrozite, de pe culmea-ți săracă,
din ale belșugului tîrguri cum pleacă ?!...

de-ai trăi tu
acu,
ce-ai face, Horia, cu mișeii ce vînd
norodul flămînd ?!...
nu ți-ar veni să-i cauți pe toți,
de gîturi să-i scoți,
din paturi, de la cini, de la prînzuri,
și-n mijlocul pietilor celor mai mari,
ca pe cei mai mișelnici tîlhari,
de limbă să-i spînzuri ?!...

gîndul tău

gîndul tău : curcubeu peste veac,
s-a ivit peste furtunile din noi...
ce grof l-ar fi putut stropi cu noroi
să nu-l mai zărească iobagul sărac !?...

gîndul tău : columnă de foc,
dincolo de bezna zilei de azi,
vestește, prin vreme, pentru moșii nomazi :
o mare, statornică oprire pe loc...

n-ai fost nici barem cneaz...

n-ai fost nici barem cneaz...
bătut-ai tăcut al șesului glod
și-ai sîngerat pe piatra muntelui cu gînd viteaz.
din norod te-ai ridicat, pentru norod...

de-aceea, veac după veac,
îți va ridica statornice statui
doar pe piatra gîndurilor lui
poporul sărac...

prin a veacurilor cruntă strîmbătate...

prin a veacurilor cruntă strîmbătate,
tu ai fost întiiul
ce făcut-ai să i-se simtă opincii călcîiul
și dup-ale grofilor uși ferecate...

ai stat ca de-oțel și glăsuit-ai verde și tare
oriunde nedreptatea-și zornăia cătușile...
cînd n-a mai fost chip, deschisu-le-ai munților ușile
și-ai chemat la luptă fără cruțare...

și lupta curge de-atunci înainte :
mare de foc prin vremuri pîn' la capăt...
pe muchi de răzmeriți mă rup azi și scapăt :
nour peste leagăne moțești și morminte...

grofii au crezut că te-au înfrînt...

grofii au crezut că te-au înfrînt
și te-au închis, pe totdeauna, în mormînt,
dar tu, cît Ardealul acesta de mare,
pe-al primejdiei roșu cal călare,
te-ai ridicat, peste mormînt, mai dîrz, mai tare...
    și te-ai însutit,
    te-ai înmiit,
    neconținut,
ca iobagii-n suflet să te poarte,
în lupta lor pe viață și moarte...

n-ai fost nici voievod, nici crai...

n-ai fost nici voievod, nici crai,
n-ai purtat sceptru nici mantie cezarcă...
aşa precum erai :
cu căciulă, în opinci şi-n sarică, —
cine-ar fi putut chipul să-ţi suie
pe-o piatră de statuie ?!...

am fost ținuți în întuneric...

am fost ținuți în întuneric
ca niște osindiți la moarte
și la ucigașe tăceri...
dar acum, descătușați,
în văzduhul feeric
și liber — al gândului,
văzul cui,
dintre iobagii și călăii de ieri,
va străbate oare mai adânc și mai departe ?!...

în munții tăi

pe-aici vitejia, cu sînge
drum și-a spintecat spre dezrobire...
pe-aici trăiește-un neam ce nu știe plînge...
nici să se sperie, nici să se mire...

pe-aici vitejia-i o datină
moștenită în sînge de fieștecăre...
potrivnicii ce cred că, izbind-o, o clatină,
o fac să crească și mai mare...

pe-aici legați de stîncă săracă,
c-o patimă aspră și idolatră,
zbatu-se moții ce știu să vrea și să tacă,
moții tăi de fier și de piatră...

mort e de mult Iosif împăratul...

mort e de mult Iosif împăratul
și praf alesu-s-a de-mpărăția lui...
cît vezi pe-aici, de-a lungul și de-a latul,
e slobod astăzi drumul moșului...

altă rînduială, alte graiuri, alte legi...
răsună dulce chiar și asprele porunci
date drept, pe limba noastră, nației întregi,
cum pentru noi nu răsunau atunci...

drumul nostru merge tot mai neted înainte,
dar departe pe întinsul colțuros al drumului
o ruptă roată ne aduce-aminte
de jertfa ta ce n-a pierit ca umbra fumului...

în chiote de luptă

în chiote de luptă
ai țîșnit din liniștea odată ruptă...
și cine știe unde-ai fi ajuns pe drumul început —
de nu te-ar fi vîndut !...

numele tău

numele tău : cucuvea uriașe
pe castelele grofești de-odinioară,
pe turnuri și pe porți de orașe...

numele tău : pasăre albă
peste-a moșilor pietroasă țară
și pe trupu-i : roșie platoșe și salbă...

călăuză

dreaptă călăuză pentru noul drum
mai de preț ca aurul din Zlatna, Brad și Săcărîmb
așteptăm din munții tăi de-acum :
un Horia uriaș al gândului,
cu străfulgerările și văzul lui
să lumineze drumul nostru orb și strîmb...

Alba-Iulie, de praznic îmbracă-te !...

Alba-Iulie, de praznic îmbracă-te ! —
și-adună-ți cei mai drepți și mai pietroși voinici,
din munți, din câmpii, de pe maluri de ape,
cu inima unii de alții aproape,
să-și prăznuiască dezrobirea aici
unde Horia, de sub zăvoare și lacăte,
a fost dus să moară pe roată...

Horia, dormi liniștit...

Horia, dormi liniștit...
gîndul tău de foc a biruit...
grofii ca o apă tulbure s-au dus,
pe totdeauna, spre apus...

Horia, dormi liniștit...
vreri aspre veghează neconținut
și-nchid, pentru năluci și strigoi,
toate drumurile-ntoarcerii-napoi...

Alba-Iulia

după ce, cu pas de împărat
Mihai Viteazul te-a călcat, —
    cu cele două roate
    semeț ridicate,
peste fărdelegi și strîmbătate,
    aici în cetate
și-n inima neamului acesta de fier,
grofii, în smintită, crîncenă trufie
    din leat în leat,
    înălțat-au neîncetat,
pe singerîndă, vie temelie,
mii și mii de ziduri pîn' la cer
între noi și-ntre-a lui Arpad semînție...

ce furci, ce scaune de foc ?!...

ce furci, ce scaune de foc
ne-ar mai putea opri, de-acum, pe loc ?...
cînd tu ai vrut și-ai îndrăznit atît,
ce vorbe ne-ar putea rămîne încă
rupte-ngît ?!...

cutezanță — viu cuțit de foc,
iată, viața ca pe-un ban fără de preț,
mi-o joc !

drumul ce-n prăpastii, rupt, prin ceață-l văd,
crunt îmi crește foamea de izbîndă
și prăpăd...

MINERII

[1937]

MINERII

prin munți prădați, prin strimte vâgăuni,
se nasc și, ca prin temniți, trec prin viață...
i-ademenesc comori ce-orbesc, comori-minuni...
și ca pe niște negre gloate de nebuni
i-atrag, încet și uitător, prin ceață...

ii tilhăresc nădejdi, neliniști milenare
ce le lunecă — lunatici șerpi — în singe...
ii tilhărește cenușia depărtare
și noi lumini în suflet le răsfrînge...

și zi de zi, în minele afunde,
cu trup, cu suflet în tăcute lupte,
se zbat să smulgă tot ce muntele ascunde :
mineri posaci, cu bluze negre, rupte,

mineri-năluci, cu grele tîrnăcoape,
cu lămpi din aripi vii de întuneric,
cu cari încearcă să surprindă, să dezgroape :
comori avare, aurul himeric...

cazmaua mușcă-n straturi aspre și rebele...
scînteii țîșnesc, străfulgeră din ele...

și cum se mișcă grei, nătingi prin neguri grele,
cu ochii înnoptați,
par groaznici schilavi, făcători-de-rele,
ucigași de regi și de-mpărați...

cu lăcomie oarbă sapă, sapă...
și se opresc ursuzi cînd viața-i întrerupe,
iar cînd petrec, din grelele lor cupe,
în duminicile lor vijelioase,
în loc de pace, cu răzmeriți se adapă...
zăduful pălmuie sălbatic, mușcă...
crișma-i cuptor zidit din praf de pușcă...
uităturile li-s ascuțișuri tari de țeapă...
cuțite scapără în pumni ce crapă...

dar mîna-năbușe — sălbatice scintei —
furtunile ce prind să crească, iuți, în ei...
ca funiile se-ntind, sub stînci, ale lcr vine,
pe gîturi de oțel, pe brațele robuste,
iar ochii-n scînteieri, de ei parcă străine,
împrăstie tristeți de nesfirșite puste...
vorbele trîndave, ciunge ce-și iau zbor
din inimile lor de-ntunecimi, sătule,
par grele, zdrențuite libelule
ce se lovesc de ziduri reci și... mor...

și ei trăiesc, se zbat, se sting așa,
visînd comori
ce zac poate sub focul altor sori,
în neștiute, moarte-adîncuri, undeva,
dincolo de timp și viață, undeva...

muncesc uitați, cu brațe și cu gînduri de văpaie,
cu uitături de ciine...
și cînd tîrziu, tîrziu apoi,

de griji lumești, de gânduri goi,
la poala jefuită-a muntelui enorm,
în case joase și colibe putrede, adorm,
cînd peste lume visele-s stăpîne :
la masa largă și-ncărcată-a zilelor de miine,
veseli, cu cuțite de-aur taie
din cea mai albă și mai bună piine...

PRIN GLODUL MINEI SURDE

prin glodul minei surde
ce stă să se-mburde,
pentru pită și apă,
uite-i cum sapă,
cum asudă, cum sapă,
ca alții să se-mbuibe, să zburde...

acră-i bezna și-adîncă,
răbdarea-i beată încă,
beată și — oblîncă...
surpă-te, stîncă !...
sîngeră, brîncă !...

cazmaua, cățeaua,
le mușcă, mișeaua,
în cușca adîncă,
le roade, le mîncă,
tîlhărește, de-a valma,
inima, palma...

IOANE, FLĂCĂU FRUMOS

Ioane, flăcău frumos
poți tu cădea mai jos ?!
pentru tîrișul pe brînci
nu capeți nici doară cît mînci...

robire-ai tu oare mai rău
în viscolul traiului tău,
de-ai fi trăit, de-ai trăi
în temniță, pentru hoții ?!...

aurul ce-l scoți pentru toți,
îl duce o mîină de hoți...
ce rînduială pe dos,
Ioane, flăcău frumos !...

crîncen așuzi, te zbați
pentru stăpîni blestemați...
poți tu mai jos cădea,
Ioane, decît așa ?!...

MINA

pentru patron, vistiernic,
de-aur se lapădă...
pentru miner — nemernic,
doar ceață și-apă dă...

cîtorva — rîu darnic —
belșug aduce, dă...
minerului — amarnic,
doar pită mucedă...

dar iată, la rîndu-i,
mina se clatină...
de cîndu-i?!... de cîndu-i
hoția — datină?!...

minerul supt, jalnic
pumni peste mutre dă...
sue sînge năvalnic
în carnea lui putredă...

PRIN MINA OARBĂ...

prin mina oarbă, udă,
cu fețe hidos pămîntii,
se mișcă, beți de trudă,
minerii, ca ciurzi de stafii...

ca schilav se tirăște oricare
cu văzul căzut, cadaveric,
putrezi pîn' la os de sudoare,
de glod și-ntuneric...

bezna dospită li-e pită,
mina : spital, biserică...
foamea : zgripturoaică-ndrăcită
minia lîngă gînduri li-o ferică...

pieri-vor de-a rîndul ei oare.
— robi negri în mina adîncă —,
făr' să străfulgere cîndva, în soare,
cazmalele-n uscata lor brîncă ?!...

IO, ION CIURA

Io,
Ion Ciura,
neam de mineri rumâni,
flămînd, fără lucru de nouă săptămîni,
ca un strigoi
vreau să plec dintre voi...
cu brîncă oblică
mi-am făcut cea din urmă pită
din dinamită...

mîine, în nici o prăvălie,
nu va mai cere pe datorie,
minerul Ion Ciura...
își va închide, singur, pentru vecie,
gîndul și gura...

de cele pămîntești, fără plîns, mă dezbaier
și rece ca de piatră,
cu rînza-mi : cătea ce mușcă și latră,
stau gata trupul să mi-l risipesc în aer...

CA DIN STERPE COLINDE...

ca din sterpe colinde,
foamea nebună,
ca o furtună,
ne-adună,
ne prinde,
ne vinde...

oriunde-ar fi să pornim,
ca-ntr-un țințirim
tot aici nemerim...

pe stăpin nimă nu-l știe
decît de pe hîrtie...
o fi frumos?! o fi urît?!...
noi doar atît
știm pe sama lui :
că om de omenie nu-i
și nu poate să fie...

pentru aurul ce-l ridicăm grămezi
ca grîu-n după-amiezi,
precum vezi :
cîte-un bruș de piine,
cît pentru-un ciine...

ÎN OPINTIRI NEBUNE...

în opintiri nebune...
surp stînci de cărbune,
pentru-o pită de tăciune...

am uitat să mai rid...
de bună seamă plînsul mi-e hid...
trupul mi-e gol,
blidul mi-e gol...
brațul se face tot mai domol...

pe-o zi de ger ca asta.
mi-am dus, sub pămînt, nevasta...
copiii, galbeni ca ceara,
mi i-a-ngropat pe-amîndoi primăvara...

mînia se stinge ca un tăciune...
foamea-ncovoaaie, supune...
surp stînci de cărbune,
prin pustii galerii,
printre sluți morți de vii...

și-s tot mai năting, tot mai urît.
în praful gros ce mă strînge de gît...

SE DUCE CU NECAZURILE LUI...

se duce cu necazurile lui...
vinde-și-ar trupul și n-are cui...
vinde-și-ar sufletul și n-are cui...

ca o apă tinereța-i sprintenă s-a dus...
patroni tilhari ca pe-aicea nu-s...
trîntori grași ca pe-aicea nu-s...

gînd năprasnic, inimă grea —,
robia asta cruntă, mișea,
ținea-va pîn' la capătul lumii, așa ?!...

MINERULE, TE SCOALĂ !...

minerule, te scoală,
dă-mi mîna ta de smoală
și uită-te, uită-te bine,
la mîna mea goală,
la mine !...

din ale veacului mine
de strîmbătăți, de păcate,
ies dîrz, încrunțat ca și tine...
aceeași năpastă ne bate,
minerule, frate !...

MINA-I TOT MAI GLODOASĂ...

patronul putred petrece
în oraşul hrăpăreţ, departe undeva...
mina-i tot mai glodoasă şi rece
şi truda tot mai lungă şi mai grea...

patronul putred petrece
din belşugul minei tot mai sărace...
flămânzi mi-s copiii, la număr zece,
muierea-mi de-un an îi că zace

împrăstie nebun, tilhăreşte
aurul îngrămădit de-un norod ce cerşeşte...
bate-n cărţi cît mii. mîncă, bea cît zece...
patronul putred petrece...

PARC-AȘ FI DE-O MIE DE ANI...

parc-aș fi de-o mie de ani...
zdrobit miner, hulit rumân,
mă-ntore schilod, c-o zdreanță de plămîn,
din iadul iadurilor de la Petroșani...

carnea pe mine-i ca arsă, ca fiartă...
gîndul meu : răznită, oarbă muscă...
cine într-aci, pe picioare se uscă...
ciocoiul și groful nu iartă...

n-avem un loc al nostru sub cer
pentru mese cu piciorul strîmb...
n-avem pe pămîntul ăsta nici un dîmb
cu grîne, pentru foamea noastră ce-ar
mînca și fier...

de-atîta praf ni-e uitătura de cărbune,
o, dacă-ar fi să am un petec de pămînt și-un plug,
cu copiii mei m-aș rîndui la jug
și, slobod, aș ara din zori pîn' soarele apune...

dar n-am decît aceste brațe grele,
crepate, ca de cuțite, de trudă...

mai putea-voi izgoni eu oare foamea crudă,
din bordeiul ăsta orb, cu ele ?!...

ciocoiul mișelnic, fudul,
în aur vrea să schimbe cel din urmă cărbune...
jandarmul suduie și-ndeamnă cu pușca, s-adune
pentru trîntori, aur și argint destul...

pentru-un strigăt m-au purtat din temnițe-n temnițe,
m-au schinjit zile-ntregi, săptămîni...
urma lanțului mi s-a săpat adînc pe mîni,
dar gîndul nime nu poate să-l întemnițe...

plămîinii mi-s roși, genunchii mi-s moi...
de viu mă usc aici în munci și putrezesc,
în strîmbătăți sub cer, sub pămînt românesc,
pentru-o mîină de scîrnavi și ucigași ciocoi...

dar, vai, aceste mii de grele tîrnăcoape
cînd s-or ridica odat', vijelios, în soare
pentru lupta noastră cea mai mare —,
cîți dintre ciocoi nesătui vor mai putea să scape ?!

TRUFAȘI, MIȘELNICI STĂPÎNI !...

trufași, mișelnici stăpîni !
o zi
va veni,
cu aripi sălbatice de vijelii,
cînd crunt ni-or scăpăra cazmalele-n mini...

atunci,
atunci...
smulși, ruți din munci,
ieșiți din minți,
cu pumni fierbinți
cu-oțelul nostru tot,
zdrobi-vom celor ce-n picioare ne calcă.
bot scîrnav după bot
și falcă după falcă !...

S-OR INGROZI...

s-or îngrozi
ntr-o zi
sălbaticii împărați ai fierului
de isprăvile cutropitoare-ale minerului...

foamea ce gîlgiie, roade și latră,
acuma în el —,
cu gheare de oțel
îl va zgudui-ntr-o zi
și n-o mai rămînea, cît vezi pe-aici,
piatră pe piatră...

împărații cu pistrui și fără de pistrui
ai fierului,
nu văd, din palatele în care se-nchid,
cum crește mereu, pe orișice zid,
pumnul uriaș, năprasnic, al minerului.

MINERUL

acum : sătui, puternici, semeți,
nu-l vedeți, nu vreați să-l vedeți :
negru sobol,
în zbateri nebune,
caută, scurmă,
flămînd și gol,
în mine de aur, de fier și cărbune...

ce-i mai rămîne,
peste apă și pîine,
e ziua de mîine,
e zarea de mîine,
ce nesfirșite curcubeie-aruncă
peste crîncena-i muncă...

mîine,
crește-or, pentru hămeselile-i păgîne,
rîuri de lapte și codri de pîine...

mîine,
el,
de pe rupte, putrede trepte,
cu glas de vîfor și de oțel,

va da porunci năprasnice, drepte :
puștilor, ciocanelor, plugarilor, sabelor,
satului și-orașului,
piticului și-uriașului,
uscăturii și-apelor...

în fruntea mulțimilor, cu furia-i întreagă,
va ști, fără greș, în cine să tragă,
pe cine să prindă, să rupă-n bucăți,
pentru-atâtea și atâtea strîmbătăți...

azi n-are pat, n-are pîine, —
dar mîine,
va stăpîni pămîntul, cerul,
rodnic ca natura, athletic, de-oțel,
el,
minerul...

PRIN PIATRĂ, PRIN GLOD...

prin piatră, prin glod,
pe bine, pe rău, —
pasul de pasul tău,
prin veac, mi-l înnod...

de tine alături
fulger, înfrunt
pe cei ce, scurt, crunt,
vrei din calea-ți să-i măтури...

IACOB HAMPU

în groapa rinjită de unde scot cărbunele
să dau de prînz și de cină locomotivelor ;
    cu răsufierea seacă,
cu fulgere în trupu-mi de flăcău,
    m-opresc oleacă
    și-mi pare rău
că nu-s un uriaș din dinamită plămădit :
    cu pumni de foc
    să răsar năprasnic, la noroc,
    pe neașteptate,
    prin bănci, prin palate,
    prin cuiburi de jaf și răsfaț —,
pe trîntirii toți de gîturi să-i înhăț,
cu pumnu-mi de fier,
crîncen socoteală să le cer,
    io,
    Iacob Hampu,
    rob neghiob,
    miner
cu inima și vorba verde,
om care nu mai are pe lume ce pierde...

PESTE PRĂPĂD...

peste prăpăd de prăpăd
vreau s-ajung,
vreau să văd :
pînă la umăr — ciung,
brațul prea lung,
brațul datat la rău,
scîrnăvul braț de călău
al stăpînului tău...

cu gîndul la pîndă
lîngă mina flămîndă,
zilelor mele atîta încă ceru-le —,
minerule, minerule !...

EMINESCU

(POEM)

1939

EMINESCU

dirji străbuni cu pașii șui,
iuți, semeți haiduci haihui,
voievozi dătători de legi
la gând treji, la faptă treji,
mândri și statornici cneji,
pădureți ciobani pribegi
    îndrăzneți,
    de ceruri beți,
    și-arcași
    uriași la pași :
tot sufletul neamului,
cu-adîncul adîncului,
cu freamătul codrului
cu mireasma ierbilor,
cu fugile cerbilor,
cu fiorii piscului,
cu legile singelui.
iată-l viu, cum altul nu-i,
înmiit peste măsură
în lunatica-i făptură
sub Ceahlăul frunții lui.
ca din mame gemene
cu coapse de cremene
Ștefan-Vodă și Mihai,
frați de sînge și de strai,
    frați de iatagan

și grai,
cu pași iuți în smulgere,
pe sirepi de fulgere,
călărind prin uragan
s-au ivit,
s-au plămădit
ca din fier și din granit
și din sînge năzdrăvan,
peste veac și nesfirșit,
în făptura lui de crai...

[. . . . .]

cuprins de-o necuprinsă-nfiorare,
de-o sete de viață fără hotare,
aș vrea, ca-n basme, să-ți aprind,
peste ziua de azi,
cu milioane de vinjoase și cucernice mîni,
luminări ca niște brazi,
precum ca, pe vecie
să se știe
pe unde cresc, în zbateri și trudă,
și luptă și-asudă
și sîngeră rumâni,
să se știe anume de-acu :
cine-ai fost tu,
năprasnic bard
în care toate clocotele neamului ard..
meșter feeric,
faur
de peduri de aur
peste furtuni, peste-ntuneric...

pisic al cîntecului meu rebel
crescut sub fulgere și vînturi de oțel,
cîntec pe care azi ție unuia ți-l aduc,
în închinare idolatră,
ca unui drept, neprihănit voievod,
un îmbătrînit, pleșuv haiduc,
cu bocanci de sînge și de glod.

ce și-a spart prin cremene și piatră
poteca cea mai aspră și mai lungă,
beat de culmi și de azur,
cu văzul : fulgerat vultur,
singur, printre potere-narmate pînă-n dinți,
cu pași fierbinți,
în cojoc de colb, în fața ta s-ajungă...
haiduc, odat' stăpîn pe pîscuri și pe Dunăre,
azi spre tine, fără flintă, fără plumbi,
cu pașii repezi țintuiți parcă pe loc de nevăzuți pociumbi,
gata de moarte, gata de supunere...

călăuză,
cu vorba ca piatra, ursuză,
să fii vrutu-mi-ai,
pe drumurile-acestei guri de iad și de rai,
tu, cititor în stele
și-n adîncuri,
proroc,
în calendarul de crivăț și foc
al zilelor mele..

tu, pentru care vremea, pîn' la cer, va să zidească,
prin veacurile crunte ce vor veni,
în năvalnice-opintiri, în munci de fiecare zi,
peste furtuni : O Romă românească...

paste-a cuvintelor traco-romanică, noptatică gloată,
peste visteria ei, în mii și mii de locuri, îngropată,
— crai,
pe-un împărătesc și furtunatic grai, —
tăcerilor noastre de veacuri, ca nimeni niciodată,
glas ai venit să le dai...

din orice nouă, îndărătnică rană
ți s-a rupt, ți s-a desprins

în zbor aprins
spre necuprins :
cîte-o uriașe-aripă năzdrăvană...

ș-azi cîntecul tău : steag în al timpului vînt
filfîie larg, neînfrînt,
înalt cît o mie de albi Negoî,
peste prăpăstiile, peste furtunile din noi...

despicat-ai, cu uitătură fierbinte,
cu văz ascuțit ca o spadă,
cu gînd
flămînd,
la pîndă, mereu.

straturile de-ntunerice și de osemînte
de la temelia de neguri și sori a neamului meu...
ochiul tău vrut-a pîna-n străfunduri să vadă...

munții și-au lăpădat apocaliptic platoșele de piatră,
să se scufunde — dîrz scafandru — văzul tău,
ca-ntr-un vis haotic, rău,
din hău în hău,
prin măruntaiele lor în care cîinii pămîntului latră...

mulțimile oarbe, cu tine de-aceeași limbă,
în zvîrcoliri tot mai crude,
pe urma ta, în sîngerări și năpîrliri se schimbă
într-un neam ce, ca și tine, vede și aude...

peste-ale vremii tale putrede leneviri și glume,
— nou Adam —,
despicatu-i-ai acestui neam :
drumuri fără capăt, și datu-i-ai un nume
și cîntece ca de-nceput și de sfîrșit de lume...

cu pană vie de vultūr
ori e-un vîrf de suliță
aș vrea să-ți scriu, cu flacări, numele-n azur,
pe orice șold de stîncă și pe orice uliță...

pentru ca,
pentru ca
toți cei de sîngele și legea ta,
să știe azi și pururea
că prăbușirea-ți grea
de pisc izbit de sus de-o neagră stea,
de-o zămatică stea căzătoare,
ca o goană de-uragan ne-a făcut
să săltăm, îndrăzneți, în picioare,
cu văzurile : pajuri prin beznă văzătoare,
cu pumnul fierbinte
pe flinte,
cu drumurile toate alergînd înainte,
cu sîngele : despot ce nu minte,
schimbați ca prin minune la față,
cu fruntea semeață,
în mers, sub furtună, spre-o nouă viață...

Dante valah, Măria-Ta,
— în foamea ce sălbatic trupul ți-l mușca
ca o vulpe mișea
ascunsă-adînc sub haina-ți grea. —
în trecerea scurtă pe-aici
ți-ai mîncat ursuz, în taină, inima.
printre mișei. printre pitici...

n-a curs nicicînd și pentru tine Dunărea
nici cît pentr-un hoț de cai...
nu te-a-nfiorat în ale apelor ei potcă.
nu te-a legănat pe-al valurilor rai,

ori sub ale vinturilor năprasnice săbii,
nici o lotcă
și nici bătrîne ori albe corăbii...

Marea Neagră, neagră și uitucă,
n-a trimis nicicînd spre țarmuri nici-o navă,
s-aștepte, ca pe-o-mpărăteasă, inima-ți bolnavă
și ca pe-un tînăr împărat, nemărginitu-ți dor de ducă...

rîvnind nemărginirea și înaltul,
hamal cu fruntea-n cer, hamal de fier,
ai ridicat năprasnic din străfunduri, supt, stingher,
ca pe-o minune nouă —, țara asta,
i-ai înălțat în soare, peste lume creasta,
ca nimeni altul...

printre-ai tăi trecut-ai palid, iertător și mut
și-ai tăi, cu gîndul dus aiurea, nu te-au priceput...
cine oar' te-ar fi putut pe-acea înțelege?!...
pentru ei statura ta — era o fărdelege...

cum ar fi putut oare-nveli
șoarecii,
cu văzurile lor mărunte,
de la poale pînă-n pisc — un munte?!...

pe unde-ai călcat
sfișiat.
apăsător.
de neliniști oarbe, de gînduri cărunte,
toate viforele s-au izbit de tine ca de-un munte...

furtunile surde, cu botul căscat.
te-au căutat

și-ntimpinat,
și, sub fulgerele rupte ale drumului tău,
în huiet de hău,
cu-ale lor săgeți repezi și crunte,
lovitu-te-au drept,
în frunte
și-n piept...

Crai-Duh,
aripă vie
peste glie.
peste cîntec și văzduh —,
căpetenic să ne fii de-acum înainte,
cu pasul tot mai aspru și mai fierbinte.
În crîncena noastră năvală-nainte !...

Soarte !
din milioane oarbe și deșarte,
din surde Mări-Moarte,
nu l-ai ales, ni-l alegi,
l-ai înălțat
și-l înalți
peste toți ceialalți.
peste voievozi, peste regi,
peste viață, peste moarte,
el, singur.
cu adevărat :
împărat...

dintru-nceput
pînă-n asfințitu-i fără de-asfințit,
fără-arginți, fără scut,
de mii și mii de răni zdrențuit,
nici o bătălie n-a pierdut
acest nou, vajnic Împărat Traian
stăpîn
păgîn

pe-un grai năzdrăvan,
învolverat împărat
ce ne-a lăsat
cu limbă de moarte,
închise, în grabă-ntr-o carte :
hrisoave cu grele peceti
și-o țară, s-o zidim, prin veac, îndrăzneți,
ca pentru mii și mii de vieți...

ca zborul solar al vulturului,
cîntecul lui
a filfiit demult și, ca sub steaguri desfășurate, pătrunde
peste granițe crîncen păzite, pînă unde
crește-vor mutîndu-și mereu, ca-n vis, pietrele hotarului,
cu-ostași vioi,
cu pluguri noi,
cu cîntece năvalnice. cu rumenă piine,
imperiale Româniile năprasnice de dincolo de miine...